magazin istoric

ANUL XXIII NR. 1 (262) IANUARIE 1989

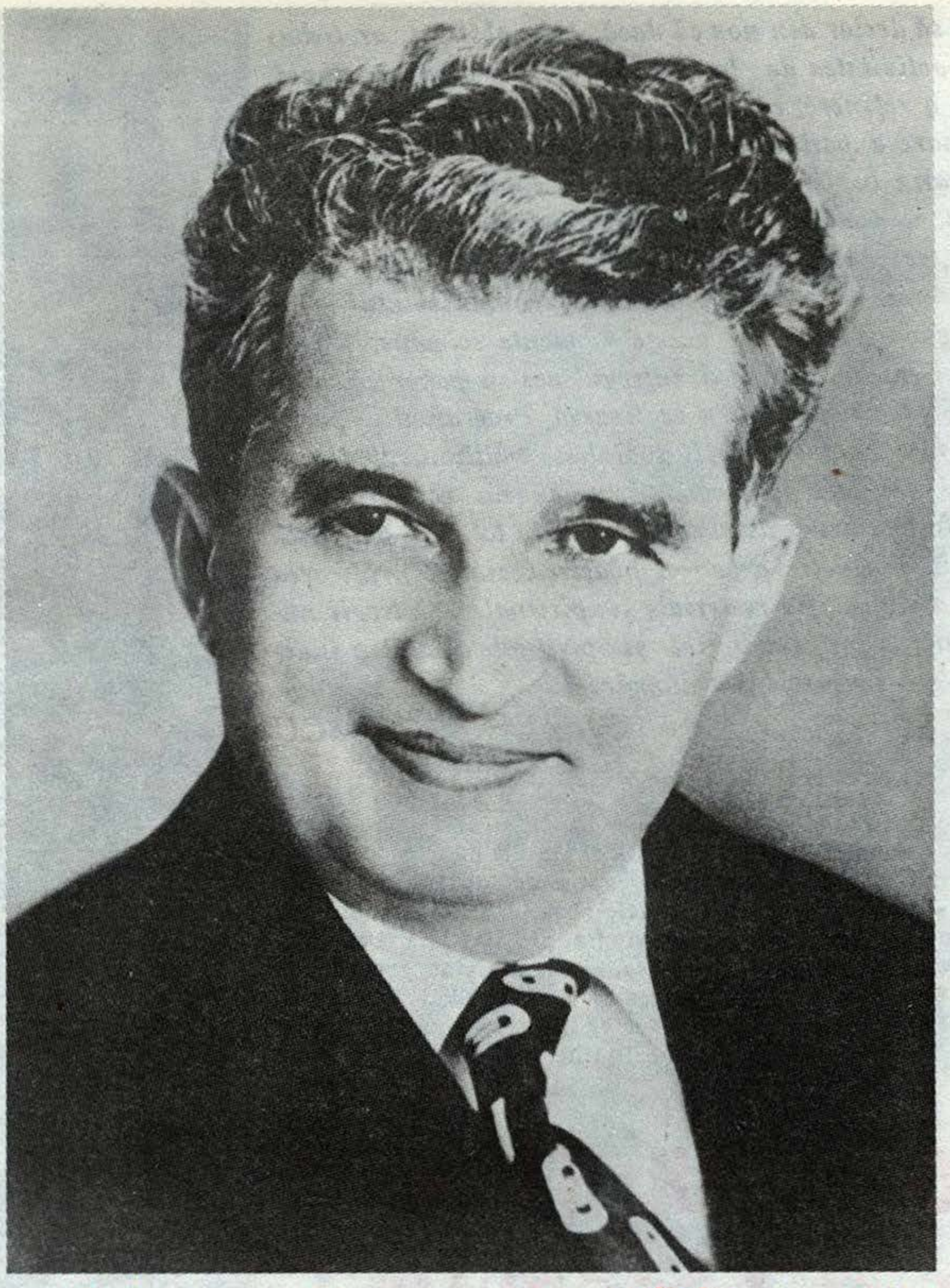

„Ca fiu al poporului meu, ca soldat credincios al partidului de mai bine de 50 de ani, am făcut totul pentru a servi cauza eliberării sociale și naționale, cauza progresului, democrației și socialismului în România. Iar din momentul în care partidul mi-a încredințat înalta funcție de secretar general nu am avut odihnă, și zi și noapte — aș putea spune — gîndurile mele au fost cum să slujesc mai bine cauza poporului, a partidului, cum să acționăm încît să înfăptuim în cele mai bune condiții minunatele idealuri ale societății socialiste și comuniste pe pămîntul României.“

NICOLAE CEAUȘESCU

Doresc să declar din nou că dacă, prin abstract, ar trebui să reiau activitatea de la început, aș face-o ca și atunci, fără nici o reținere, cu încrederea deplină în cauza luptei revoluționare a partidului, fiind convins că numai și numai pe calea luptei revoluționare, în rîndurile Partidului Comunist, se pot lichida asuprirea, inegalitățile sociale și naționale, se poate asigura triumful celei mai drepte societăți din lume — a socialismului și comunismului — se poate asigura pacea! În aceste momente solemne, asigur Comitetul Central, partidul, întregul nostru popor că, și în viitor, voi face totul pentru realizarea Programului partidului de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și de înaintare spre comunism, că nu voi precupeți nici un efort pentru a asigura dezvoltarea tot mai puternică a forțelor de producție, a patriei noastre socialiste, ridicarea continuă a bunăstării materiale și spirituale a întregii națiuni, întărirea forței materiale și spirituale a țării, a independenței și suveranității României!

NICOLAE CEAUȘESCU

Viața oamenilor poate fi judecată din multe puncte de vedere. Criteriul cel mai important și mai concludent îl constituie însă ideile și idealurile nutrite, faptele și realizările săvîrșite de ei spre binele umanității, în primul rînd al propriei țări și al propriului popor. Tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretar general al Partidului Comunist Român, președintele Republicii Socialiste România, și tovarășa academician doctor inginer Elena Ceaușescu însumează, în chip superior, toate calitățile ce-i impun ca mari

OMAGIUL ȚĂRII ȘI AL POPORULUI

personalități ale lumii contemporane. Întreaga lor viață, de la vîrsta adolescenței și tinereții, au luptat fără preget, cu pilduitoare cutezanță revoluționară, pentru idealurile de mai bine ale poporului român, ale omenirii în general; întreaga lor activitate prezentă este subsumată intereselor fundamentale ale patriei, ridicării ei continue pe culmile progresului și civilizației umane.

Activitatea și opera tovarășului Nicolae Ceaușescu și ale tovarășei Elena Ceaușescu se identifică, în fapt, cu întreaga lor viață și se află în strînsă legătură cu lupta revoluționară a poporului român, a partidului comunist, cărora le-au dăruit, cu neprecupețită dragoste și devotament, întreaga lor capacitate, întreaga energie.

Viața și activitatea secretarului general al partidului oferă exemplul unei pilduitoare biografii de luptă, de acțiuni neîntrerupte — repere dintr-o cronică a abnegației, dăruirii și curajului — pentru apărarea intereselor fundamentale ale poporului român, pentru dreptate, libertate, pentru făurirea pe pămîntul scump al patriei a societății socialiste și comuniste. De la vîrsta adolescenței, tovarășul Nicolae Ceaușescu s-a aflat în primele rînduri ale luptei pentru apărarea acestor idealuri. De la venirea sa în capitala țării, tovarășul Nicolae Ceaușescu a constituit o prezență activă remarcată în anii 1929-1930, în viața și lupta tineretului revoluționar, în desfășurarea grevelor și demonstrațiilor, a mitingurilor lucrătorilor din București. În anul 1933, tovarășul Nicolae Ceaușescu a intrat în rîndurile tinerilor comuniști, remarcîndu-se de la început prin capacitatea cu totul exemplară de a se dărui cauzei clasei muncitoare. Delegat al tineretului democrat din București la Conferința luptătorilor antifasciști din România, a fost ales, la vîrsta de 15 ani, membru al Comitetului Național Antifascist, reprezentînd în cadrul acestui organism — unul din primele de acest fel din Europa — întruchiparea spiritului patriotic, revoluționar și democratic al muncitorilor tineri, hotărîrea lor de a lupta energic împotriva pericolului fascist și revizionist, pentru pace și înțelegere între popoare.

Simțul organizatoric, dinamismul și clarviziunea politică, trăsături caracteristice tînărului revoluționar, l-au impus ca pe unul din marcanții militanți antifasciști. Urmărit mereu de poliție și jandarmerie, arestat, supus vexațiunilor, toate acestea i-au sporit dîrzenia și hotărîrea în luptă. În anul 1935, tovarășul Nicolae Ceaușescu a desfășurat o rodnică activitate în rîndurile muncitorilor petroliști de pe Valea Prahovei, îndeosebi la Ploiești, Moreni și în județul Dîmbovița, unde, urmărit de organele polițienești, a fost arestat la 15 ianuarie 1936. Procesul de la Brașov, din mai-iunie 1936, și anii de detenție de la Doftana au relevat forța revoluționară, dăruirea sa față de cauza dreaptă a poporului, dîrzenia de neclintit în fața autorităților represive. Din acuzat, tovarășul Nicolae Ceaușescu s-a transformat în acuzator, făcînd în mod strălucit dovada înaltelor sale calități revoluționare, curajul și demnitatea sa producînd o adîncă impresie asupra completului de judecată și a asistenței, precum și în rîndurile opiniei publice.

După eliberarea de la Doftana — *„în ită școală de pregătire politico-ideologică, de educare și formare în spiritul rinci iilor eticii și echității socialiste și comuniste“*, cum o caracteriza în anul 1986 tovarășul Nicolae Ceaușescu —, s-a avîntat cu entuziasmul și abnegația specifice revoluționarului călit în aspre bătălii de clasă, cu însuflețitor elan în noi și noi acțiuni. În dramaticele împrejurări în care România era direct amenințată de agresiunea statelor fasciste și revizioniste, tovarășul Nicolae Ceaușescu a desfășurat o susținută activitate de mobilizare a tinerilor muncitori pentru realizarea unității clasei muncitoare, a unui larg front de luptă împotriva pericolului fascismului și al războiului. Eforturile sale organizatorice, prestigiul de care se bucura în rîndurile militanților partidului, ale muncitorilor, țăranilor și intelectualilor și-au găsit o strălucită încununare în marea demonstrație antifascistă, antirevizionistă și antirăzboinică desfășurată cu cinci decenii în urmă, la 1 Mai 1939, în a cărei organizare și desfășurare tovarășul Nicolae Ceaușescu a avut un rol determinant. Cu aceeași energie și pasiune revoluționară a acționat tovarășul Nicolae Ceaușescu și în Comisia pentru reorganizarea Uniunii Tineretului Comunist — eveniment petrecut, de asemenea, în anul 1939, acum o jumătate de veac —, imprimînd, prin personalitatea și capacitatea sa organizatorică, un puternic dinamism activității acestei comisii, fiind ales, ca o firească recunoaștere a deosebitelor sale merite, în conducerea Uniunii Tineretului Comunist.

În desfășurarea marilor bătălii revoluționare inițiate de partid ce au marcat anul 1939, un rol important a avut, alături de tovarășul Nicolae Ceaușescu, tovarășa Elena Petrescu-Ceaușescu. Documentele vremii consemnează activitatea neobosită a tinerei militante, devotamentul și dăruirea pentru izbînda acestor acțiuni.

Mereu în primele rînduri ale luptelor revoluționare, cunoscut și recunoscut pentru deosebitele sale merite în lupta împotriva fascismului, în anii grei ai celui de-al doilea război mondial, tovarășul Nicolae Ceaușescu a fost din nou arestat și întemnițat în diferite închisori (Văcărești, Jilava), iar din 1943 în lagărul de la Tîrgu Jiu, unde, în pofida regimului aspru, împreună cu alți comuniști din conducerea partidului, a desfășurat o activitate susținută pentru definirea sarcinilor și formelor mișcării de rezistență antifascistă din România, a obiectivelor și modalităților de înfăptuire a Revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă din august 1944.

În condițiile victoriei Revoluției din august 1944, ale luptei pentru trecerea la edificarea noii orînduiri sociale din România, în muncile de mare responsabilitate îndeplinite în acea perioadă, personalitatea tovarășului Nicolae Ceaușescu s-a impus prin vasta activitate teoretică și practică, prin dăruire și pasiune revoluționară. Ca secretar general al Uniunii Tineretului Comunist, ca membru al C.C. al P.C.R., ales în octombrie 1945, la Conferința Națională a partidului, ca activist al partidului cu înalte răspunderi în regiunile Dobrogea și Oltenia, în Ministerul Agriculturii și în Ministerul Apărării Naționale, ca secretar al C.C. al P.C.R. și membru al Biroului Politic, tovarășul Nicolae Ceaușescu a făcut dovada unei inepuizabile energii, a unui patriotism înflăcărat, organizînd și conducînd importante sectoare ale reconstrucției economiei țării, ale cuceririi unor noi și semnificative poziții politice de către partidul comunist și edificarea noii orînduiri.

Repere dintr-o cronică a abnegației, dăruirii și curajului. Un drum de necontenite lupte pentru marile idealuri nutrite de poporul român. Un drum greu și plin de primejdii, dar, totodată, singurul ce putea asigura triumful noii orînduiri. Cu atît mai limpezi ne apar, în acest context, cuvintele rostite de secretarul general al partidului la sărbătorirea împlinirii a 70 ani de viață și peste 55 ani de stăruitoare activitate revoluționară: *„Privind retrospectiv la întreaga mea activitate revoluționară de peste 55 de ani, trebuie să declar că au fost ani nu ușori, ani grei de muncă și de luptă, dar și de multe satisfacții. Împreună cu mulți tovarăși din generația luptei ilegale și a revoluției, a construcției socialiste, am avut fericirea de a participa activ la realizarea măreților programe de făurire a socialismului în România, de ridicare a bunăstării materiale și spirituale a întregii națiuni. Nu există și nu poate exista pentru un revoluționar o satisfacție mai mare decît aceea de a fi participat activ la realizarea năzuințelor poporului de bunăstare, de libertate, de fericire"*.

Fiu devotat al poporului român, născut și crescut pe pămîntul sacru al patriei române, în adîncă prețuire și dragoste față de istoria acestui popor, față de necurmata sa luptă pentru independență, unitate, libertate și dreptate socială, călit în marile bătălii revoluționare, tovarășul Nicolae Ceaușescu a fost investit de istorie, de partid și de întregul popor cu misiunea de mare onoare de a conduce destinele națiunii.

De aproape un sfert de secol, tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretar general al partidului și întîiul președinte al Republicii, conduce partidul, patria și poporul român în activitatea deosebit de grea și complexă, dar, totodată, plină de satisfacții și împliniri de făurire a socialismului și comunismului. În anii de la cel de-al IX-lea Congres al P.C.R. de cînd se află în fruntea partidului și poporului român — perioadă istorică distinctă în viața țării, numită pe bună dreptate Epoca Nicolae Ceaușescu (asemenea tuturor marilor epoci istorice marcate de personalități covîrșitoare prin realizări, prin impulsul dat vieții social-politice și culturale din vremea respectivă — în viața țării s-a produs o deschidere cu adevărat epocală, o iluminare profundă a orizonturilor devenirii noastre, o descătușare năvalnică a energiilor creatoare ale întregii națiuni, concertate spre țelul unic al triumfului idealurilor socialiste și comuniste, ale libertății și independenței patriei. Amplele deschideri și bogatele împliniri ale țării în perioada inaugurată de Congresul IX, amplificate de Congresele și Conferințele Naționale ale partidului desfășurate din 1965 pînă în prezent, evidențiază cu putere originalitatea soluțiilor adoptate de Partidul Comunist Român, de secretarul său general, în aplicarea creatoare a principiilor socialismului științific potrivit condițiilor concrete ale țării. Concepția cutezătoare, originală a tovarășului Nicolae Ceaușescu, bogata sa experiență politică și organizatorică, acumulată de-a lungul amplei și pilduitoarei sale activități revoluționare, și-au pus amprenta hotărîtoare asupra strategiei generale a partidului, de dezvoltare și modernizare a industriei și agriculturii, de realizare a unei noi calități superioare, în toate domeniile vieții economice și sociale.

Din inițiativa și sub conducerea nemijlocită a tovarășului Nicolae Ceaușescu au fost elaborate, într-o perspectivă îndelungată, programe de deosebită importanță pentru dezvoltarea industriei și agriculturii, a științei și tehnicii, a culturii și învățămîntului, a dezvoltării armonioase în profil teritorial a întregii țări. Se poate spune, pe drept cuvînt, că nu există sector, nu există aspect al vieții social-economice, politice și culturale asupra căruia gîndirea și activitatea secretarului general al partidului, președintele Republicii, să nu fi pus o generoasă amprentă. Formulînd puncte de vedere originale, profund inspirate din realitățile patriei, înlocuind dogmele învechite cu înnoirile impuse de contemporaneitate, tovarășul Nicolae Ceaușescu s-a afirmat ca o personalitate de recunoscut prestigiu.

Gîndirea social-politică, filosofică, contribuția la dezvoltarea teoriei și practicii revoluționare din opera secretarului general al partidului sînt rezultatul preocupării permanente, a studiului neîntrerupt, și, mai cu seamă, al cunoașterii profunde a realităților societății contemporane românești și universale. O operă vastă și multilaterală, unitară în substanța ei logică, gnoseologică și metodologică, cuprinzînd o arie largă de probleme, de strategie politică, istorie, economie, filosofie, etică, epistemologie, axiologie, drept internațional, diplomație etc., bogată în idei, concepții, teze, soluții și orientări deschizătoare de noi orizonturi — toate avînd în centrul lor de interes și acțiune omul.

Ca istoric, ca om de știință preocupat de evoluția poporului nostru de-a lungul timpului, nu pot, desigur, să nu subliniez prefacerile uluitoare înregistrate într-o perioadă istorică ce poate fi considerată scurtă în raport cu perioadele cunoscute de omenire pentru ridicarea unor țări și popoare. Dar tot ca istoric, mă simt dator să subliniez, în primul rînd, mutația decisivă survenită în gîndirea și mentalitatea oamenilor, în modul lor de a acționa conștient în procesul de făurire a noii societăți: *„Partidul nostru* — afirmă tovarășul Nicolae Ceaușescu — *pornește de la faptul că oamenii nu mai sînt obiectul acțiunilor oarbe ale legităților sociale obiective, ci sînt chemați să folosească în mod conștient aceste legități, să acționeze în concordanță cu ele, să le dirijeze în scopul dezvoltării societății omenești, corespunzător concepției noi, materialist dialectice despre lume și viață"*.

În spiritul acestei concepții vom înțelege mai bine mesajul din teza fundamentală privind construirea noii societăți „cu poporul pentru popor", care dezvăluie profundul umanism cuprins în programele de edificare socialistă și comunistă a țării. Pornind de la această teză fundamentală vom înțelege, de asemenea, mai exact apelul repetat al tovarășului

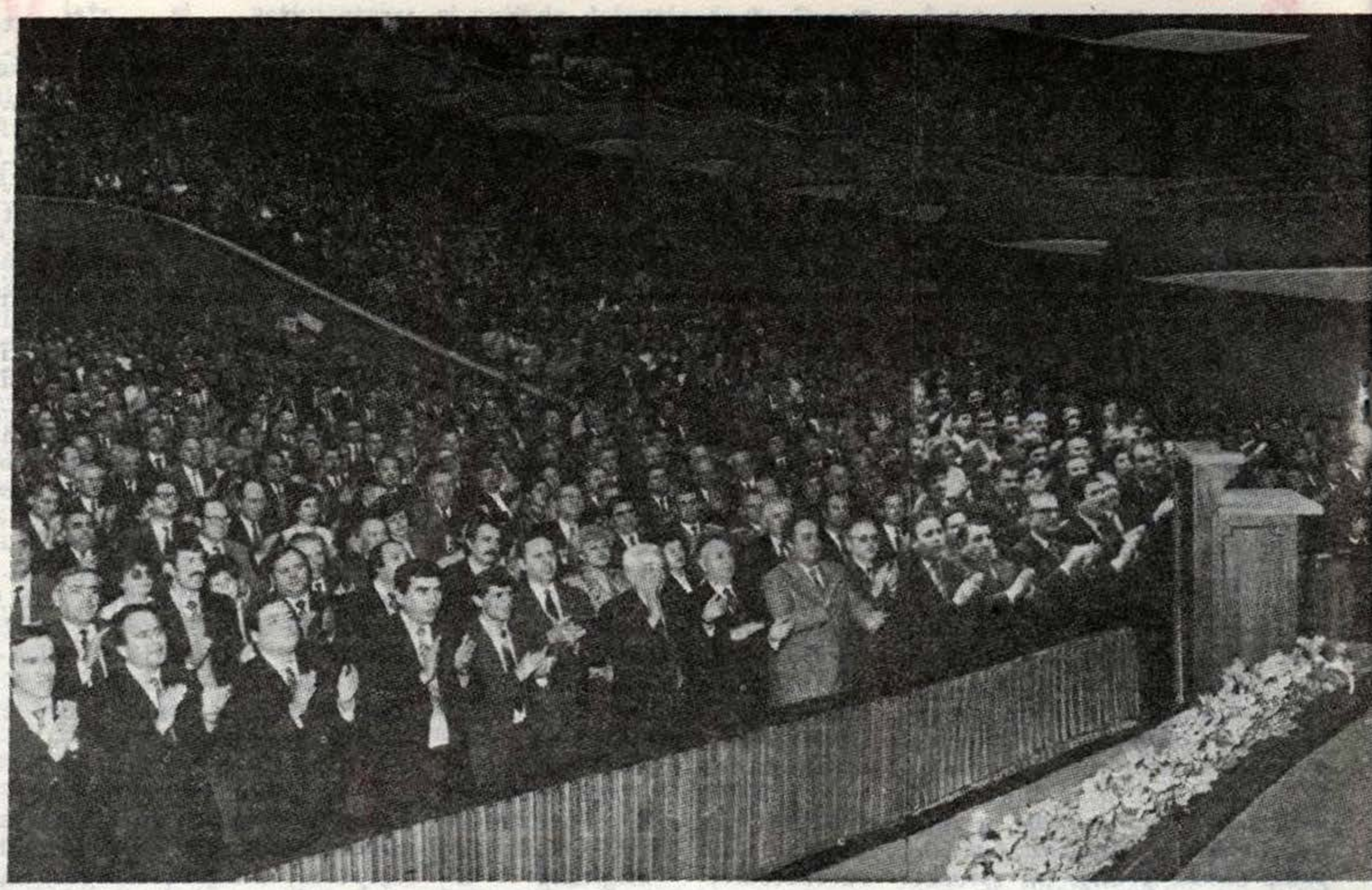

Nicolae Ceaușescu la stimularea capacității de gîndire și de creație, a spiritului de inițiativă și de răspundere al comuniștilor, al tuturor oamenilor muncii, chemînd la respingerea rutinei și a ideilor preconcepute. Dialectician prin vocație, tovarășul Nicolae Ceaușescu s-a arătat, dintotdeauna, adversar neîmpăcat al dogmatismului, întreaga sa operă fiind străbătută de ideea fundamentală că lumea poate și trebuie să fie schimbată, că vechiul concept de umanism trebuie să facă loc unui concept nou de umanism revoluționar, socialist și comunist. Gîndirea științifică se îngemănează, astfel, cu devotamentul militantului comunist, al revoluționarului autentic. Teoria își găsește o puternică valorificare în practică, ceea ce imprimă un spirit revoluționar activității în toate domeniile vieții materiale și spirituale. Este firul roșu călăuzitor prezent în toate documentele de partid elaborate din 1965 încoace, este ideea esențială ce se desprinde cu putere din Tezele din aprilie, din magistrala Expunere prezentată de tovarășul Nicolae Ceaușescu la Ședința comună din 28-30 noiembrie 1988 a Plenarei C.C. al P.C.R., a organismelor democratice și organizațiilor de masă și obștești, atotcuprinzător document programatic, amplă și profundă analiză a stadiului actual al societății socialiste românești și a perspectivelor dezvoltării viitoare a patriei. Într-o deplină unanimitate, întregul popor se simte puternic angajat în procesul de transpunere în viață, în fapte și realizări, a acestui exemplar program de muncă și acțiune revoluționară al comuniștilor, al întregii noastre națiuni, de înaintare neabătută spre zările luminoase ale socialismului și comunismului.

Îndemnînd la înlăturarea șabloanelor și dogmelor, a tendințelor cosmopolite și de negare a tradițiilor noastre, ce-și făceau loc într-o vreme, spiritul nou imprimat de gîndirea secretarului general al partidului a avut consecințe semnificative și pentru studiul și cunoașterea istoriei. Una din consecințele ades subliniate ale spiritului nou introdus odată cu Congresul IX în viața poporului român este și acela de a ne fi redat dreptul la adevărata noastră istorie, atît de clar, de limpede exprimat de tovarășul Nicolae Ceaușescu în legătură cu faptul că un popor — în particular, poporul român — nu poate să nu pornească, în elaborarea căilor de dezvoltare, de la trecutul său istoric, să nu țină seama de tradițiile sale, care, în fond, sînt suma diferitelor concepții a tot ceea ce poporul respectiv a acumulat mai bun în trecutul său de luptă și de dezvoltare spirituală.

Subliniind ideea de inestimabilă valoare că *„cinstirea înaintașilor este un semn de civilizație și cultură pentru un popor“*, secretarul general al partidului a descifrat înțelesul adînc al evenimentelor istoriei românești, sesizînd esența fenomenelor, relevîndu-le semnificația pentru perioada contemporană. Și ce conexiune mai nemijlocită poate fi decît aceea cuprinsă în aprecierea potrivit căreia *„stabilirea locului în istorie, a originii și continuității în bazinul carpato-dunărean constituie fundamentul oricărei activități ideologice, teoretice și politico-educative. Nu se poate vorbi de educarea patriotică socialistă fără cunoașterea și cinstirea trecutului, a muncii și luptei înaintașilor noștri. Avem un trecut glorios care reprezintă cea mai prețiu-*

oasă moştenire a poporului nostru. Avem datoria să ridicăm pe o treaptă nouă şi să îmbogăţim cu noi cuceriri materiale şi spirituale această moştenire, să ridicăm pe noi culmi de civilizaţie poporul, naţiunea noastră socialistă".

Nu este însă suficient să te mîndreşti cu trecutul şi cu faptele de vrednicie ale înaintaşilor, este o datorie imperioasă ca generaţiile în succesiune, generaţia de azi şi cele următoare, să ridice pe noi trepte şi să îmbogăţească cu noi realizări, materiale şi spirituale, preţioasa moştenire lăsată de înaintaşi, să ridice pe noi culmi de civilizaţie naţiunea română socialistă. Conceptul de istorie unică şi unitară, pus în valoare de secretarul general al partidului, implică şi acest aspect al continuităţii istorice, în care epoca actuală — Istoria care se făureşte azi — se integrează organic fluxului istoric românesc. După cum, în spiritul aceleiaşi viziuni unice şi unitare, istoria noastră se integrează istoriei universale. Nu însă copiind modele, ci topind într-un cadru specific, adaptat particularităţilor noastre istorice, trăsăturile generale ale istoriei umanităţii.

Procesul de înnoire complexă şi multilaterală pe care îl presupune opera de făurire a societăţii socialiste multilateral dezvoltate — drum pe care s-a angajat cu fermitate poporul nostru — impune cu acuitate ridicarea nivelului de pregătire şi cunoaştere al tuturor membrilor societăţii, raportarea permanentă la cel mai înalt nivel ştiinţific şi tehnic mondial. Din această esenţială cerinţă decurg atenţia, locul de cinste acordat învăţămîntului, culturii, ştiinţei, adică acelor domenii ce pot asigura atît dezvoltarea plurivalentă a societăţii socialiste româneşti, cît şi locul poporului român între popoarele lumii. Viitorul naţiunii noastre — ca, de altfel, al oricărei naţiuni, subliniază tovarăşul Nicolae Ceauşescu —, va fi determinat în mod hotărîtor de nivelul învăţămîntului şi al cercetării ştiinţifice. Puterea poporului nostru stă în ştiinţă, în capacitatea omului de a crea, de a cunoaşte şi de a modifica continuu natura şi societatea, în folosul său, al progresului.

Cunoaşterea şi însuşirea celor mai de seamă realizări ale ştiinţei şi tehnicii mondiale în contextul actualei revoluţii tehnico-ştiinţifice reprezintă, desigur, o îndatorire de seamă a învăţămîntului şi cercetării noastre. Totodată însă — arată tovarăşul Nicolae Ceauşescu — „*oamenii de ştiinţă din ţara noastră sînt continuatorii unor vechi şi bogate tradiţii de gîndire şi creaţie ştiinţifică, ai unei valoroase moşteniri lăsate de iluştri înaintaşi, care au adus o contribuţie remarcabilă la îmbogăţirea tezaurului ştiinţei naţionale, inclusiv a celei universale*", şi ca atare, sînt chemaţi să dezvolte patrimoniul ştiinţific al ţării.

Unanima apreciere de care se bucură învăţămîntul şi ştiinţa românească în lumea întreagă — un învăţămînt şi o cercetare ştiinţifică concepute pe baze moderne, cu o cuprinzătoare şi temeinică legătură între teorie şi practică — sînt rezultatul politicii partidului, preocupărilor deosebite şi activităţii stăruitoare desfăşurate în aceste domenii de extremă importanţă pentru viitorul ţării de tovarăşa academician doctor inginer Elena Ceauşescu. În calitate de membru al Comitetului Politic Executiv al C.C. al P.C.R., de prim viceprim-ministru al guvernu-

lui, de președinte al Consiliului Național al Științei și Învățămîntului, tovarășa academician doctor inginer Elena Ceaușescu este permanent preocupată de îngemănarea armonioasă și fructuoasă a științei și învățămîntului, de perfecționarea integrării acestora cu producția, în vederea însușirii cît mai bune și mai rapide a celor mai noi cuceriri științifice și tehnice în toate domeniile de activitate.

Beneficiind de îndrumarea și atenția permanentă a tovarășei academician doctor inginer Elena Ceaușescu, învățămîntul românesc a fost așezat pe baze științifice moderne, asigurînd absolvenților o temeinică pregătire profesională și tehnică, corespunzătoare cerințelor noii revoluții tehnico-științifice și noii revoluții agrare. Contribuții hotărîtoare a adus tovarășa Elena Ceaușescu și în organizarea și dezvoltarea pe baze noi a cercetării științifice și tehnologice, angajînd-o și implicînd-o tot mai activ în întreaga operă de creștere intensivă a economiei naționale și modernizare a forțelor de producție, de valorificare superioară a întregului potențial material și uman al țării, de sporire a calității și eficienței în toate domeniile de activitate.

Pentru orice om de știință, în același timp și om al cetății, participant activ la viața societății în cadrul căreia trăiește, exemplul personal — s-a afirmat de atîtea ori — este un prețios stimulent. Tovarășa Elena Ceaușescu oferă și în această privință un strălucit exemplu de armonizare echilibrată a numeroaselor și importantelor preocupări și îndatoriri față de societate.

Tovarășa academician doctor inginer Elena Ceaușescu este un reputat om de știință, savant de renume mondial, ale cărei lucrări de remarcabilă valoare în domeniul chimiei și tehnologiei polimerilor înlesnesc comunității științifice și tehnice din întreaga lume cunoașterea unor realizări românești originale, cu caracter prioritar, și fac să sporească prestigiul științei românești pe glob.

Înălțător exemplu de patriotism și angajare revoluționară, de neobosită activitate pentru înfăptuirea celor mai cutezătoare năzuințe ale poporuluinostru, viața și activitatea tovarășei Elena Ceaușescu se bucură de o înaltă apreciere pe plan internațional datorită contribuției originale, prețioase, la afirmarea științei românești, la dezvoltarea cunoașterii universale, la deplina valorificare a virtuților științei și culturii în promovarea nobilelor idealuri ale păcii și înțelegerii între popoare.

Știința fiind universală tovarășa Elena Ceaușescu promovează cu consecvență colaborarea internațională, în numele acestor universalități. Congrese internaționale de istoria științei, congrese de chimie (cel de-al treilea a avut loc recent) cu prestigioasă participare internațională s-au desfășurat sub înaltul patronaj al tovarășei academician doctor inginer Elena Ceaușescu. Convinsă Domnia Sa că schimbul de experiență și de valori științifice pe plan internațional constituie, în zilele noastre, o condiție fundamentală a progresului popoarelor, deoarece. știința, devenită un bun al întregii umanități, nu cunoaște granițe, tovarășa Elena Ceaușescu nu ignoră, totodată, un alt mare adevăr, rostit încă la mijlocul secolului XVII, de matematicianul, fizicianul și filosoful francez Blaise Pascal, anume că oamenii de știință au o patrie pe care sînt datori să o slujească cu credință, drept răsplată pentru sacrificiile acesteia de a-i forma.

Convingerile ferme cu privire la puterea și valoarea științei pentru progresul omenirii explică și strădaniile de zi cu zi ale tovarășei academician doctor inginer Elena Ceaușescu pentru apărarea păcii binefăcătoare și a liniștei creatoare. În fruntea Comitetului Național Român „Oamenii de știință și pacea" tovarășa Elena Ceaușescu este preocupată, alături de președintele Nicolae Ceaușescu de salvgardarea păcii, a colaborării și prieteniei între toate popoarele lumii. La temelia bunurilor supreme ale omenirii este așezată convingerea nestrămutată că între știință și pace a existat și există o strînsă legătură, o condiționare și determinare reciprocă. Întreaga dezvoltare a omenirii demonstrează că progresul și pacea nu pot fi concepute fără contribuția nemijlocită a științei, iar știința nu-și poate afirma posibilitățile de progres decît în condiții de pace.

Identitatea dintre convingeri și fapte este adeverită în activitatea de fiecare zi, de fiecare ceas a tovarășului Nicolae Ceaușescu și a tovarășei Elena Ceaușescu, iar vizitele de prietenie întreprinse în numeroase țări ale lumii de secretarul general al partidului, președintele Republicii noastre socialiste, tovarășul Nicolae Ceaușescu, împreună cu tovarășa academician doctor inginer Elena Ceaușescu sînt purtătoarele străvechiului mesaj de pace și colaborare al poporului nostru cu toate popoarele lumii.

Pentru realizarea păcii mondiale, România, la inițiativa președintelui ei, a întreprins un număr impresionant de demersuri la organismele internaționale, începînd cu Organizația Națiunilor Unite, la guvernele și parlamentele lumii de a-și uni puterile împotriva pericolelor de război, pentru stingerea focarelor incendiare care se pot transforma într-o nouă conflagrație mondială, nimicitoare a vieții pe pămînt. Ceea ce explică prestigiul de care se bucură tovarășul Nicolae Ceaușescu, erou al păcii, în lumea contemporană, încrederea în eforturile uriașe pe care președintele României socialiste le întreprinde pentru poporul său și pentru toate popoarele lumii, pentru o lume mai bună și mai dreaptă, fără arme și fără războaie.

Asociindu-ne, împreună cu întreaga colectivitate a istoricilor români, țării întregi, tuturor celor ce-i cinstesc și-i omagiază, urăm tovarășului Nicolae Ceaușescu și tovarășei Elena Ceaușescu viață îndelungată, în sănătate deplină, aceeași excepțională putere de muncă pentru a conduce țara, poporul și partidul spre împlinirea celor mai înalte și cutezătoare idealuri de progres și civilizație.

Ștefan PASCU

ÎN SLUJBA PROPĂŞIRII PATRIEI

7 ianuarie — una din datele înscrise în calendarul marilor aniversări scumpe poporului nostru: ziua de naştere a tovarăşei academician doctor inginer Elena Ceauşescu, proeminentă personalitate a vieţii politice, ştiinţifice şi culturale a ţării, eminent om de ştiinţă, de largă recunoaştere internaţională, revoluţionar patriot care şi-a consacrat şi îşi consacră întreaga existenţă slujirii cu devotament a intereselor poporului, ridicării şi propăşirii scumpei noastre patrii pe noi trepte de progres şi civilizaţie, pe culmile înalte ale socialismului şi comunismului. Întregul nostru partid şi popor dau o deosebită şi unanimă apreciere îndelungatei activităţi a tovarăşei Elena Ceauşescu în mişcarea comunistă şi muncitorească, dăruirii patriotice pe care a manifestat-o în lupta partidului comunist pentru eliberarea socială şi naţională a poporului român, pentru transformarea revoluţionară a societăţii, pentru făurirea noului destin al României socialiste, strălucitei sale contribuţii la elaborarea şi înfăptuirea politicii interne şi externe a partidului şi statului nostru, a planurilor şi programelor de dezvoltare social-economică a patriei, la înflorirea fără precedent a ştiinţei, învăţământului şi culturii. „Înălţător exemplu de patriotism şi angajare revoluţionară, de neobosită activitate pentru înfăptuirea celor mai cutezătoare năzuinţe ale poporului nostru, ale tuturor popoarelor", **se arăta în Scrisoarea Comitetului Politic Executiv al Comitetului Central al Partidului Comunist Român din 7 ianuarie 1988, viaţa şi activitatea tovarăşei Elena Ceauşescu se bucură de o înaltă apreciere pe plan internaţional datorită contribuţiei originale** „la afirmarea ştiinţei româneşti, la dezvoltarea cunoaşterii universale, la deplina valorificare a virtuţilor ştiinţei şi culturii în promovarea nobilelor idealuri ale păcii şi înţelegerii între popoare".

Viața și activitatea exemplare ale tovarășei Elena Ceaușescu, înaltele sale calități politice și morale o așază la loc de frunte în galeria personalităților de seamă ale glorioasei noastre istorii. Încă din fragedă tinerețe, alături de neînfricatul și dîrzul revoluționar și patriot, tovarășul Nicolae Ceaușescu, tovarășa Elena Ceaușescu și-a ales fără șovăire drumul în viață — un drum al luptei hotărîte împotriva exploatării sociale și naționale, împotriva fascismului și revizionismului, pentru apărarea independenței și integrității teritoriale a patriei. Cronica deceniului patru al secolului nostru — epocă de aprige confruntări politice interne și externe, de afirmare puternică a comuniștilor români pe planul luptei poporului pentru stăvilirea politicii agresive a Germaniei naziste — a înregistrat la loc de seamă amplele acțiuni organizate de clasa muncitoare din România sub conducerea Partidului Comunist Român. În împrejurările pregătirii marii demonstrații antifasciste și antirăzboinice de la 1 Mai 1939, moment care a marcat o intensificare a activității forțelor patriotice, democratice, revoluționare din țara noastră, tovarășa Elena Petrescu-Ceaușescu s-a aflat permanent alături de tovarășul Nicolae Ceaușescu, revoluționarul patriot care, prin talentul său organizatoric, prin viziunea și spiritul imprimat acestei demonstrații, s-a impus ca una din personalitățile reprezentative ale mișcării revoluționare și antifasciste ale epocii. În lunile imediat următoare marii demonstrații de la 1 Mai 1939, tovarășa Elena Petrescu-Ceaușescu a participat la numeroase acțiuni. Rapoartele organelor de represiune o menționau adesea printre cei care activau în conformitate cu măsurile preconizate de Comisia de refacere a Uniunii Tineretului Comunist, în cadrul căreia rolul determinant l-a avut tovarășul Nicolae Ceaușescu. Mereu prezentă în rîndul unor colective muncitorești din întreprinderi ale Capitalei, dovedind o înaltă responsabilitate, curaj și fermitate revoluționară, tovarășa Elena Ceaușescu s-a impus încă din acea perioadă ca unul dintre militanții activi ai partidului.

De atunci și pînă astăzi, cînd țara noastră trăiește epoca de cea mai înaltă strălucire din întreaga sa existență, epocă ce poartă numele ilustru al marelui conducător al partidului și țării — Epoca Nicolae Ceaușescu —, viața și activitatea tovarășei Elena Ceaușescu s-au împletit și se împletesc cu destinul țării, cu marile transformări revoluționare care au schimbat din temelii chipul României și au deschis porți largi dezvoltării patriei noastre, înfloririi națiunii române.

Prin abnegația și devotamentul nemărginit față de partidul comunist, față de patrie și popor, prin ardentul spirit revoluționar, prin sensibilitatea și profundul umanism, prin alesele calități ce îi caracterizează întreaga viață și activitate, tovarășa Elena Ceaușescu întruchipează în mod strălucit cele mai nobile virtuți ale neamului românesc, reprezentînd un model

luminos de viață și muncă, de luptă și fermitate în acțiune pentru toate fiicele țării, pentru întregul nostru popor.

Pildă vie de dîrzenie și dăruire revoluționară față de patrie și popor, învestită cu înalte funcții de partid și de stat — ca membru al Comitetului Politic Executiv al Comitetului Central al Partidului Comunist Român, prim vicepprim-ministru al guvernului, președinte al Consiliului Național al Științei și Învățămîntului —, tovarășa academician doctor inginer Elena Ceaușescu aduce o contribuție de cea mai mare însemnătate la fundamentarea și punerea în aplicare a măreților planuri de dezvoltare economico-socială a țării, a importantelor programe de organizare și modernizare a producției, de creștere a productivității muncii și a eficienței economice, la realizarea obiectivelor noii revoluții tehnico-științifice și noii revoluții agrare, la înfăptuirea neabătută a *Programului Partidului Comunist Român de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism.*

Participînd împreună cu secretarul general al partidului, președintele țării, la vizitele de lucru în Capitală, în județe, în întreprinderi, pe șantiere, în unități agricole, în institute de cercetare științifică și de învățămînt, peste tot acolo unde pulsează viața și activitatea creatoare a poporului nostru, tovarășa Elena Ceaușescu poartă un dialog viu, nemijlocit, cu toți cei ce muncesc dînd un puternic impuls activității generale de dezvoltare armonioasă a tuturor zonelor țării, de înflorire multilaterală a României socialiste.

Strălucit reprezentant al științei românești, eminent om de știință de reputație internațională, tovarășa academician doctor inginer Elena Ceaușescu desfășoară o prodigioasă activitate de înfăptuire a politicii partidului nostru privind ridicarea științei românești la nivel mondial, la ritmul și necesitățile impuse de mărețele obiective ale Programului partidului. În calitate de președinte al Consiliului Național al Științei și Învățămîntului, tovarășa Elena Ceaușescu a organizat pe baze noi activitatea de cercetare științifică și tehnologică, angajînd-o și implicînd-o tot mai activ în întreaga operă de dezvoltare economico-socială a țării, de modernizare a forțelor de producție, de valorificare cît mai eficientă a întregului potențial material și uman al țării. Ampla acțiune pentru perfecționarea organizării și modernizării proceselor de producție s-a materializat, sub conducerea tovarășei Elena Ceaușescu în programe de măsuri concrete care, concepute pe baza unor principii tehnologice avansate, au cuprins practic toate sectoarele de activitate și au determinat o puternică mobilizare a forțelor noastre tehnice din domeniul cercetării și din producție, a maselor largi de oameni ai muncii în vederea îndeplinirii și depășirii obiectivelor actualului plan cincinal, în condiții de calitate și eficiență corespunzătoare exigențelor pe plan mondial. *„În înfăptuirea politicii generale a construcției socialiste* — subliniază tovarășa Elena Ceaușescu — *partidul și statul nostru pornesc de la faptul că știința constituie factorul primordial al progresului contemporan, că societatea socialistă multilateral dezvoltată și societatea comunistă pot fi*

edificate cu succes numai pe baza celor mai înaintate cuceriri ale ştiinţei şi tehnicii. De aici decurge şi necesitatea de a desfăşura larg noua revoluţie tehnico-ştiinţifică şi noua revoluţie agrară în ţara noastră, ceea ce presupune realizarea unei profunde schimbări revoluţionare în tehnică, în organizarea muncii, în însuşi modul de a gîndi şi a acţiona al oamenilor".

Bucurîndu-se de orientarea şi sprijinul permanent al tovarăşei Elena Ceauşescu, cercetarea ştiinţifică românească, fundamentală şi aplicativă, a cunoscut o dezvoltare remarcabilă în domeniile de vîrf, de cel mai profund interes pentru cunoaşterea ştiinţifică şi soluţionarea problemelor majore ale activităţii de producţie. *„În realizarea tuturor obiectivelor* — sublinia tovarăşa Elena Ceauşescu în cuvîntarea rostită cu prilejul celui de-al III-lea Congres Naţional de Chimie din luna septembrie 1988 —, *cercetarea ştiinţifică trebuie să acţioneze în strînsă conlucrare cu producţia, cu învăţămîntul, în vederea elaborării de noi tehnologii, să asigure perfecţionarea produselor şi crearea de noi produse cu caracteristici superioare pentru toate sectoarele de activitate"*. Lucrările de excepţională valoare ale tovarăşei academician doctor inginer Elena Ceauşescu în domeniul chimiei şi tehnologiei polimerilor, rod al unei laborioase activităţi de cercetare, reprezintă o contribuţie de seamă la îmbogăţirea tezaurului naţional şi universal de cunoaştere în domeniul chimiei şi duc departe în lume faima ştiinţei şi cercetării româneşti. Operele sale au fost traduse şi publicate în numeroase ţări, autoarea lor fiind distinsă cu multiple titluri şi distincţii din partea celor mai prestigioase academii şi institute ştiinţifice de peste hotare. Dialogurile pe care tovarăşa academician doctor inginer Elena Ceauşescu le-a purtat cu reprezentanţi de frunte ai ştiinţei din diverse ţări constituie o practică frecventă a schimbului de idei, o dovadă elocventă a interesului, stimei şi preţuirii de care se bucură

Înaltă stimă şi preţuire

Sînt deosebit de onorat ca, în numele Biroului Uniunii Internaţionale de Istorie şi Filosofie a Ştiinţei, să aduc cele mai vii mulţumiri tovarăşei academician doctor inginer Elena Ceauşescu, reputat om de ştiinţă, pentru onoarea ce ne face de a patrona lucrările congresului nostru internaţional de istorie a ştiinţei. Noi împărtăşim pe deplin extrem de valoroasele idei cuprinse în cuvîntarea pe care a rostit-o tovarăşa academician Elena Ceauşescu, care reprezintă, neîndoielnic, o deviză a fiecărui om de ştiinţă animat de dorinţa ca ştiinţa să devină în tot mai mare măsură o pîrghie a progresului, un mijloc de cunoaştere şi de apropiere dintre popoare, un instrument al păcii şi colaborării între toate naţiunile lumii.

A. T. GREGORIAN (U.R.S.S.), preşedintele Uniunii Internaţionale de Istorie şi Filosofie a Ştiinţei, cu prilejul celui de-al XVI-lea Congres internaţional de istorie a ştiinţei, desfăşurat la Bucureşti între 26 august şi 3 septembrie 1981, sub înaltul patronaj al tovarăşei academician doctor inginer Elena Ceauşescu.

Îmi face o deosebită plăcere să pot prezenta publicului britanic de specialitate ediţia engleză a cărţii doctorului inginer Elena Ceauşescu, membru titular al Academiei Române, membru titular al Institutului Regal de Chimie al Marii Britanii, dedicată subiectului de mare importanţă teoretică şi industrială al polimerizării stereospecifice a izoprenului. Întreaga activitate a doamnei Elena Ceauşescu este pilduitoare. S-a angajat cu hotărîre în cercetarea unora din cele mai fascinante probleme ştiinţifice ale zilelor noastre, şi-a demonstrat capacitatea de a pune soluţiile obţinute în serviciul practicii, al societăţii, de a asigura, de la nivelul înaltelor răspunderi ce i s-au încredinţat, tehnologiile necesare industriei, producţiei din ţara sa.

Dr. DOROTHY CROWFOOT HODGKIN (Marea Britanie), laureată a Premiului Nobel pentru chimie, în prefaţa volumului *Polimerizarea stereospecifică a izoprenului*, apărut la Londra, în 1983.

Aş dori să subliniez un element nou, inedit, şi anume că din paginile cărţii se desprinde o viziune modernă, avansată asupra chimiei, dar şi a altor ştiinţe care îşi aduc contribuţia la soluţionarea problemelor pe care şi le pune chimia. Vreau, totodată, să relev înaltul nivel ştiinţific, stilul deosebit de clar, bogăţia argumentării ştiinţifice. Pentru specialiştii italieni, această lucrare reprezintă nu numai un util schimb de experienţă, dar şi un adevărat act de cultură.

Prof. dr. GEORGIO COTELLESA (Italia), în cuvîntul rostit cu prilejul festivităţii de prezentare a volumului *Noi cercetări în domeniul compuşilor macromoleculari*, apărut la Roma, în 1983.

Interesul şi calitatea excepţională ale întregii cărţi, precum şi personalitatea autoarei constituie pentru mine tot atîtea raţiuni de a mă simţi onorat pentru faptul că am fost invitat să prefaţez acest volum. Academician doctor inginer Elena Ceauşescu reprezintă şi mobilizează întregul ansamblu al cercetării româneşti, a cărei importanţă, atît pe plan naţional, cît şi internaţional, este bine cunoscută.

Prof. RAYMOND DAUDEL, Universitatea „Pierre et Marie Curie" din Paris, preşedinte de onoare al Academiei de ştiinţe moleculare cuantice, preşedinte al Academiei Europene de Ştiinţe, Arte şi Litere, în prefaţa la volumul *Noi cercetări în domeniul compuşilor macromoleculari*, publicat în limba franceză la Londra, în 1984.

personalitatea sa în rîndul oamenilor de știință din întreaga lume.

În lumina tezei formulate de tovarășul Nicolae Ceaușescu, potrivit căreia, în actuala etapă de dezvoltare a țării, un rol decisiv îi revine omului nou, cu un grad înalt de instrucție, cu un orizont larg de cunoaștere tehnico-științifică, cu o concepție înaintată, materialist-dialectică despre lume și viață, tovarășa Elena Ceaușescu a acordat și acordă o atenție deosebită școlii, învățămîntului nostru de toate gradele, așezîndu-l pe baze moderne, științifice, și asigurînd absolvenților o temeinică pregătire profesională și tehnică, un larg orizont de cultură, formîndu-i în spiritul unei atitudini înaintate față de îndatoririle lor sociale, ca adevărați constructori conștienți ai noii societăți. În conformitate cu hotărîrile conducerii partidului, tovarășa Elena Ceaușescu a promovat aplicarea principiului integrării organice, structurale și funcționale, a învățămîntului cu cercetarea și producția, principiu benefic pentru toate cele trei domenii de activitate pe care le include ca verigi ale aceluiași dinamic proces, al cărui finalitate este aceea de a fi în permanentă și strînsă concordanță cu tot ceea ce este nou, înaintat în gîndirea și practica umană, cu schimbările pe care revoluția tehnico-științifică contemporană le determină în viața social-politică, în dezvoltarea generală a societății. În acest sens, tovarășa Elena Ceaușescu arată că în fața învățămîntului se află sarcina de mare răspundere de a-și aduce contribuția esențială la formarea specialiștilor de înaltă calificare, la reciclarea și policalificarea personalului muncitor și, în același timp, la îndeplinirea programelor speciale în domeniul cercetării științifice, la promovarea progresului tehnico-științific în întreaga economie și viață socială. Trăim o epocă de puternic avînt al științei și tehnicii, al cunoașterii umane în general. De aici — arăta tovarășa Elena Ceaușescu,

Înaltă stimă și prețuire

Sînt încîntat și onorat că am avut ocazia să traduc una dintre cărțile prestigioase ale academicianului doctor inginer Elena Ceaușescu, savant de renume în știința polimerilor, căreia îi adresăm felicitări călduroase, multă sănătate și fericire, noi realizări în activitatea științifică. Valoarea cercetărilor pe care le conține această lucrare va rezista statornic timpului.

Prof. TAKAYUKI OTSU, Universitatea Osaka (Japonia), în cuvîntul rostit cu prilejul prezentării volumului *Polimerizarea stereospecifică a izoprenului*, apărut la Tokio, în 1984.

Lucrările tovarășei academician doctor inginer Elena Ceaușescu sînt de o înaltă ținută științifică, avînd o deosebită valoare teoretică și aplicativă. Ele sînt extrem de valoroase atît pentru China, cît și pentru alte țări. Ca profesor de chimie, care am coordonat întreaga activitate de traducere și editare a lucrărilor, pot să afirm că interesul deosebit al specialiștilor pentru ele a determinat accelerarea ritmului de traducere și tipărire. Aceasta a făcut ca lucrările respective să fie tipărite cu 14 luni mai repede decît altele cu profil similar.

SHI LIANGHE, profesor, doctor în științe chimice, director al Institutului de Chimie al Academiei de Științe a Chinei, în cuvîntul rostit cu prilejul apariției, la Beijing, a lucrărilor *Polimerizarea stereospecifică a izoprenului* și *Noi cercetări în domeniul compușilor macromoleculari*, în 1984.

Îndeplinind un rol politic important în țara sa, academician doctor inginer Elena Ceaușescu este, totodată, deosebit de activă în domeniul științei. Subliniind aceasta, nu mă refer numai la funcțiile domniei sale în diverse organisme științifice, ci doresc să evidențiez cu precădere activitatea sa științifică. Întreaga carte constituie o monografie valoroasă, care va fi citită cu mult interes, atît de specialiștii din domeniul respectiv, cît și de către alți chimiști.

Prof. MICHEL MANDEL, de la Universitatea Regală din Leyden (Olanda), în prefața volumului *Polimerizarea stereospecifică a izoprenului*, apărut la Haga, în 1984.

Vasta cuprindere a tuturor realizărilor, semnificative în materie, demonstrată de lucrare, este o mărturie autentică a profunzimii investigației științifice și a capacității de sinteză ale academician doctor inginer Elena Ceaușescu.

Dr. FIELD WINLOW (S.U.A.), în cuvîntul rostit în cadrul festivității de prezentare a volumului *Polimerizarea stereospecifică a izoprenului*, apărut la New York, în 1984.

Publicarea, în limba greacă, a acestei noi opere științifice a doamnei Elena Ceaușescu ne oferă, totodată, prilejul să luăm cunoștință de un prestigios aport la tezaurul cercetării științifice mondiale, deosebit de important prin soluțiile date problemelor specifice actuale și aplicațiilor polimerilor. Lucrările consacrate cercetării fundamentale și aplicate, precum și tehnologiei moderne în domeniile de bază ale chimiei polimerilor fac din acest tratat al ilustrului om de știință român, academician Elena Ceaușescu, o carte absolut necesară fiecărui specialist în domeniul polimerilor, fiecărei biblioteci universitare, institutelor de cercetare și industriei.

Prof. NIKOS KATSAROS, de la Centrul de cercetări nucleare „Dimokritos" (Grecia), în cuvîntul rostit cu prilejul apariției, la Atena, a volumului *Cercetări în chimia și tehnologia polimerilor*, 1986.

în cuvîntarea rostită la cel de-al III-lea Congres Național de Chimie — necesitatea de a avea permanent în vedere faptul că *„viitorul poporului nostru este strîns legat de ridicarea gradului general de cunoștințe, de pregătire, de dezvoltarea puternică a științei"*. Aceasta este calea pentru a face ca știința *„să aibă un rol tot mai important în întreaga dezvoltare a patriei, în făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate, în realizarea comunismului în România"*.

Prin contribuția de imensă valoare a tovarășei Elena Ceaușescu la transpunerea în practică a politicii partidului în domeniul vieții spirituale, de elevare a conștiinței omului nou, de dinamizare a tuturor energiilor creatoare ale națiunii, dispunem astăzi de o știință puternic angajată în opera de dezvoltare multilaterală a țării. Alături de știință, literatura, teatrul, artele plastice, creația populară — puternic pătrunse de marile și perenele valori umaniste — întregesc armonios tabloul vieții noastre spirituale, constituind un factor stimulator al creativității într-o societate în care participarea efectivă la conducere angajează pe fiecare cetățean, pe fiecare colectiv de oameni ai muncii în făurirea viitorului luminos al poporului. Împlinirea și afirmarea multilaterală a personalității umane, descătușarea energiilor și capacităților creatoare în procesul revoluționar de edificare a noii societăți au devenit teme predilecte ale creației literar-artistice din țara noastră.

Prin îmbinarea armonioasă a vocației muncii de creație științifică cu patosul activității revoluționare, tovarășa Elena Ceaușescu aduce o contribuție de inestimabilă valoare la înfăptuirea politicii interne și externe a partidului și a țării, o politică constructivă, de pace, dezarmare și colaborare internațională. Întreaga sa

Înaltă stimă și prețuire

Editura noastră are ca obiectiv publicarea de lucrări științifice de înaltă valoare. De aceea, sînt deosebit de bucuros de faptul că am putut tipări lucrarea realizată de academician doctor inginer Elena Ceaușescu. Prezenta manifestare constituie pentru mine un fericit prilej de a exprima speranța că în Editura „Birkhäuser" vor apărea și alte asemenea lucrări care să facă mereu mai bine cunoscute remarcabilele rezultate ale cercetărilor întreprinse în România.

Prof. dr. H.P. THÜR (Elveția), director al Editurii „Birkhäuser", în cuvîntul rostit în cadrul manifestării oficiale prilejuite de apariția, la Basel, a volumului *Cercetări în chimia și tehnologia polimerilor*, 1987.

Savant de largă recunoaștere și prețuire internațională, specialist renumit în domeniul chimiei macromoleculare, academician doctor inginer Elena Ceaușescu este o personalitate marcantă, de înalt prestigiu, a științei și tehnicii din România. La inițiativa și sub directa sa îndrumare, industria românească a soluționat, pe bază de tehnologii proprii, complexele probleme ale producerii pe scară industrială a numeroase și importante varietăți de polimeri și elastomeri, între care cauciucul poliizoprenic...

Ilustrul savant român este atașat cauzei cooperării internaționale în domeniul științei, învățămîntului și culturii. Sub îndrumarea sa, Consiliul Național al Științei și Învățămîntului promovează o politică de colaborare activă cu instituții similare din alte state.

În semn de înaltă recunoaștere a meritelor sale științifice, academician doctor inginer Elena Ceaușescu a fost distins de numeroase academii, universități și societăți științifice din Europa, America de Nord, America Latină, Asia și Africa cu titlul de membru activ, membru de onoare și Doctor Honoris Causa.

Prof. dr. SUMER ŞAHIN (Turcia), în cuvîntul rostit la festivitatea prilejuită de apariția, la Ankara, a volumului *Polimerizarea stereospecifică a izoprenului*, în 1987.

Este pentru prima dată cînd în Austria apare o astfel de lucrare, ce întregește vasta suită de studii științifice ale academician doctor inginer Elena Ceaușescu, incluzînd peste 100 de lucrări științifice și monografii în acest domeniu al științei — operă ce a atras interesul deosebit al cercurilor de specialitate din diferite țări.

Aceste cercetări, care se referă la subiecte de mare actualitate, cum sînt polimerizarea stereospecifică a izoprenului și butadienei, polimerizarea anionică, sinteza plastifianților, rășinile hidrocarbonate, prepararea transpolipentenamerului și-au găsit recunoașterea internațională în alegerea academician doctor inginer Elena Ceaușescu ca membru a numeroase foruri academice din întreaga lume.

Prim viceprim-ministru al guvernului și președintele Consiliului Național al Științei și Învățămîntului din România, academician doctor inginer Elena Ceaușescu are merite deosebite în orientarea cercetării și ingineriei tehnologice românești în direcțiile valorificării superioare a resurselor naturale ale țării obținerii de produse cu înalți parametri tehnico-economici, deschiderii de noi căi în domeniul asigurării materiilor prime și energiei.

Prof. univ. dr. ERNST WOGROLLY (Austria), director al Centrului național de cercetări și încercări în domeniul maselor plastice, în prefața volumului *Progrese în chimia și tehnologia polimerilor*, apărut la Viena, în 1988.

activitate ilustrează condiția nobilă a savantului profund angajat în problemele timpului său, ilustrează înălțătoarea pildă a omului de știință pentru care munca asiduă în liniștea laboratorului este dublată de implicarea responsabilă în eforturile de soluționare, în consens cu interesele popoarelor, a marilor probleme contemporane, de apărare a vieții și păcii pe planeta noastră. În înalta funcție de președinte al Comitetului Național Român „Oamenii de știință și pacea", tovarășa academician doctor inginer Elena Ceaușescu militează cu perseverență, în numele profundului umanism ce o caracterizează, pentru ca oamenii de știință să-și afirme hotărît vocația de exponenți ai păcii, în scopul făuririi unei lumi mai bune și mai drepte, fără arme și fără războaie, considerînd că prima îndatorire morală a unui savant contemporan este de a lupta pentru dezarmare, în primul rînd nucleară, pentru asigurarea unui viitor luminos copiilor noștri, tineretului, întregii planete, generațiilor mileniului trei. „*Alături de întregul nostru popor* — subliniază tovarășa Elena Ceaușescu —, *cercetarea și învățămîntul trebuie să sprijine activ politica și inițiativele României, ale președintelui țării, privind oprirea cursei înarmărilor și trecerea la dezarmarea nucleară și clasică, soluționarea pe cale pașnică a conflictelor și problemelor litigioase dintre state, lichidarea subdezvoltării și instaurarea noii ordini economice mondiale, cauza păcii și colaborării internaționale*".

Întruchipînd cu strălucire chipul savantului cetățean, al revoluționarului și omului politic profund ancorat în realitățile timpului său, interesat în cel mai înalt grad de rezolvarea marilor probleme cu care se confruntă astăzi omenirea, tovarășa Elena Ceaușescu

apreciază, în cuvîntarea rostită la Adunarea festivă consacrată împlinirii a 44 ani de la victoria Revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă, că, avîndu-se în vedere faptul că un nou război mondial s-ar transforma inevitabil într-un război nuclear ce ar distruge însești condițiile pentru existența vieții pe planeta noastră, „*acum, mai mult ca oricînd, se impune unirea eforturilor și acțiunilor tuturor popoarelor pentru oprirea cursului periculos al evenimentelor spre încordare și război, pentru apărarea dreptului suprem al oamenilor, al națiunilor la pace, la viață, la existență liberă, independentă și demnă*".

Sînt idei la care aderă din toată inima întregul nostru popor, ele constituind parte integrantă a însuflețitorului program de apărare a păcii formulat și pus în acțiune cu neabătută consecvență și energie de secretarul general al partidului, președintele Republicii Socialiste România, tovarășul Nicolae Ceaușescu.

În aceste momente aniversare, sentimentelor de dragoste și prețuire cu care întregul nostru popor omagiază activitatea mult iubitei și stimatei tovarășe Elena Ceaușescu, le adăugăm ura rea de viață îndelungată, sănătate și multă putere de muncă, alături de marele cîrmaci al țării, tovarășul Nicolae Ceaușescu, pentru ca împreună să ne conducă cu aceeași strălucire și mai departe, pe drumul epocalelor victorii, al împlinirii obiectivelor trasate de Congresul XIII și de Conferința Națională ale partidului, pentru înălțarea scumpei noastre patrii pe cele mai înalte și luminoase culmi ale civilizației socialiste și comuniste.

Suzana GĂDEA

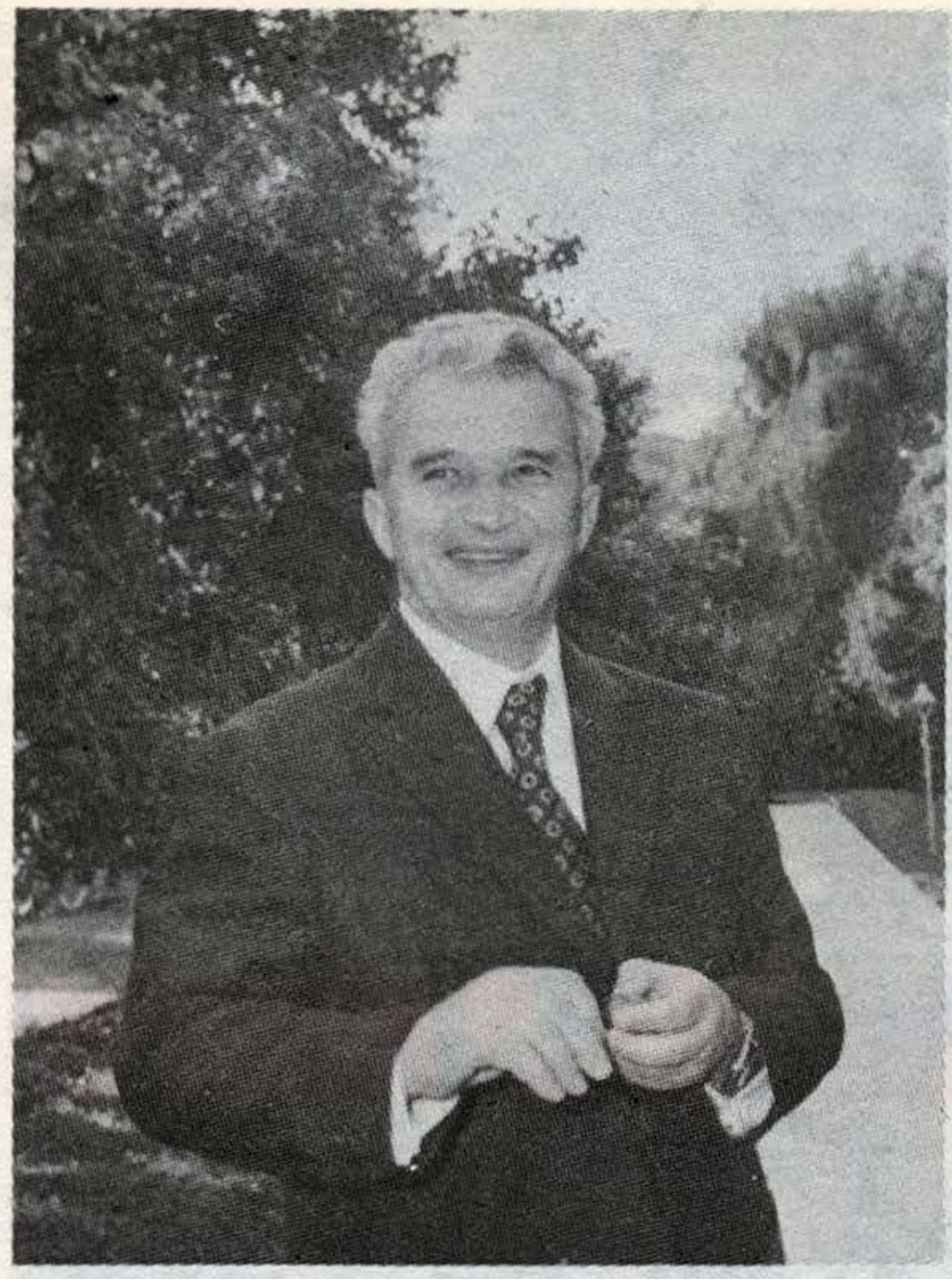

NICOLAE CEAUȘESCU

ISTORIA POPORULUI ROMÂN

STRĂLUCIT CTITOR ȘI INTERPRET AL ISTORIEI

Situarea dezvoltării societăţii şi împlinirii personalităţii umane pe aceeaşi treaptă valorică detaşează însemnătatea programului ideologic al Partidului Comunist Român, a cărui finalitate o reprezintă conştientizarea tot mai profundă a activităţii comunităţii noastre naţionale în ansamblu şi a fiecărui membru al ei în parte. Acest program a primit o nouă şi substanţială completare prin ampleie expuneri ale tovarăşului Nicolae Ceauşescu din aprilie şi iunie 1988, prin excepţionala expunere la Şedinţa comună a Plenarei Comitetului Central al Partidului Comunist Român, a organismelor democratice şi organizaţiilor de masă şi obşteşti din noiembrie 1988, care evaluează exhaustiv drumul revoluţionar parcurs de societatea românească şi trasează direcţiile de urmat pentru înfăptuirea obiectivelor menite a ridica ţara pe noi trepte de civilizaţie. Se reafirmă cu tărie în aceste documente că demersul ideologic al partidului are ca fundament principal istoria patriei, istorie a cărei cunoaştere şi însuşire capătă o călăuză de nepreţuit în vasta operă a secretarului general al partidului, preşedintele ţării, tovarăşul Nicolae Ceauşescu, operă ce promovează o viziune amplă asupra problemelor fundamentale ale devenirii poporului român din cele mai vechi timpuri şi pînă azi. O operă militantă, străbătută de patosul revoluţionar al iubirii de patrie, întemeiată pe respectul faţă de adevăr, faţă de lupta şi jertfa înaintaşilor, a moşilor şi strămoşilor noştri, o operă de valoare universală, care situează istoria în centrul întregii activităţi politico-ideologice, dat fiind rolul major pe care aceasta îl are în procesul de educare socialistă a maselor, cu precădere a tinerelor generaţii. Trecutul şi prezentul eroic şi glorios al istoriei românilor profilează viitorul poporului nostru, întemeiat pe unitatea şi permanenţa sa, pe geniul său creator, pe dragostea sa nesecată de libertate, de suveranitate şi independenţă naţională, de pace şi progres. Un valoros instrument de asimilare a acestei viziuni integratoare îl constituie volumul Nicolae Ceauşescu: Istoria poporului român, **apărut la Editura militară din Bucureşti, sub egida Institutului de studii istorice şi social-politice de pe lîngă Comitetul Central al Partidului Comunist Român.**

Volumul ilustrează cu pregnanță că — datorită deschiderii cutezătoare inițiate de Congresul IX al partidului și gîndirii novatoare a personalității învestită de acest forum cu magistratura supremă, tovarășul Nicolae Ceaușescu — o dată cu transformările de substanță produse în întreaga activitate politică, economică, socială, spirituală a societății noastre, a avut loc restituirea către națiune a istoriei sale autentice, eliberată de contaminările dogmatismului, de schematism și șablonism confortabil, de amorale prefabricări și imorale falsuri, de tot ce era nociv, străin adevărului, spiritului științific și cerințelor ascensiunii societății noastre. Conducătorul partidului și statului a pus în evidență în mod deosebit lupta dusă, în climatul generat de Congresul IX, împotriva *„cursului foarte periculos care își făcuse loc la un moment dat, chiar de negare a trecutului și istoriei milenare a poporului nostru, a caracteristicilor limbii române, de nihilism, de cosmopolitism, de ploconire față de tot ce era străin, de servilism, de lipsă de patriotism și spirit revoluționar"*. Prin lichidarea stărilor negative din trecut, arată tovarășul Nicolae Ceaușescu în cuvîntarea rostită la 23 iulie 1988, poporului român i-a fost *„redat sentimentul istoriei proprii, de luptă pentru libertate, pentru a fi stăpîn pe destinele sale"*, ceea ce *„reprezintă una din marile realizări care au descătușat energiile creatoare și au făcut ca poporul nostru să urmeze cu toată forța Partidul Comunist Român, ca stegar al luptei pentru existență, pentru asigurarea ființei libere a națiunii noastre"*.

Rezultă cu limpezime că, în accepția conducătorului partidului și țării, cunoașterea, analizarea și sintetizarea experienței istorice au un impact deosebit asupra dezvoltării patriei, atît sub aspectul ideatic, cît și sub cel al acțiunii practice. Conservînd tabloul faptelor trecutului, istoria ne explică și ne face să înțelegem acel trecut, cu luminile și umbrele lui, pentru a evalua mai bine prezentul și a putea scruta ascunzișurile viitorului. Ea aduce o contribuție substanțială la dezvoltarea însăși a concepției revoluționare despre lume și viață, a materialismului dialectic și istoric, atît ca teorie generală a dezvoltării, cît și ca metodă de gîndire, aptă să cuprindă viața și să ofere viziunea totală asupra lumii, asupra dinamicii și corelațiilor esențiale ale fenomenelor, să propulseze cunoașterea umană, să fie o armă în rezolvarea problemelor de perspectivă ale umanității, dînd omului încredere în puterea sa de creație, certitudine în triumful luptei sale. Opera teoretică a președintelui Nicolae Ceaușescu invederează adevărul că dialectica materialist-istorică este o știință vie, opusă închistării, osificării, absolutizării unor concepte și teze valabile într-un anumit timp sau loc, că este necesară dezvoltarea ei continuă. *„Ceea ce am realizat și ceea ce cunoaștem astăzi* — arată tovarășul Nicolae Ceaușescu — *constituie baza pentru o nouă cunoaștere și o nouă dezvoltare a teoriei, a concepției despre lume și viață"*. Or generalizările teoretice în orice domeniu, deci și în cel al dezvoltării societății, nu sînt posibile fără cunoașterea istoriei acesteia. Ca atare, istoria trebuie să întrunească atributele științei, să se situeze pe platforma adevărului, obiectivității și probității. Istoria — apreciază tovarășul Nicolae Ceaușescu — trebuie *„să pornească de la analiza științifică a realității sociale, să înfățișeze faptele nu după dorințele subiective ale oamenilor, nu după nevoi politice de moment, după criterii de conjunctură, ci așa cum s-au petrecut ele, corespunzător adevărului vieții... Valoarea unei istorii cu adevărat științifice constă în înfățișarea obiectivă a faptelor, în interpretarea lor justă, constituind astfel o oglindă a conștiinței de sine a poporului, a claselor, înmănunchind experiența de viață și de luptă a maselor și conducătorilor"*.

Munca de cercetare istorică nu se mărginește însă la catalogarea, descrierea și explicarea evenimentelor trecute; ea este chemată să facă înțeles sensul istoriei, mai ales într-o vreme cînd atîția îl neagă, respectiv de a da relief substanței ei ontologice și axiologice, esențială pentru opera de modelare a prezentului și de conturare a viitorului, în acord cu legitățile obiective și exigențele progresului. De aceea, tovarășul Nicolae Ceaușescu accentuează în chip deosebit asupra datoriei de a aborda istoria pornind de la condițiile generale în care s-a dezvoltat un popor sau altul, de la raporturile de conlucrare și strînsa interdependență a civilizațiilor, de a nu se pierde într-un noian de amănunte oarecare și fapte izolate, de a o privi ca fond inepuizabil care *„oferă concluzii și învățăminte despre marile procese ale dezvoltării societății, ale existenței popoarelor de-a lungul timpului, punînd în evidență atît ce a fost valoros, progresist și a servit mersul înainte al societății, cît și piedicile ridicate de-a curmezișul evoluției și care au costat scump umanitatea, au întîrziat progresul unor națiuni. Rezultatele cercetărilor istorice sînt de natură să ajute omenirea contemporană să înțeleagă mai bine legile obiective care guvernează societatea, necesitatea de a acționa în spiritul cerințelor progresului. De asemenea, istoria este chemată să sprijine, prin concluziile sale, perfecționarea organizării societății de azi, relațiile dintre state și națiuni, conlucrarea pașnică dintre toate popoarele lumii"*.

Astfel, îngemănînd retrospectiva cu prezentul și perspectiva, istoria se înfățișează ca știință revoluționară, valențele ei cognitive fiind dublate de cele educative, toate materializîndu-se în dezvoltarea patriotismului socialist revoluționar, chintesență a tuturor virtuților omului nou, constructor al celei mai drepte societăți, apărător al libertății, independenței, suveranității și integrității patriei. Dragostea de patrie întărește convingerile, înnobilează cugetul, înaripează simțirea, fortifică energia și o fructifică în focul acțiunii creatoare. *„Nu se poate vorbi de educație patriotică socialistă fără cunoașterea și cinstirea trecutului, a muncii și luptei înaintașilor noștri* — pre-

cizează tovarășul Nicolae Ceaușescu. *Avem un trecut glorios, care reprezintă cea mai prețioasă moștenire a poporului nostru. Avem datoria să ridicăm pe o treaptă nouă și să îmbogățim cu noi cuceriri materiale și spirituale această prețioasă moștenire, să ridicăm pe noi culmi de civilizație poporul, națiunea noastră socialistă*". Iată temeiurile pentru care rolul istoriei a căpătat o înaltă consacrare în *Programul Partidului Comunist Român de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism*. „*Se poate spune* — afirmă tovarășul Nicolae Ceaușescu — *că este pentru prima dată cînd partidul nostru dispune de un document care sintetizează viața și lupta de două milenii a poporului nostru, activitatea maselor populare, a forțelor progresiste, a mișcării revoluționare, istoria însăși a partidului*".

Studiind de pe pozițiile științifice ale materialismului dialectic și istoric, cu adîncă dragoste și pasiune, cartea de căpătîi a devenirii poporului român, din zorile existenței sale pînă în zilele noastre, secretarul general al partidului i-a dezvăluit constantele, i-a reliefat vocația constructivă, originalitatea civilizației și culturii, contribuția adusă la patrimoniul valorilor materiale și spirituale europene și universale, atașamentul niciodată clătinat față de idealurile de dreptate socială, de libertate națională, de colaborare cu celelalte popoare, de pace. Opera tovarășului Nicolae Ceaușescu investighează — într-o viziune integratoare — toate momentele de referință, toate evenimentele care și-au pus pecetea asupra cursului istoriei noastre: vechimea dăinuirii pe vatra ancestrală a strămoșilor daco-geți, originea daco-romană, unitatea de neam și continuitatea neîntreruptă a poporului român în perimetrul natural al etnogenezei sale, factorii obiectivi și subiectivi care au contribuit ca românii să constituie și să rămînă o entitate avînd conștiința duratei, unității și drepturilor inalienabile, etapele caracteristice ale evoluției societății de pe teritoriul țării noastre, ca istorie a dezvoltării forțelor de producție și a relațiilor sociale, a luptelor de clasă și a rezistenței obstinate împotriva asupririi și dominației străine, pentru existență de

sine stătătoare în condiții de libertate, independență și unitate, a înfruntării continue dintre vechi și nou.

O puternică lumină este proiectată asupra forțelor motrice ale dezvoltării societății noastre, masele populare, forțele progresiste, revoluționare, toate evenimentele de seamă din viața țării fiind legate de „*lupta întregului popor — motorul progresului social, adevăratul făuritor al istoriei*". Pentru întîia dată, în Programul partidului a fost pus în adevăratul său relief rolul țărănimii, care a reprezentat o puternică forță în dezvoltarea generală și a fost principala furnizoare de luptători pentru oștile apărătoare de țară ale marilor voievozi Basarab I, Mircea cel Mare, Iancu de Hunedoara, Vlad Țepeș, Ștefan cel Mare, Ion Vodă sau Mihai Viteazul. Această realitate este astfel subliniată de tovarășul Nicolae Ceaușescu: „*Pe parcursul frămîntatei istorii a poporului român, fărănimea a constituit, timp de sute de ani, principala forță socială, patriotică, progresistă, revoluționară a societății; ea a jucat rolul hotărîtor atît în dezvoltarea economico-socială, în creșterea forțelor de producție din țara noastră, cît și în lupta pentru dezvoltarea și păstrarea ființei naționale, pentru scuturarea jugului dominației străine și cucerirea independenței și neatîrnării, pentru eliberare națională și dreptate socială, pentru afirmarea na-*

ființii noastre în rîndul popoarelor lumii".

Lupta pentru dreptate socială și libertate națională a căpătat un conținut nou în epoca modernă, o dată cu

afirmarea în viața socială și politică a clasei celei mai avansate a societății, clasa muncitoare. Rolul acesteia, al mișcării muncitorești, avîndu-și expresia superioară de organizare în partidul ei politic revoluționar, se bucură de o amplă exegeză în opera tovarășului Nicolae Ceaușescu. *„Apariția pe scena istoriei a clasei muncitoare, care și-a asumat misiunea istorică de a conduce națiunea pe calea revoluționară, a realizării unei lumi a dreptății sociale și naționale, a ridicat la un nivel superior procesul luptelor revoluționare din țara noastră".*

Potrivit obiectivității științifice, opera secretarului general al partidului relevă în corelație cu rolul maselor și rolul avut în istorie de personalitățile care au întruchipat la cea mai înaltă cotă aspirațiile poporului, vrerile și năzuințele lui.

Unul din rezultatele fundamentale ale luptei poporului nostru, a forțelor lui înaintate și a exponenților săi marcanți l-a constituit salvgardarea statalității românești de-a lungul întregii noastre existențe istorice: de la „romaniile populare", cnezatele și voievodatele din primul mileniu, la statul național român unitar din ultimul secol al celui de-al doilea mileniu. Ridicîndu-se deseori deasupra granițelor nefirești impuse de politica de dominație a unor imperii și regate vecine, statalitatea românească, deși obligată de împrejurări istorice să subziste în trei state feudale, a constituit un cadru prielnic conservării și dezvoltării identității naționale, a vieții și activității poporului, a caracteristicilor sale, limbii și obiceiurilor comune, o bază puternică a luptei pentru libertate, unitate și independență. Prezervarea autonomiei statale românești nu a fost numai în beneficiul nostru, ci și un bastion care a stăvilit expansiunea despotismului otoman spre inima Europei, favorizînd, astfel, dezvoltarea materială și culturală a bătrînului continent.

Idealurile unirii, libertății și independenței au străluminat, generație după generație, drumul poporului român. Evocînd acest glorios drum, într-o cuprinzătoare și elocventă sinteză, tovarășul Nicolae Ceaușescu apreciază: *„Vreme îndelungată România a fost sub dominație străină. În cele mai grele timpuri însă, principatele românești, chiar atunci cînd erau separate, și-au păstrat o anumită independență și autonomie. În toată această perioadă au avut loc continuu acțiuni pentru realizarea unității tuturor principatelor românești, a întregului popor, pentru făurirea unui stat național unitar. Idealul de unitate a poporului român și-a găsit o reală expresie în unirea — pentru prima dată în istoria noastră națională — a celor trei principate românești, Muntenia, Transilvania și Moldova, în anul 1600, de către marele voievod Mihai Viteazul. Împrejurările istorice, mai cu seamă intervenția marilor imperii ale vremii, au dus la desființarea, la scurt timp, a statului centralizat realizat de Mihai Viteazul, dar ideea unirii țărilor românești, idealul făuririi unui stat puternic și independent au rămas mereu vii în conștiința poporului, i-au întărit continuu voința de luptă. Un moment de importanță deosebită l-a constituit unirea — la 24 ianuarie 1859 — a Moldovei cu Muntenia, care a dus la crearea statului național român modern. Aceasta a avut o uriașă însemnătate pentru evoluția social-politică a poporului nostru, pentru dezvoltarea forțelor de producție și angajarea României pe drumul civilizației moderne, constituind un moment epocal în procesul plămădirii statului unitar român. O etapă calitativ superioară în dezvoltarea societății românești a fost marcată de către dobîndirea independenței de stat a României în 1877, prin lupta armată a poporului împotriva Imperiului otoman. Cucerirea independenței a inaugurat o eră nouă în existența României, în afirmarea națiunii române pe calea progresului și civilizației materiale și spirituale, în participarea sa la viața comunității internaționale a popoarelor libere. Existența statului național român și cucerirea independenței au exercitat o puternică atracție asupra românilor care se aflau sub dominația Imperiului austro-ungar. Aceasta a dus la intensificarea luptei împotriva dominației străine, pentru făurirea statului național unitar român. La 1 Decembrie 1918, ca act al voinței întregului popor, a fost realizat statul național unitar român. Desfășurarea evenimentelor istorice a demonstrat cu putere că Marea Unire de la 1 Decembrie 1918, care a dus la crearea statului național unitar român, a fost rezultatul nemijlocit al luptei hotărîte a celor mai largi mase populare, a întregii noastre națiuni, un act în deplină concordanță cu drepturile inalienabile ale românilor, cu cerințele*

legice ale dezvoltării istorico-sociale".

După Marea Unire din 1918, care a imprimat un avînt notabil dezvoltării generale a României, afirmării ei suverane în concertul internațional, consolidarea și apărarea unității și independenței naționale, cerința unei vieți libere, democratice au constituit obiectivele prioritare ale forțelor înaintate ale națiunii, ale Partidului Comunist Român. Ele au fost afirmate permanent în marile acțiuni sociale și politice, în lupta împotriva fascismului și revizionismului, care a avut ca moment de vîrf marea demonstrație de la 1 Mai 1939, apreciată de tovarășul Nicolae Ceaușescu, unul dintre proeminenții ei organizatori, drept „*un simbol al hotărîrii de luptă pentru apărarea patriei*". Imperativul redobîndirii libertății și independenței, al refacerii unității statului, prin reîntregirea cu partea răpită prin dictatul fascist de la Viena și încorporată la Ungaria horthystă, a avut un rol de catalizator al luptei poporului român în intervalul august 1940-august 1944. Idealul libertății, independenței și unității naționale a asigurat triumful strategiei Partidului Comunist Român de coalizare a tuturor forțelor antifasciste, patriotice, de mobilizare a întregului popor, care, prin înfăptuirea actului istoric de la 23 August 1944, a smuls țara din cătușele unei dictaturi nefaste, a determinat înlăturarea, pe calea armelor, a dominației hitleriste, a rînduit România — fără a solicita asentimentul nici unei puteri din afară — în uriașul front de luptă al Națiunilor Unite, realizînd astfel salvarea națională și certificînd dreptul poporului nostru de a dispune de destinele sale potrivit propriei voințe. Subliniind că Revoluția declanșată la 23 august 1944 a constituit o necesitate imperioasă, că ea a fost rezultanta voinței întregului popor, tovarășul Nicolae Ceaușescu apreciază că „*acest act de importanță istorică crucială pentru România a deschis calea nu numai a eliberării definitive a patriei noastre de sub jugul dominației străine și a eliberării sociale a maselor, dar și a unei ere noi, de făurire a celei mai înaintate orînduiri — orînduirea socialistă*".

Radicala cotitură de la 23 august 1944, instaurarea puterii muncitorești-țărănești, victoria deplină și definitivă a socialismului în România au dat noi dimensiuni acestui predicat al istoriei reprezentat de tripticul libertate, unitate, independență, dimensiuni care au căpătat orizonturile cele mai vaste în epoca inaugurată de Congresul IX al Partidului Comunist Român, epoca făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintării spre comunism.

În condițiile edificării socialismului cu poporul și pentru popor, ale noii democrații muncitorești revoluționare — îmbinare armonioasă a democrației reprezentative cu democrația directă —, libertatea își dezvăluie marea sa vocație, de libertate angajată și, în consecință, de imensă forță propulsoare a creativității maselor, a expansiunii progresului multilateral pe coordonatele procesului revoluționar neîntrerupt. Manifestarea plenară a libertății se găsește într-un raport direct cu întărirea unității socialiste a poporului, alcătuit acum din clase și categorii sociale prietene, animate de aceleași aspirații și interese, unitate exemplar reflectată în înflorirea națiunii socialiste, chintesența tuturor transformărilor revoluționare trecute și prezente din viața societății românești. Libertatea și unitatea își au cadrul propice de împlinire în independența și suveranitatea statului român socialist, afirmate cu adevărat și întărite fără precedent în anii edificării noii orînduiri.

Națiunea socialistă, liberă, independentă, suverană, strîns unită în jurul și sub conducerea centrului său vital, Partidul Comunist Român, reprezintă în gîndirea președintelui Nicolae Ceaușescu garantul perpetuu solvabil al sensului optimist al istoriei prezente și viitoare a României. Concepția secretarului general asociază organic ideea înfloririi și demnității națiunii române cu respectul pentru interesele și demnitatea celorlalte națiuni. „*Națiunea socialistă nu-și realizează aspirațiile de progres pe seama sau în detrimentul intereselor altor națiuni, nu încalcă dreptul nimănui la dezvoltarea liberă și suverană* — subliniază secretarul general al partidului. *Ca atare dispar bazele obiective ale antagonismului între națiuni, ale cultivării naționalismului și șovinismului, ale tendințelor de hegemonie*". Conducătorul partidului și statului consideră că activitatea ideologică, deci și aceea pe tărîmul istoriei, trebuie să se caracterizeze și prin combativitate față de „*orice rămășițe ale naționalismului și șovinismului, care au slujit claselor exploatatoare, forțelor dominante străine, imperialismului drept arme cu ajutorul cărora au acționat pretutindeni pentru a dezbina popoarele, pentru a le subjuga și domina mai ușor*".

Dragostea ardentă față de patrie, lupta pentru propășirea propriei națiuni constituie o platformă nu de claustrare ci de deschidere spre lume, un dat esențial al sporirii contribuției noastre originale la progresul general al umanității, al participării intense la schimbul reciproc de valori materiale și spirituale pe plan universal.

Desfășurările contemporane de pe arena mondială confirmă peremptoriu teza președintelui României, de deosebită valoare principială și practică: „*națiunile au și vor continua încă multă vreme să aibă un rol important în dezvoltarea societății omenești în general și, implicit, în construirea socialismului și comunismului*", ceea ce impune cu necesitate întărirea și înflorirea națiunii, ca bază a progresului social-istoric. Afirmarea irezistibilă a națiunilor care are loc pretutindeni, amploarea luptei popoarelor pentru independență și suveranitate infirmă fără drept de apel „teoriile" despre caracterul caduc, perimat al națiunii, prorocirile despre un ev mediu modern sau epoca de fier planetară, despre așazisa independență colectivă

în comunități integrate. Independența unei națiuni este egală numai cu sine însăși. Nu poate fi transferată nici unui fel de structuri supranaționale fără epilogul anulării ei.

Desigur, într-o lume a interdependențelor, participarea la circuitul mondial de valori conferă colaborării între state și între popoare un caracter obiectiv. Dezvoltării acestei colaborări, cunoașterii reciproce trebuie să-i servească și istoria. În acest sens, la întîlnirea cu reprezentanți ai oamenilor de știință din domeniul istoriei, tovarășul Nicolae Ceaușescu sublinia: *„Avem obligația să ducem o asemenea politică — inclusiv în domeniul istoriei —, încît să contribuim la crearea unui viitor al prieteniei și frăției tuturor popoarelor. În judecarea faptelor și evenimentelor istorice să ținem seama de ceea ce trebuie să realizăm, de opțiunea noastră spre o politică generală de prietenie, de colaborare între popoare. Trebuie să fim fermi împotriva politicii imperialiste de forță, de dictat, pentru o politică de largă conlucrare economică, cultural-științifică, de egalitate și respect între toate popoarele. Numai așa istoria va servi adevăratele scopuri ale științei și, totodată, năzuințelor noastre socialiste, politicii de dezvoltare a României, a poporului nostru, asigurîndu-i un loc demn, egal, în cadrul națiunilor socialiste, al tuturor națiunilor lumii"*.

Prin bogatul fond de concepte, teze, idei, aprecieri cu privire la conținutul, sensul, filosofia și funcțiile istoriei, ca știință a adevărului și ca știință militantă, revoluționară, opera tovarășului Nicolae Ceaușescu reprezintă o neprețuită călăuză a frontului nostru istoric, chemat să se implice activ, cu competență și dăruire, prin creația specifică, în efortul general de a da rezolvările și răspunsurile cele mai juste problemelor, interogațiilor și imperativelor timpului istoric pe care îl parcurge poporul nostru și umanitatea întreagă.

Constantin ANTIP

Victorie remarcabilă a maselor de țărani, meșteșugari, lucrători și tîrgoveți, a cărturarilor progresiști și patrioți, Unirea Principatelor a reprezentat actul care a pus bazele statului național român modern. Ea a avut un puternic ecou în Transilvania, întărind conștiința unității naționale a maselor populare din această provincie, stimulînd lupta lor pentru unire cu țara.

NICOLAE CEAUȘESCU

E SCRIS PE TRICOLOR UNIRE!

„Din ziua cînd Adunarea Națională se pronunță cu atîta mărire pentru domnul Moldovei, Alexandru Ion I, noi considerăm principatele unite pentru totdeauna; din acea zi nu mai sînt valahi și moldoveni... Românii au fost conduși în această alegere de setea de libertate și naționalitate și au făcut o faptă ce este unică în analele istoriei românilor".

Cu aceste cuvinte saluta Dimitrie Bolintineanu, la 28 ianuarie 1859, marele act istoric ce se înfăptuise prin hotărîrea poporului: alegerea lui Al. I. Cuza, la 24 ianuarie 1859, ca domn al Țării Românești, după ce la 5 ianuarie, același an, Adunarea electivă a Moldovei îi încredințase scaunul țării. Prin dubla alegere votată de cele două adunări de la Iași și București se realiza, într-o primă etapă, ceea ce Nicolae Bălcescu socotea a fi „chezășuirea libertății unui popor" — unitatea națională.

În urmă cu 130 ani, poporul român înfăptuia astfel unul din mărețele sale acte istorice, împlinite prin străduințile și coalizarea energiilor tuturor forțelor națiunii, realizare cu implicații fundamentale în constituirea și evoluția statului român modern.

Izvorîtă din înseși temeiurile istorice ale existenței poporului nostru, Unirea din 1859 a fost încununarea unui lung drum de lupte pentru împlinirea acestui înalt deziderat al tuturor locuitorilor de pe pămînturile carpato-danubiano-pontice. Pregătită și realizată prin fapta întregului popor, printr-o exemplară unanimitate de voință, prin străduințile diplomaților și oamenilor politici români, Unirea din 1859 s-a înscris organic în amplul proces revoluționar care, desfășurat în etape succesive — 1784, 1821, 1848, 1859 și 1877 — a avut ca finalitate desăvîrșirea statului național-unitar român, la 1 Decembrie 1918.

Relevînd implicațiile adînci în viața poporului ale actului istoric de la 24 ianuarie 1859, tovarășul Nicolae Ceaușescu subliniază faptul că Unirea Principatelor „a constituit

Triumful cauzei comune

Cînd, în ianuarie 1859, ieșii și Bucureștii trăiau emoția adoptării hotărîrilor de importanță istorică privind realizarea Unirii, evenimentele desfășurate în cele două capitale ale principatelor erau urmărite cu deosebită atenție și interes în întreg spațiul istoric românesc.

Presa vremii își ținea la curent cititorii cu mersul evenimentelor, publicînd informații și știri despre dezbaterile din cadrul Adunărilor elective din cele două orașe, reflectînd ecoul deosebit pe care-l avea în rîndul populației dubla alegere a lui Alexandru Ioan Cuza, aducînd la cunoștință publică primele acte ale Principatelor Unite.

Cu interes sporit erau urmărite aceste evenimente în Transilvania — aflată sub dominație străină —, unde realizarea Unirii făcea să prindă noi aripi visul reunirii românilor transilvăneni cu frații lor de peste munți. În acele zile

un moment crucial în istoria României. Aceasta a pus bazele statului național român, dezvoltării națiunii române și a marcat trecerea țării noastre pe calea progresului economico-social".

Unirea din 1859 a stat la baza tuturor evenimentelor care au jalonat evoluția ulterioară a statului și națiunii noastre, cucerirea independenței absolute de stat în 1877, unirea Transilvaniei cu România la 1 Decembrie 1918, revoluția socială și națională, antifascistă și antiimperialistă de la 23 August 1944. Constituirea statului național român, în 1859, subliniază secretarul general al partidului, „a deschis, de fapt, calea dezvoltării moderne a României. Acesta a fost factorul primordial al tuturor transformărilor ulterioare, inclusiv al înfăptuirii statului național unitar, în 1918". **Evidențiind legătura organică dintre Unirea din 1859 și procesul general istoric al transformării societății românești, tovarășul Nicolae Ceaușescu arată:** „S-ar putea spune că există o strînsă legătură între realizarea Unirii Principatelor și înfăptuirea insurecției naționale antifasciste și antiimperialiste în 1944, care a dus la răsturnarea dictaturii fasciste, la eliberarea țării de sub dominația hitleristă și trecerea României pe calea dezvoltării noi".

La 130 ani de la Unirea din 1859 și la șapte decenii de la realizarea Marii Uniri din 1918, națiunea, patria română trăiesc perioada cea mai glorioasă din istoria lor, anii de eroic avînt și împliniri ai Epocii Nicolae Ceaușescu, de edificare a viitorului comunist al poporului român, strîns unit în jurul partidului, al secretarului său general.

De-a lungul celor 22 ani de apariție, revista noastră a prezentat, într-o bogată suită de articole, studii, documente, mărturii și relatări de epocă, eroicul drum al poporului român pentru realizarea unității sale statale și naționale. Unirii Moldovei cu Țara Românească sub Alexandru Ioan Cuza îi consacrăm acum noi pagini din cronica luptei pentru unitate de la mijlocul secolului trecut. Sînt pagini ce evocă situația internațională a vremii și acțiunile diplomatice desfășurate în acest context de reprezentanții românilor pentru afirmarea deziderateloг Unirii în fața marilor puteri ale timpului, cărora li se adaugă altele privind contribuția oamenilor de știință și cultură la susținerea și triumful ideilor de unitate și independență, cît și o relatare din presa vremii privind alegerea din 24 ianuarie 1859.

Sînt pagini de cinstire a operei istorice realizate în ianuarie 1859 prin voința întregului popor și a cărei adîncă semnificație a exprimat-o unul dintre luptătorii pentru realizarea ei, Mihail Kogălniceanu: „Unirea — națiunea a făcut-o!"

Stema Principatelor Unite

de mare entuziasm național, presa românească din Transilvania și-a informat cu consecvență cititorii despre evoluția situației din principate, atît prin știri și corespondențe ale trimișilor proprii, cît și prin articole și comentarii reproduse din publicațiile de la Iași și București.

Un astfel de articol, reprodus din ziarul ieșean Patria, **referitor la alegerea lui Cuza la București — în care se subliniază cu pregnanță rolul hotărîtor pe care i-au avut masele populare în înfăptuirea acestui mare act istoric — a fost publicat de gazeta brașoveană** Foaie pentru minte, inimă și literatură, **din 25 februarie și, respectiv, 4 martie 1859, sub titlul** Detaiarea mai de aproape a decursului alegerii domnului Principatelor, Alexandru Ioan Cuza[1].

Publicăm și noi cîteva fragmente din această relatare, datorată — după cum sugerează textul — unui martor ocular al desfășurării evenimentului spre care, în urmă cu 130 ani, își îndreptau cugetele, cu speranță și bucurie, românii de pretutindeni.

---

[1] Articolul din *Patria* — fără titlul acesta, dat de publicația brașoveană — a fost reprodus în *Reflector p ste timp*, vol. I, antologie a reportajului românesc, publicată în 1964 de regretatul gazetar și istoric literar George Ivașcu.

În 23 ianuarie 1859, între 10 și 11 ore, deputații se duc la Adunare. Un batalion de oștire ocupă partea despre răsărit a curții Mitropoliei. Porțile sînt închise și păzite cu santinele de dorobanți de ai poliției. Poporul începe a se aduna pe șoselele dealului Mitropoliei; voiește să intre, dar nu se dă voie decît acelor cu bilete. Profitînd de venirea episcopului de Buzău, poporul trece peste santinele și porțile nu se mai închid și curtea Mitropoliei este ticsită de popor. Semnalul se dă și un alt batalion vine asupra Mitropoliei.

Între aceste, Camera se deschide, se cetește procesul

Detalii dintr-o gravură contemporană reprezentînd trecerea lui Al. I. Cuza pe Calea Mogoşoaiei (Calea Victoriei de azi), cu prilejul deschiderii primei Adunări Legislative a României (Bucureşti, 24 ianuarie/5 februarie 1862)

verbal, se găseşte abătut de pricinile hotărîte în şedinţa de ieri. Camera atuncea cere depărtarea domnului Brăiloiu de la Birou şi se invită în locu-i pe d. Fălcoianu. Discuţiunea se începe de capăt; dar este întreruptă de strigătele poporului de afară. Se trimite o deputaţiune ca să întrebe cererea poporului. Poporul întreabă: ce caută oştirea? şi cere depărtarea ei. Adunarea invită pe spătariul (care este şi deputat) ca să dea ordin oştirii să se depărteze. Poporul ameninţă să pătrundă în Adunare...

Principele Dimitrie Ghica tună asupra măsurilor guvernului: cere a se declara Camera pentru luarea puterilor din mîna Căimăcămiei şi pentru ţinerea bunei orînduiri sau siguranţa adunării, numai ea să ia măsuri. Spătariul dă ordin şi batalionul, carele începuse a intra în curtea Mitropoliei, se întoarce [pleacă]...

Deputatul Iancu [Ion C.] Brătianu este invitat să iasă ca să poftească pe popor să tacă. Vocea iubită de popor a Brătianului este ascultată. Dar poporul este nemişcat, pînă la ieşirea deputaţilor. Nici un exces.

Camera a rămas pe a doua zi să se convoace şi să proceadă la alegerea comisiunii verificatoare. Poporul se risipeşte fiecine trece pe la casele sale.

Cu toată asprimea guvernului, locuitorii săteni în mici cete se strecoară şi vin în Capitală. Se vorbeşte că au să vie de prin toate judeţele...

Pe la 8 ore seara, ca vreo două mii de ţărani intră pe bariera Colinei, aducînd printre ei 28 dorobanţi. Aceştia fuseseră puşi acolo ca să vegheze să nu mai vie ţăranii...

Peste noapte tot oraşul e în mişcare. Poporul în cete mari se poartă pe uliţe. Patrolele se preumblă şi nu cutează să atace pe nimeni... Caimacamii se retrag în palatul domnesc, unde santinelele se îndoiesc [dublează] şi soldaţii primesc ordine a încărca armele cu gloanţe şi a da foc asupra poporului cînd ar cuteza a călca palatul. Cu toate aceste nici un exces, nici o neorînduială din partea poporului. Dar cine poate prevedea ce o să fie a doua zi?

Bucureşti, 24 ianuarie. Iată e a treia zi şi poporul e tot în picioare! Dumnezeule, ce popor este poporul român! Cînd se încuibă de vreo idee, cînd are vreo bănuială, uită toate interesele private şi se consacră numai pentru triumful cauzei comune.

Astă noapte pe cînd poporul se purta pe uliţe iar deputaţii se adunau cînd colo, cînd dincolo în conciliamburi s-a răspîndit vorba că majoritatea reacţionară pe a doua zi avea să proclame domn pe Bibescu, să aresteze şi chiar să ucigă pe deputaţii partidului liberal şi să puie mîna pe guvern.

Poporul, de cum s-a făcut ziuă, se adună pe Dealul Mitropoliei în mai multe mii. Pe la 8 ore, oştirea se apropie şi se închide în curtea fostului domn Bibescu, care este sub poalele Dealului Mitropoliei. Veselia e pe toate feţele, poporul este liniştit, ca şi cînd aşteaptă rezultatul unei solemnităţi. Soldaţii declaraseră că, de se va proclama Bibescu, pun armele jos. Poporul simţise că deputaţii partidului naţional erau hotărîţi să proclame şi ei un domn şi apoi să facă apel la popor.

Deputaţii începură a veni. Aga [şeful poliţiei] de oraş ştiind că două zile în şir nu putuse să ţie cu jandarmeria poarta Mitropoliei, făcu apel la popor ca să o păzească el însuşi. Poporul, convingîndu-se că buna orînduială trebuie să se păzească, pentru ca Adunarea să poată lucra în linişte, pune la poartă o gardă de cîţiva juni şcolari, aceştia nu lasă pe nimeni fără bilet şi nimeni nu cutează a sforţa poarta.

Adunarea la [ora] 11 ¾ se deschide, se ceteşte apelul nominal, apoi procesul verbal. Ordinul zilei cheamă alegerea comisiilor verificatoare. Înainte de a proceda la aceasta, o parte din deputaţi cer de la prezident cîteva momente de înţelegere în secret. Partidul naţional se trage în camera secretă; peste cîteva momente sînt chemaţi acolo şi cîţiva din deputaţii bibesco-ştirbeieşti. Apoi se duc cu toţii şi chiar clerul cu mitropolitul.

Consulii puterilor străine şi publicul din sală se află în neastîmpăr. Pe la jumătate după amiază-zi se vede ducîndu-se crucea şi Evangheliul în camera unde se află deputaţii. Ce să fie? Toate inimile bat. O presimţire de fericire însă înveseleşte toate feţele. Toţi şoptesc; buzele oamenilor nu cutează a vorbi tare.

Nu trece un pătrar de oră şi prinţul Dimitrie Ghica iese şi spune că Camera s-au jurat în unanimitate să aleagă domn

(Continuare în p. 29)

Sfîrşitul secolului XVIII, dominat de revoluţia condusă de Horea, a fost o epocă de puternică dezvoltare a mişcării culturale de redeşteptare naţională, cu forme de manifestare unitare în toate provinciile istorice româneşti. Elementele de unitate ale poporului — origine, limbă, credinţă, obiceiuri etc. — subliniate pregnant în operele cărturarilor români din veacurile anterioare, au format temelia solidă pe care s-a dezvoltat şi s-a afirmat tot mai puternic conştiinţa naţională, însoţită de aspiraţia spre independenţă şi unitate. În imposibilitate de a desfăşura o acţiune politică propriu-zisă, fruntaşii luptei pentru independenţă şi unitate a poporului român au deplasat centrul de greutate al activităţii lor pe tărîm cultural. Culturii i-a revenit nobila misiune de a pregăti conştiinţele pentru marele act al unităţii politice. Bătălia pentru dezvoltarea limbii şi literaturii, a culturii române în general a avut un profund caracter politico-naţional. N-a existat iniţiativă mai importantă în această perioadă care să nu fi vizat interesul naţional, acestui scop înălţător slujindu-i şi primele societăţi cultural-ştiinţifice româneşti de la sfîrşitul sec. XVIII şi din prima jumătate a celui următor.

Stampe de epocă înfăţişînd imagini din Bucureşti, Iaşi şi Braşov în sec. XIX

„ŢINTA NOASTRĂ — UNITATEA NAŢIONALĂ"

„În limba prea vestitului neam românesc"

La începutul anului 1795, tipograful sibian Petru Bart a publicat o *Înştiinţare*, vestind că „o societate compusă din savanţi din Valahia" i-a propus să tipărească „un periodic, adică o revistă (Zeitschrift), compilată din cărţi de filosofie, matematică, istorie şi geografie". Guvernatorul Transilvaniei a aprobat cererea înmînată de Bart pentru a edita publicaţia respectivă, dar cu condiţia ca aceasta să nu cuprindă nimic subversiv şi să fie difuzată doar în Ţara Românească.

Cum se va vedea, referirea la „savanţii din Valahia" era doar un subterfugiu din partea tipografului, pentru a obţine aprobarea. Cu doi ani în urmă, Ioan Piuariu-Molnar (1749-1815) — primul medic oftalmolog român din Transilvania — şi Paul Iorgovici (1764-1808) solicitaseră autorităţilor transilvane aprobarea pentru publicarea unei foi româneşti, dar cererea le fusese refuzată sub motiv că, atunci „cînd lucrurile se agravează din zi în zi, răspîndirea de ziare e mai neadmisibilă ca oricînd, căci periculoasele idei de libertate ale francezilor [revoluţiei franceze] se propagă cu mare iuţeală, încît orice apare în ziar uşor s-ar putea răstălmăci, iar opiniile pot produce zguduirea liniştei publice".

Neobţinînd aprobarea solicitată, cei doi cărturari sibieni, în înţelegere cu cei din Bucureşti, au ajuns la ideea unei societăţi ştiinţifice, care să editeze o revistă enciclopedică, a cărei răspîndire să se facă

numai în Muntenia şi Moldova. Aşezămîntul cultural preconizat a se înfiinţa urma să se numească *Societatea filosofească a neamului românesc în Mare Principatu Ardealului*, cu sediul la Sibiu şi proiecta să editeze şi o revistă.

„După cum citim că vestesc istoriile cele vechi — se spunea în amintita *Înştiinţare* — mai vîrtos toate neamurile au avut sîrguinţa ca să-şi împodobească stilul limbii sale, cu osebită şi întocmită cuvîntare, încît putem zice că, prin poleirea stilului şi deprinderea în învăţătură, s-a înălţat firea a multor neamuri pînă la cea mai înaltă stare a nemuririi... Acest instinct s-a pogorît de la acele neamuri vestite, pînă la epoca vremii celei de acum, cînd ne deşteaptă înţeleptul Apollo şi pe noi să ne îndeletnicim a sprijini din sînul ştiinţelor darurile vistieriei sale; că numai prin deprinderea acestor învăţăminte se ascute puterea minţii, ca să putem cugeta în adevăr luminat... Dumneavoastră, dar, tuturor de înaltă şi cinstită vrednicie... cari doriţi a vă deprinde în sporul acestor următoare scînteie, iată că din rîvna unor patrioţi ai neamului românesc, crescuţi în deprinderea teoriei fiziceşti şi filosofeşti ce cuprinde în sine cursul cerului, geografia care arată părţile lumii şi cuvintele despre vestitele cetăţi şi oraşe risipite pre rotogolul pămîntului şi alte scîntei spre folosul economiei, cum sunt şi manufacturile negustoreşti, ne-am deşteptat spre acest vrednic scop să culegem rodurile acestor desfătătoare scîntei şi, adunîndu-le ca într-o legătură de spice, în limba prea vestitului neam românesc, să le închinăm inimilor celor iubitori de muze filosofeşti, sub acest titlu: *Vestiri filosofeşti şi moraliceşti*. Care în toată săptămîna două coli negreşit vor ieşi, miercurea şi sîmbăta, în care zile şi poşta în părţile Ţării Româneşti porneşte".

Din vechi istorii

În ultima parte a *Înştiinţării* se vorbea pe larg despre conţinutul viitoarei reviste: „Aci arătăm scara după cum vor urma învăţăturile filosofeşti şi moraliceşte pe rînd tipărite.

Întîi: teologia bisericii răsăritului; şi lăsînd aceasta tiparului, vom trimite şi alte istorii bisericeşti, care pînă acum în limba românească n-au eşit în tipariu.

A doua: geografia ce cuprinde în sine împărţirea pămîntului, şi cei ce locuiesc pre dînsul, cu obiceiurile lor, dimpreună numele cetăţilor şi oraşelor, de cronografii cei vechi şi cei noi însemnate vor eşi tipărite.

A treia: fizica, matematica şi cuprinsul învăţăturii filosofeşti, spre luminarea celor ce voiesc a şti întemeierea cerului cu toate planetele lui vom învăţa.

A patra: se va ivi biografia principilor Ungrovlahiei [Ţării Româneşti] şi ai Moldovei de la începutul ocîrmuirii lor.

A cincea: este istoria românilor pe larg culeasă din cele vechi adevărate istorii, şi alte deprinderi ale lumii vrednice de a le şti.

Iară cu alt prilegiu avem în gînd şi vă descoperim nişte regule dieteticeşti, adecă învăţătura de ce să [se] ferească mai vîrtos fieştecine ca să-şi păzească omul viaţa întru mulţi ani cu sănătate; lîngă care vom adăuga nişte doftorii, care scriindu-le, va putea bolnavul aştepta folosul în boalele cele mai uşoare, mai vîrtos la ţară fiind, unde în pripă lipseşte doctorul".

În încheiere se arăta compoziţia societăţii. „Încă să se ştie cum că în societatea aceasta se află preoţi învăţaţi..., doctori, filosofi, istorici şi alţi mai mulţi învăţaţi la număr, cît de ar lipsi unul tot sînt alţii în loc, care această grea şi cu mare cheltuială începută sistemă, vor ajuta ca să o ducem la bun sfîrşit cu laudă".

Proiectul nu s-a realizat, întrucît guvernul transilvan, aflînd din *Înştiinţare* că societatea era transilvăneană (după cum rezulta şi din titlul ei) a retras aprobarea dată anterior tipografului Petru Bart. Dar, cum aprecia Alexandru Papiu Ilarian, în discursul său de recepţie rostit la 14 septembrie 1869 la Academia Română, ideea a fost mare. Prin ea, „aceşti români luminaţi au atins toate ideile românismului. Pe la 1795 se formase în Transilvania pînă şi planul întemeierii unei societăţi filosofeşti a neamului românesc. Această societate avea să se ocupe cu toate ştiinţele şi îndeosebi cu istoria românilor; ea se pusese în relaţiune directă cu Bucureştii... Ideea a fost mare, dar inimicii progresului român [erau] destul de tari, spre a o sugruma îndată în naşterea sa. Să fim noi mai fericiţi!"

Dimitrie Gusti, în discursul de recepţie rostit la Academia Română în şedinţa solemnă din 10 iunie 1923, şi intitulat *Fiinţa şi menirea academiilor*, aprecia că *Societatea filosofească a neamului românesc în Mare Principatu Ardealului* „este una dintre cele mai vechi societăţi româneşti, care s-ar putea considera ca o venerată străbună a Academiei..."

Într-un efort comun

În cadrul mişcărilor cu caracter social şi naţional din prima jumătate a sec. XIX, un moment important l-a constituit, după cum se ştie, revoluţia condusă de Tudor Vladimirescu. În 1821, la Braşov, unde se aflau mai mulţi boieri şi cărturari munteni, refugiaţi de teama invaziei otomane, s-a născut ideea constituirii unei societăţi literare, în scopul sprijinirii învăţămîntului românesc şi editării unei reviste pentru promovarea literaturii naţionale. Printre iniţiatori se aflau muntenii Nicolae şi Iancu Văcărescu, Iordache şi Dinicu Golescu, Constantin Cîmpineanu şi Scarlat Rosetti, sprijiniţi de cărturarii braşoveni Vasile Pop şi Ion Barac.

Societatea înfiinţată la Braşov a funcţionat puţină vreme; a fost reînfiinţată, în primăvara anului 1827, la Bucureşti, sub numele de *Societatea literară*. Şedinţele aveau loc în casele logofătului Dinicu Golescu, aflate pe locul unde se găseşte astăzi Palatul Republicii. La aceste întruniri, alături de cunoscuţii cărturari ai vremii, participau profesori şi elevi de la Colegiul „Sfîntul Sava". Aici se citeau şi se

discutau lucrări de interes general, *Gramatica românească* a lui Ion Heliade Rădulescu, *Gramatica* şi *Dicţionarul* lui Iordache Golescu, precum şi traduceri din scriitorii francezi Lamartine şi Boileau, realizate de Ion Heliade Rădulescu.

Programul *Societăţii literare*, formulat tot de el, era cuprins în 8 puncte: „1. Şcoala de la «Sfîntul Sava» să se dezvolte şi să se creeze alta la Craiova; 2. Crearea de şcoale normale în fiecare capitală de judeţ; 3. Crearea de şcoale primare în fiecare sat; 4. Fondarea de jurnale sau gazete în limba română; 5. Abolirea monopolului tipografic; 6. Încurajarea spre traducţiuni în limba patriei şi tipărirea acestora; 7. Formarea unui teatru naţional; 8. Stăruirea spre ieşirea din regimul fanariot prin reforme înţelepte sau reînnoirea primelor instituţiuni ale ţării".

Apreciind programul şi activitatea *Societăţii literare* de la Bucureşti, A.D. Xenopol o considera drept „strămoşul Academiei Române".

În 1833, în bună măsură cu concursul membrilor *Societăţii literare*, la Bucureşti s-a constituit *Societatea filarmonică*, al cărei principal scop era întemeierea unui teatru naţional. Trei ani mai tîrziu, Timotei Cipariu şi George Barit s-au întîlnit la Bucureşti cu Ion Cîmpineanu, Aaron Florian şi Cezar Bolliac, intenţionînd crearea unei noi societăţi literare, cu membri de ambele părţi ale Carpaţilor şi care să dispună şi de publicaţiile necesare.

Tot în această perioadă, la Iaşi se puneau bazele unor instituţii culturale similare ca scop şi program. În *Înştiinţarea* prin care, în 1829, Gh. Asachi anunţa apariţia revistei *Albina românească* se făcea referire şi la o „soţietate alcătuitoare", care în ianuarie 1830 devenea *Cercul de lectură medical ieşean*, condus de doctorii Mihail Zotta şi Iacob Cihac. A fost nucleul din care, peste trei ani, în 1833, s-a format *Societatea de medici şi naturalişti din Iaşi*, cea mai veche societate ştiinţifică din ţară. Proiectul de program prezentat la 27 decembrie 1832 de Mihai Zotta şi Iacob Cihac („doftori în mediţină şi herurgie") limita, pentru început, activitatea societăţii la probleme de practică, organizare şi informare medicală. Statutele societăţii stabileau însă că menirea ei nu trebuia să fie numai ştiinţa vindecării, „ce să îmbrăţoşeze şi toate ştiinţele naturale" şi prevedeau deschiderea unui „cabinet de ştiinţe naturale", viitorul muzeu al societăţii, care s-a inaugurat în 1834.

Deşi oficial Gheorghe Asachi nu a făcut parte din conducerea societăţii, prin îndemnurile publicate în revista *Albina românească*, el a fost unul din marii ei animatori.

În scurt timp, societatea a reuşit să stabilească relaţii cu personalităţi marcante şi savanţi din alte ţări, unii dintre ei, precum naturalistul şi geograful german Alexander von Humboldt (1769-1859) numărîndu-se printre membrii ei de onoare. Interesant este şi faptul că Iacob Cihac a participat la congresul naturaliştilor germani de la Freiburg (1839), unde a ţinut comunicarea *Raport asupra progresului civilizaţiei în Principatul Moldovei* şi la congresul de la Erlangen (1840).

Una dintre cele mai importante acţiuni ale societăţii a fost inventarierea bogăţiilor naturale din Moldova. În această direcţie menţionăm studiile mineralogice şi geologice întreprinse de Mihail Hodocin, analiza izvoarelor de apă minerală efectuată de Cihac, Zotta, Abrahamfi şi Humpel, cercetările lui Bell asupra faunei şi ale botanistului Edel, care, împreună cu farmacistul Szabo şi cu silvicultorul Stănescu, a identificat peste 1 400 specii de plante, îmbogăţind colecţiile muzeului de istorie naturală; Carol Udriţchi a descoperit, la Moineşti, ozocherita (ceara de pămînt)[1].

În cadrul societăţii a funcţionat în anii 1834-1836 şi o secţie agronomică, ce-şi propunea „propagarea cunoştinţelor înaintate ale culturii pămîntului cum şi a industriei agricole".

După o perioadă de stagnare, activitatea societăţii a fost reanimată de mari personalităţi ale vieţii ştiinţifice, printre care doctorul Constantin Vărnav, agronomul Ion Ionescu de la Brad, naturalistul Anastasie Fătu, căruia Iaşul îi datorează prima grădină botanică din ţară (1856), Grigore Cobălcescu, fondatorul geologiei şi paleontologiei româneşti, Petru Poni, unul dintre fondatorii şcolii româneşti de chimie.

Cam în aceeaşi vreme a luat fiinţă *Asociaţia medicală transilvăneană* (la Cluj, în 1833), al cărei animator a fost doctorul Ferenczy şi *Asociaţia pentru medicină practică* (înfiinţată la Timişoara în 1838 sub preşedinţia doctorului G. Ciocîrlan).

Sub semnul revoluţiei din '48

Tineri aflaţi la Paris la studii (Ion Ghica, A.G. Golescu, D. Brătianu, Nicolae Cretzulescu ş.a.), împreună cu Ion Cîmpineanu, au luat în comun hotărîrea să creeze o nouă formă legală de antrenare a tuturor românilor în mişcarea de regenerare culturală şi naţională. Astfel, la 20 august 1839, a luat fiinţă prima societate culturală care depăşea limitele teritoriale ale unei provincii româneşti, *Societatea pentru învăţătura poporului român*. Actul încheiat la Paris prevedea ca fondurile strînse din cotizaţiile membrilor să fie destinate pentru răspîndirea învăţăturii între români, societatea urmînd să aibă două sedii, unul în ţară şi altul în capitala Franţei. Semnatarii documentului — Ion Ghica, A.G. Golescu şi D. Brătianu — se angajau să procure, din cotizaţiile strînse, materiale de presă şi publicaţii pe care să le expedieze în ţară, spre a fi puse la îndemîna cititorilor. *Le National*, *Le Commerce*, *La Revue du Progrès*, *Le Peuple*, *La France Industrielle*, *L'artiste*, titlurile de ziare franţuzeşti selecţionate spre a fi trimise în ţară, ilustrea-

[1] Descoperită în 1833, în Valea Tudorache, aproape de Slănic Moldova, această hidrocarbură a fost identificată şi în alte zone bogate în petrol. Din ozocherită se extrage parafina. O varietate a ozocheritei poartă denumi ea moldovit.

zăclar preocuparea societăţii ca prin intermediul publicaţiilor progresiste ce apăreau în Franţa să atragă atenţia opiniei publice române asupra transformărilor social-economice şi politice ce trebuiau înfăptuite în ţară. În acelaşi timp, membrii societăţii care se aflau în străinătate furnizau presei franceze şi engleze informaţii despre principatele române.

În drum spre ţară, Ion Câmpineanu — membru al societăţii respective — a vrut să discute şi cu fruntaşii români din Transilvania despre toate mijloacele ce trebuiau folosite în vederea atingerii ţelului comun, idealul naţional al tuturor românilor, dar a fost întemniţat la Caransebeş de către autorităţile habsburgice.

În octombrie 1843 s-a înfiinţat *Societatea literară din Bucureşti*, reuniunile acesteia desfăşurîndu-se săptămînal în casa lui Ion Voinescu II, cu participarea fraţilor Bălcescu, a lui Christian Tell, Cezar Bolliac, fraţii Golescu, August Treboniu Laurian, Nicolae Bălăşescu, Anastasie Urianu, I.D. Negulici, M. Anagnosti, Evghenie Predescu, D. Bolintineanu, Grigore Filitti. Înfiinţarea noii societăţi a fost primită cu entuziasm, atît în Moldova, cît şi în Transilvania. Aflat la Iaşi, Ion Ghica a publicat ca „înştiinţare" în revista *Propăşirea* din 16 ianuarie 1844, sub titlul *Societatea literară din Bucureşti*, textul scrisorii prin care N. Bălcescu îl informa despre eveniment. Acelaşi anunţ a fost reprodus şi de George Bariţ, la 24 februarie 1844, în revista *Foaie pentru minte, inimă şi literatură*.

Caracterul politic al noii iniţiative bucureştene este şi mai evident dacă ne gîndim că membrii acestei societăţi literare şi ai societăţii secrete *Frăţia*, întemeiată tot în 1843, sînt aproape aceeaşi.

Tot în anul 1843 au luat naştere două societăţi studenţeşti: *Societatea literară a studenţilor români*, întemeiată la Oradea Mare şi *Societatea pentru mişcarea literaturii româneşti*, formată din 20 tineri români care-şi făceau studiile la Pesta şi care au cerut lui George Bariţ să lanseze un apel în foile sale, pentru sprijinirea societăţii.

În 1844, din imboldul lui Aron Pumnul, a fost întemeiată la Viena *Societatea teologilor români*, care, ani de-a rîndul, pînă la întemeierea *Societăţii literare şi ştiinţifice*, în 1864, şi a *Societăţii „România"*, în 1868, contopite apoi în *Societatea „România jună"*, a canalizat energiile tineretului studios din acest centru spre ţeluri patriotice naţionale.

Pe traseele unităţii

În deceniul cinci al secolului trecut, în cele trei ţări româneşti s-a desfăşurat o intensă activitate publicistică, cu rol important în promovarea valorilor culturii naţionale, în popularizarea momentelor glorioase din istoria poporului român, în răspîndirea ideilor înaintate ale timpului. În 1840, marele cărturar şi om politic M. Kogălniceanu a început editarea la Iaşi a două importante reviste: *Dacia literară* şi *Arhiva românească*. Prima dintre ele s-a preocupat de orientarea şi încurajarea literaturii naţionale, concentrînd în paginile sale — ca şi succesoarea sa din 1844, *Propăşirea*[1], editată tot de Kogălniceanu — colaborări din toate provinciile româneşti. Cea de a doua publicaţie, *Arhiva românească*, a fost primul periodic românesc de istorie, completîndu-se cu cealaltă revistă de istorie din această epocă *Magazinu istoricu pentru Dacia*[2], editată, începînd din 1845, de Nicolae Bălcescu şi August Treboniu Laurian la Bucureşti. Ambele reviste au jucat un rol hotărîtor în cristalizarea ideologiei paşoptiste şi în crearea istoriografiei române moderne. În sfîrşit, amintim că în 1845 M. Kogălniceanu a scos primul din cele trei volume ale *Letopiseţelor Ţării Moldovei*, seria încheind-o în 1852.

În acest climat, ideea lansată în 1839 privind înfiinţarea *Societăţii pentru învăţătura poporului român* a căpătat noi dimensiuni în 1845, reunind în efortul de afirmare tot mai puternică a conştiinţei naţionale forţe din cele trei ţări româneşti. La 14 februarie 1845 s-a înfiinţat *Asociaţia pentru înaintarea literaturii româneşti*, cunoscută şi sub numele mai scurt, dar mai semnificativ, de *Asociaţia literară a României*. Actul de constituire a fost redactat de Nicolae Bălcescu şi poartă semnăturile lui Ion Ghica, A.T. Laurian, Ion Voinescu II, A.G. Golescu, D. Brătianu, C.A. Rosetti, D. Bolintineanu, I.E. Florescu, Cezar Bolliac, Ştefan Golescu şi Gh. Filipescu. Programul fusese pregătit dinainte, în şedinţe de lucru prealabile, începute încă în 1844.

Oficial, asociaţia nou înfiinţată îşi propunea să vină în ajutorul scriitorilor lipsiţi de mijloace, tipărindu-le scrierile şi răsplătindu-le ostenelile. Înavuţind literatura română „cu scrieri folositoare în toate ramurile ştiinţelor pentru învăţătura junimii", ea urmărea să propage totodată „gustul cititului, mai cu seamă în mulţime". De la început, sub pretextul colaborării pe teren cultural, asociaţia a desfăşurat o intensă activitate politică pe tot întinsul teritoriului locuit de români. Astfel, sub motiv că pregătesc alcătuirea unei gramatici şi a unui dicţionar al limbii, intelectuali din toate provinciile româneşti s-au întîlnit cînd la Bucureşti, cînd la Iaşi, cînd la Braşov sau în alte centre din cele trei ţări şi, cu prilejul acesta, s-au consfătuit „pentru o acţiune generală din partea tuturor românilor — dacă evenimentele ar cere-o".

Spre sfîrşitul anului 1846, asociaţia a cumpărat o tipariţă şi a publicat un manual pentru clasele primare intitulat *Prietenul tinerimii*. Manualul a fost întîmpinat cu multă căldură de Petrache Poenaru, directorul şcolilor din Ţara Românească şi a fost larg difuzat şi în celelalte provincii româneşti. Asociaţia a scos şi o revistă, *Album ştiinţific şi literar*, din care, din păcate, n-a putut edita decît trei numere.

1.* *Magazin istoric*, nr. 5/1967, 5/1969; 4/1974.

La 2/14 decembrie 1845, după întoarcerea lui A.G. Golescu şi C.A. Rosetti în Franţa, s-a constituit *Societatea studenţilor români din Paris*. Din partea moldovenilor au luat parte: Scarlat Vârnav, Ion Ionescu de la Brad, Mihail Kogălniceanu, I. Lecca, G.G. Romalo şi C. Ghenadie; din partea muntenilor au fost prezenţi: A.G. Golescu, A.C. Golescu, C.A. Rosetti, D. Brătianu, Grigore Caracaş, D. Cretzulescu, G. Costaforu, I. Brătianu, C. Mavrodin şi N.N. Rucăreanu. În cursul anului 1846, lista s-a completat cu: Ion Ghica, fraţii Cazimir, C. Negri, I. Alecsandri, N. Bălcescu, T. Răşcanu, D. Bolintineanu, Al. Peretz, I. Bălăceanu, N. Chinezu şi Gr. Cozadini. Rolul principal revenea lui Scarlat Vârnav şi C.A. Rosetti. Preşedintele societăţii—Ion Ghica—n-a putut rămîne la Paris decît cîteva luni, în anul 1846; în schimb, din iulie 1846 pînă în martie 1848, Nicolae Bălcescu va imprima acestei societăţi un puternic caracter revoluţionar.

La sfîrşitul anului 1846, prin rîvna şi ca urmare a donaţiei făcute de Scarlat Vârnav, a luat fiinţă Biblioteca română din Paris. Localul acesteia cuprindea, pe lîngă biblioteca propriu-zisă, un cabinet de lectură, reşedinţa societăţii şi salonul de întîlnire pentru românimea aflătoare în capitala Franţei.

Comitetul de conducere al societăţii s-a adresat lui George Bariţ, cerîndu-i colaborarea şi rugîndu-l să-i recomande pe un tînăr transilvănean, pe care societatea să-l poată chema la Paris de îndată ce va dobîndi fondurile necesare. Bariţ era rugat, de asemenea, să strîngă cotizaţiile şi să publice la Braşov, în *Gazeta de Transilvania*, *Apelul* şi *Regulamentul* societăţii. Dar poliţia imperială de la Viena, care privea cu îngrijorare extinderea activităţii de emancipare naţională desfăşurată în provinciile aflate sub stăpînire habsburgică, a împiedicat colaborarea societăţii cu personalităţile româneşti din Transilvania.

Rămîne însă o realitate istorică faptul că la această dată Bucureştii, Iaşul şi Braşovul formau un adevărat triunghi al luptei pentru unitate şi independenţă naţională, prefigurînd marile trasee româneşti ale revoluţiei din 1848-1849, cu ferventa afirmare a voinţei de unire rostită de mulţimile adunate pe cîmpia Blajului la 3/15 mai 1848.

De remarcat că la 7/19 iunie 1846 poetul francez Lamartine a primit „cu cea mai mare bucurie şi dragoste" patronatul *Societăţii studenţilor români din Paris*. În acei ani, cursurile (conferinţe şi lecţii publice gratuite) „universităţii libere" de la Colegiul Franţei erau locul de întîlnire al reprezentanţilor naţiunilor oprimate. La prelegerile ţinute de Jules Michelet (istorie), Adam Mickiewicz (literatură comparată) şi Edgar Quinet (filosofie) asistau între 800 şi 1 000 auditori. Acolo se legau prietenii şi se cimentau noi societăţi. În 1846 a apărut cartea lui Jules Michelet *Le peuple*. C.A. Rosetti, I. Ghica şi D. Brătianu căutau apropierea de Jules Michelet, făcîndu-l să cunoască şi apoi să admire istoria poporului român. Pe linia aceloraşi preocupări, G. Bariţ a publicat, în *Gazeta de Transilvania*, capitolul IV al lucrării, intitulat *Les nationalités vont-elles disparaître?* (Vor dispare oare naţiunile?).

Exprimînd în mod sintetic obiectivul urmărit de *Societatea românilor din Paris*, în discursul rostit în faţa membrilor ei, cu prilejul revelionului din 1847, N. Bălcescu arăta: „Ţinta noastră socotesc că nu poate fi alta decît *unitatea naţională a tuturor românilor:* unitate mai întîi în idei şi simţăminte, care să aducă apoi, cu vremea, unitatea politică".

Privite din perspectivă istorică, evenimentele anului revoluţionar 1848, ca şi ale Unirii din 1859 şi ale celei din 1918, sînt, în bună măsură, şi rezultatul activităţii diverselor asociaţii şi societăţi cultural-ştiinţifice pe care le-am evocat succint în aceste pagini.

Radu P. VOINEA

TRIUMFUL CAUZEI COMUNE

(Urmare din p. 24)

pe domnul ales al Moldovei. Atunce porţile Mitropoliei se deschiseră şi poporul se aruncă înăuntru cu miile, strigînd: Cuza domn! Ura Cuza!

Scena petrecută în camera secretă nu o pot descrie decît acei ce au fost înlăuntru. Se zice că Iancu Brătianu şi Boerescu cu discursurile lor au făcut pe toţi de plîngea în hohote. Astfel s-a făcut reconcilierea între acele partiduri extreme, care se urau cu atîta înverşunare de atîţia ani neîncetat şi s-a văzut un lucru neaşteptat: Iancu Brătianu îmbrăţişîndu-se cu Iancu Florescu, Rosetti cu Brăiloiu şi Ghiculeştii cu fiul lui Bibescu şi cu al lui Ştirbei.

După subscrierea actului, prin care s-au legat că vor vota pentru domnul Moldovei, deputaţii s-au înţeles să facă mai întîi comisiile verificatoare, să se încuviinţeze titlurile fiecăruia în cea mai mare grabă, să se aleagă viceprezidenţii, secretarii şi cestorii şi apoi să proceadă la alegerea Domnului.

După împlinirea tuturor acestor formalităţi se făcu votarea cu bileturi, se numără voturile şi din 64 de bilete ieşiseră 64 cu numele lui Alexandru Ioan I.

Pe la 7 ore seara se termină operăciunea. Mitropolitul proclamă votul Adunării.

Toate casele publice şi private se iluminează. Lăutari în toate părţile. Oştirea cu puştele de-a umere, amestecată printre popor, se bucură de fericirea generală. Astfel poporul, cu muzica, cu miliţia, cu făclele aprinse s-a purtat pe toate uliţele, urînd pe consuli, urînd pe deputaţi şi jucînd *Hora Unirii* pe la toate răspîntiile...

Fapta este atît de mare, bucuria atît de mare, încît pana tremură în mîna mea şi o lasă.

Pe la 11 ore tot oraşul, ca un călător obosit de cale grea, s-a cufundat în liniştea cea mai adîncă.

CONVINGEREA NECLINTITĂ ÎN MARILE IDEALURI

S-a spus şi pe bună dreptate că aproape nu a existat domeniu al cunoaşterii care să fi scăpat firii iscoditoare a lui Bogdan Petriceicu Hasdeu[1]; tot pe atît de evident este că marele scriitor şi savant a trăit cu intensitate toate momentele istorice cu care a fost contemporan, că adesea implicarea în desfăşurarea lor a fost profundă şi totală. Valorificarea imensei moşteniri literare şi ştiinţifice a lui Hasdeu în contextul vastei acţiuni de valorificare a moştenirii istoriografice şi literare desfăşurate în anii de după Congresul IX al P.C.R. a însumat numeroase volume ale enciclopedistului cărturar: Scrieri istorice (1973), Scrieri filozofice (1985), Ioan Vodă cel Cumplit (1978), precum şi trei volume din impresionantul Etymologicum Magnum Romaniae, operă de căpetenie a lui Hasdeu, din păcate neterminată de autor.

[1] *Magazin istoric*, nr. 4/1970, 3/1979.

„Anul Unirii I"

Intrarea sa în viaţa politică s-a făcut printr-o adeziune ardentă la mişcarea unionistă care anima poporul român. Numit, la 7 martie 1858, cînd abia împlinise 20 ani, judecător la Judecătoria ţinutului Cahul de către Nicolae Conachi Vogoridi, caimacamul principatului Moldovei, comisul Bogdan Hăjdeu (cum îl consemnau actele vremii) era departe de a se lăsa antrenat în intrigile antiunioniste imaginate de caimacam. Dimpotrivă, el s-a orientat ferm în direcţia susţinerii interesului naţional, ceea ce i-a adus, pe de o parte, grabnica înlăturare din funcţia administrativă şi, pe de altă parte, o intrare de bun augur în cercurile conducătoare ale unionismului. Acestea i-au dat înflăcăratului tînăr nu numai preţuirea cuvenită dar, probabil, şi fonduri pentru editarea revistei *România*, care, avea să recunoască peste cîţiva ani Hasdeu, redactorul responsabil al acestei publicaţii, „a fost un organ anume al partidului naţional", devotat lui Anastasie Panu, caimacam unionist în noua căimăcămie de trei. *România* a apărut la 18 noiembrie 1859, „susţinînd, mai înainte de toate, marele principiu naciunal al unirei Principatelor Române", cum se afirmă în articolul-program redactat de Hasdeu. În aceeaşi zi, *Steaua Dunării*, condusă de M. Kogălniceanu, anunţa că „în Iaşii de astăzi începe a se publica *România*, revistă ebdomadară, sub direcţia d-lui Bogdan Petriceicu Hăjdeu, fiul vestitului Alexandru Hăjdeu, inspectorul şcoalei de Hotin", adăugînd că *România* „va fi un puternic campion al ideilor naţionale şi constituţionale liberale". De altfel, însuşi titlul revistei este deosebit de semnificativ. Ce înţelege Hasdeu prin România reiese dintr-o scrisoare pe care a trimis-o ziarului *România*, în anul 1862: „Ieşenii îşi mai aduc aminte, poate, cum că la banchetul naţional în onoarea Unirei, am fost eu cel întăi a rădica un toast pentru contopirea tuturor părţilor întinsei Românii". Iar pentru această România va milita Hasdeu şi în publicistică şi în opera sa literară şi în cea ştiinţifică, întreaga sa viaţă.

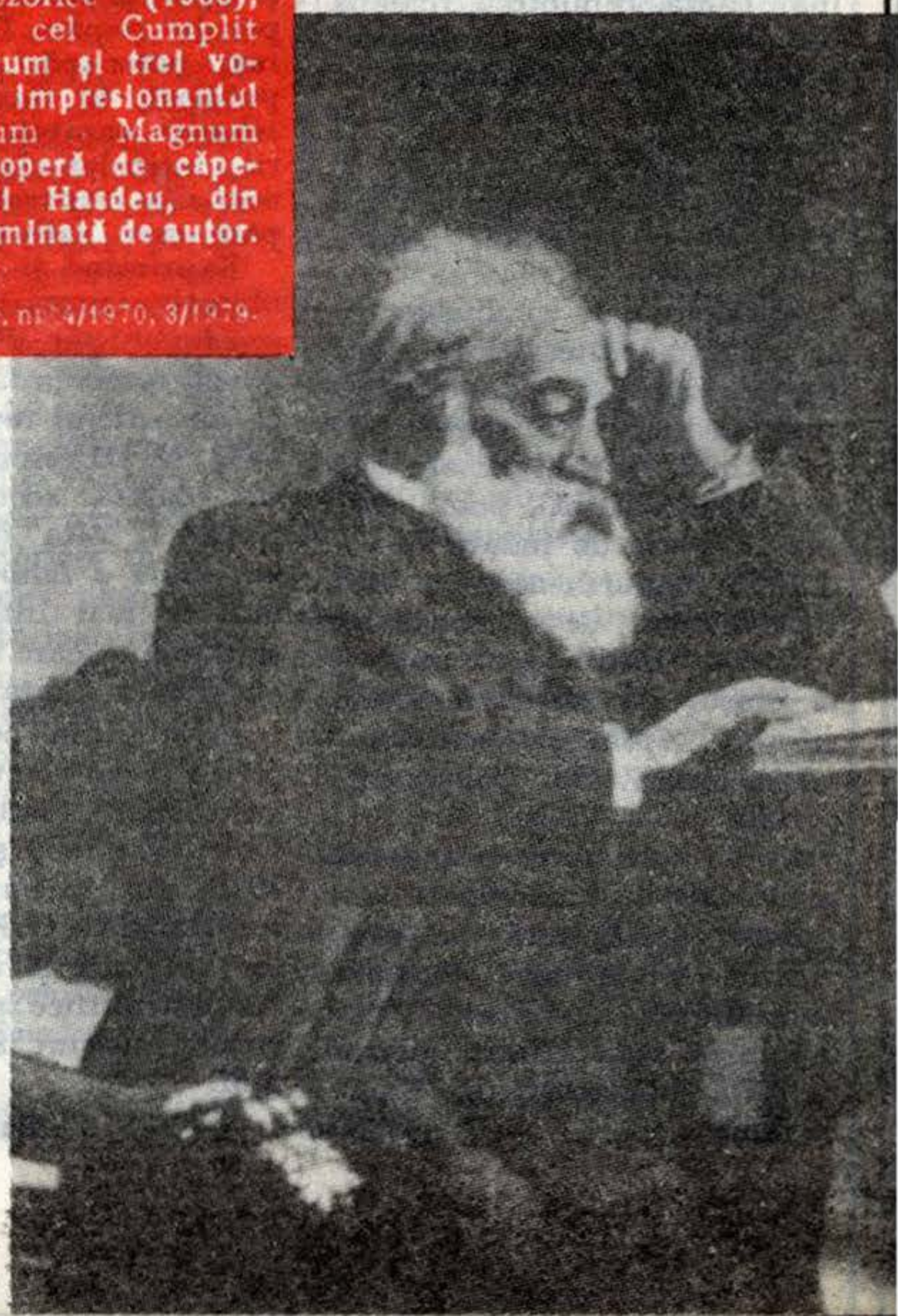

B.P. Hasdeu — prezenţă respectată în viaţa politică a ţării, în lupta pentru împlinirea marilor idealuri de dreptate, libertate şi unitate a poporului român

Cea de-a doua serie a revistei *România*, apărută cu începere de la 2 ianuarie 1859, a fost susținută financiar — se știe sigur — de tatăl său, Alexandru Petriceicu Hasdeu.

Îndemnul lui Tudor Vladimirescu

Odată realizată Unirea Principatelor, la 24 ianuarie, istoricul era de părere că anul 1859 constituia doar începutul unei noi ere pentru neamul românesc și deci al unei noi cronologii. În consecință, publicînd în acel an o altă revistă, *Foaea de storiă română*, el o data cu „Anul Unirei I". Un an mai tîrziu, Bogdan Petriceicu Hasdeu, în înțelegere cu părintele său Alexandru Petriceicu Hasdeu, printr-un gest cu valoare de simbol, dăruia, la 14 septembrie 1860, Bibliotecii Universității din Iași, un număr de aproape 4 000 „cărți, manuscripte, antice [antichități], hrisoave" etc., volume despre care scrisese *Curierul rumânesc* al lui Ion Heliade Rădulescu și la care apelaseră cărturari de seamă ai vremii, precum Aron Pumnul și Timotei Cipariu, Costache Stamati, Filaret Scriban și alții. Biblioteca astfel întemeiată devenea una din primele instituții culturale ale tînărului stat.

Hasdeu a văzut Unirea ca urmarea imediată a actelor revoluționare care au zguduit societatea românească în prima jumătate a secolului, redeșteptînd și dînd vigoare sentimentului național. Datorită acestor mișcări a apărut la lumină o Românie nouă; ea a fost „zămislită la 1821, sub steagul lui Tudor Vladimirescu; această Românie nouă s-a născut la 1848 și a primit botezul în ziua Unirii Principatelor". Aceste date (1821-1848-1859), în înlănțuirea lor logică, firească, revin deseori în scrierile lui Hasdeu, devenind, după opinia lui, datele fundamentale ale istoriei românești din veacul trecut. „Revoluțiunea lui Tudor Vladimirescu a deșteptat în România elementul naționalității... Revoluțiunea din 1848, rupînd și sfărîmînd ruginitele lanțuri ale privilegiului, a fost pentru noi aurora născîndă a democrației". Ziarele editate de el au susținut hotărît aceste idei, militînd pentru transpunerea lor în viață: „Fidel memoriei lui 1821, organul nostru — se arăta în articolul-program al noii publicații editate de Hasdeu *Columna lui Traian*, apărută la București între 1870-1877 și 1882-1883 — va fi un luptător al românismului. Îl vom apăra [românismul] în interiorul țării, îl vom apăra în afară... Vom combate toate elementele străine care ar tinde a forma un stat în stat pe teritoriul neamului românesc". De aici și din programul pașoptist și-a tras Hasdeu deviza, expusă pe frontispiciul ziarului *Columna lui Traian*: „românism în democrație, democrație în românism". Pentru a nu da naștere unor deformări ale sentimentelor și acțiunilor sale, Hasdeu ținea însă să adauge — încă în primul număr al ziarului *Traian* (apărut între 1869 și 1870), care precedase *Columna lui Traian* — precizarea: „nu vom uita însă niciodată că, precum nouă ne este drag românismul, tot astfel și celelalte naționalități, fiecare în marginile cuibului strămoșesc, au de asemenea dreptul de a exista prin ele înseși, încît orice popor subjugat și oftînd după independență, fie bulgari, fie greci, fie poloni, poate fi sigur pe această cale de simpatiile organului nostru".

Lui Hasdeu i se datorează inițiativele comemorării semicentenarului revoluției conduse de Tudor Vladimirescu. *Societatea „Românismul"*, avînd ca organ *Foaia Societății „Românismul"* — amîndouă conduse de el — a organizat, în 1871, serbarea semicentenarului. Despre această sărbătoare au relatat atît ziare bucureștene, cît și *Gazeta de Transilvania* din Brașov, *Semănătorul* din Bîrlad și altele, dîndu-se astfel un contur național evenimentului. Peste unsprezece ani, Hasdeu — care, între timp, devenise profesor la Universitate, director general al Arhivelor Statului și membru al Academiei Române — a adus de la Craiova, împreună cu colonelul Vlădescu, steagul lui Tudor Vladimirescu, purtînd personal, în semn de deosebită cinstire drapelul pentru a fi păstrat în Arsenalul armatei.

Aceeași venerație a arătat-o Hasdeu și față de revoluția pașoptistă: „Generațiunea de astăzi — scria el — este fiica de trup și de suflet a lui 1848". Tîrziu, la Cîmpina, unde a construit Castelul „Iulia Hasdeu", el a instalat în donjon douăsprezece fotolii cu lemnul aurit, pe spătarul cărora figurau, numele capilor revoluției din 1848, o parte din „magica suflare a anului 1848" — cum zisese cîndva. Era încă un semn al statorniciei în „credințele [sale] democratice nestrămutate", de care nu se îndepărtase niciodată, chiar dacă, retras din gazetăria militantă, se dedicase îndeosebi unor domenii științifice. În spiritul ideologiei pașoptiste, Hasdeu susținuse o serie de reforme sociale și politice, între care împroprietărirea țăranilor, emanciparea țiganilor, votul universal, libertatea presei. Putea fi mulțumit că multe din aspirațiile sale de tinerețe se realizaseră fie și parțial în cadrul statului modern român.

Următorul pas — independența

Cu deosebită bucurie a întîmpinat Hasdeu cucerirea independenței, în a cărei pregătire adusese o mulțime de argumente istorice. Ca și pentru ceilalți unioniști, pentru Hasdeu era evident că, după unire, următorul pas, în condițiile concrete ale timpului, trebuia să fie scuturarea suzeranității otomane. În acest sens *armarea țării* îl preocupase în mod deosebit, vorbind răspicat despre importanța unei oștiri naționale, capabile să reînvie faptele timpurilor de glorie ale românilor. „O Românie fără armată — constata el — devenia o casă deschisă în laturi cu o ușă fără zăvor, unde cel dintîi caporal străin putea să intre ca să-și bată joc de acel biet popor". Cum chestiunea independenței era urgentă, istoricul se întreba — în lucrarea *Ion Vodă cel Cumplit*, tipărită la Imprimeria Ministe-

(Continuare în p. 39)

Priorităţi româneşti

în istoria tehnicii universale

Creativitateo tehnică, spiritul inventiv au constituit o componentă fundomentală a civilizaţiei care s-a dezvoltat în spaţiul carpato-donubiano-pontic. Mărturiile arheologice atestă faptul că oamenii acestui pămînt au adus o contribuţie remarcabilă la dezvoltarea tezaurului de realizări ştiinţifice, tehnice şi culturale ale umanităţii. Revista Magazin istoric consacră planşele ce urmează reproducerii cîtorva invenţii-priorităţi româneşti.

Splendida ceramică neolitică de Cucuteni, de exemplu, a reprezentat nu numai o realizare artistică deosebită, dar şi o performanţă excepţională a tehnologiei chimice empirice[1]. În epoca bronzului, în ţara noastră a apărut primul tip de seceră cunoscut în Europa. Geto-dacii au practicat un minerit intensiv, au dezvoltat o metalurgie a fierului originală, au fost aurari şi argintari iscusiţi şi au practicat cu măiestrie diverse meşteşuguri. Ei s-au afirmat şi ca pricepuţi constructori, au folosit un procedeu ingenios de îmbinare a elementelor de construcţii, denumit de romani mai tîrziu „murus dacicus" — zidul dacic — (planşa 1, a).

O remarcobilă mărturie a continuităţii activităţilor tehnice pe pămîntul patriei noastre o constituie cuptorul de topit minereu de fier de la Ghelor (sec. IX), săpat în stîncă, a cărui machetă figurează astăzi în mari muzee străine.

De-a lungul vremii, în istorio tehnicii sînt înscrise noi şi importante contribuţii româneşti: la noi este construit cel dintîi vehicul pe şine din istoria tehnicii, vagonetul minier de la Brad[2] (planşa 1, e); tot la noi este atestată, spre sfîrşitul veacului XIV, cea dintîi utilizare a explozivilor în lucrările miniere (planşa 1, d). În secolele următoare activează Orban „dacul", părintele artileriei grele, şi sibianul Conrad Haas[3], inventatorul rachetelor multiple (cu trei trepte; planşa 1, b). La sfîrşitul sec. XVIII, meşterul lemnar Munteanu Urs, din Săcărîmb, a inventat un şteamp de zdrobit minereul şi o eficientă maşină pentru spălorea acestuia[4].

Veacul XIX aduce noi şi valoroase contribuţii româneşti la progresul tehnic al vremii. Să amintim, de exemplu, că, în 1827, Petrache Poenaru inventează stiloul (planşa 1, c) iar în 1856 lîngă Ploieşti se construieşte prima rafinărie de petrol din lume; în 1877, Ion I. Puşcariu inventează un stereometru de formă circulară (planşa 4, n) care este, totodată, şi ruletă de măsurat şi riglă de calcul, iar Dragomir Hurmuzescu realizează un nou tip de izolator, dielectrina, .cu ajutorul căruia se construieşte primul electroscop modern; în 1885-1889, Anghel Saligny ridică la Brăila şi Galaţi cele dintîi silozuri din lume din beton armat prefabricat (planşa 4, p), iar la Cernavodă construieşte cel mai lung pod metalic din Europa continentală, inaugurat în 1895.

Tot în acest veac XIX, în 1886, Alexandru Ciurcu, în colaborare cu francezul Just Buisson, inventează „propulsorul reactiv", cu ajutorul căruia construieşte prima ambarcaţiune cu reacţie (planşa 3, m) şi primul vehicul pe şine cu reacţie din lume. Braşoveanul Nicolae Teclu concepe la Viena numeroase aparate şi procedee chimice noi, printre care becul (arzătorul de gaz) Teclu (planşa 2, i) introdus în toate laboratoarele Europei; Constantin Miculescu stabileşte cel mai precis echivalent mecanic al caloriei, adevărat fundament al termodinamicii moderne; neurologul Gheorghe Marinescu realizează întîiul film ştiinţific (planşa 2, j)

Secolul XX înscrie în mod strălucit inventivitatea românească în creaţia tehnico-ştiinţifică mondială. În marea epopee a aeronauticii, Traian Vuia izbuteşte primul să se înalţe în aer numai prin forţa motorului aparatului construit de el (planşa 3, k); Henri Coandă construieşte şi pilotează primul avion cu reacţie din lume (planşa 3, l). Aurel Vlaicu se dovedeşte deopotrivă genial constructor şi pilot (planşa 2, f, g, h). Rodrig Goliescu creează şi experimentează avioplanul, iar Anastase Dragomir — cea dintîi celulă parașutată (cabină catapultotă) din lume. Fizicianul Augustin Maior fundamentează şi realizează telefonia multiplă (transmiterea mai multor convorbiri pe acelaşi circuit), indispensabilă telecomunicaţiilor moderne, inginerul Gogu Constantinescu întemeiază noua disciplină tehnică a sonicităţii şi construieşte primele maşini sonice, iar matematicianul şi mecanicianul Ştefan Gheorghiţă pune bazele hidrogazodinamicii mediilor poroose, utilizotă la edificarea marilor baraje.

Cu importante priorităţi se înscrie în istoria creativităţii umane Lazăr Edeleanu, prin crearea procedeului de rafinare ce îi poartă numele, aplicat şi astăzi în toată lumea, Aurel Persu, care brevetează şi construieşte primul automobil aerodinamic (cu roţile în interiorul caroseriei, planşa 4, q), Ion Basgan, autor de invenţii în domeniul forajului, brevetate şi aplicate atît în România, cît şi în S.U.A. (planşa 4, o), Gabriel Dimitriu, inventatorul viorii electronice, străbuna instrumentelor cu coarde electronice atît de răspîndite astăzi, Theodor Măncіulescu, creatorul „electrografofonului" (o „maşină vorbitoare", cu înregistrare electromagnetică pe sîrmă), premergător (în 1903-1906) al magnetofonului.

Sînt cîteva dintre importantele contribuţii prioritare aduse de ţara noastră la dezvoltarea ştiinţei şi tehnicii universale, la progresul general al umanităţii, care îndreptăţesc constatarea lui Henri Coandă că, sub raport tehnic, nu există multe naţiuni care să-i fi adus omenirii, raportat la numărul de locuitori ai ţării, atît cît i-a adus naţia română.

I. M. ŞTEFAN

[1-4] *Magazin istoric*, nr. 4,5/1985; 8/1980; 3/1970; 1/1970.

ALBUM ISTORIC

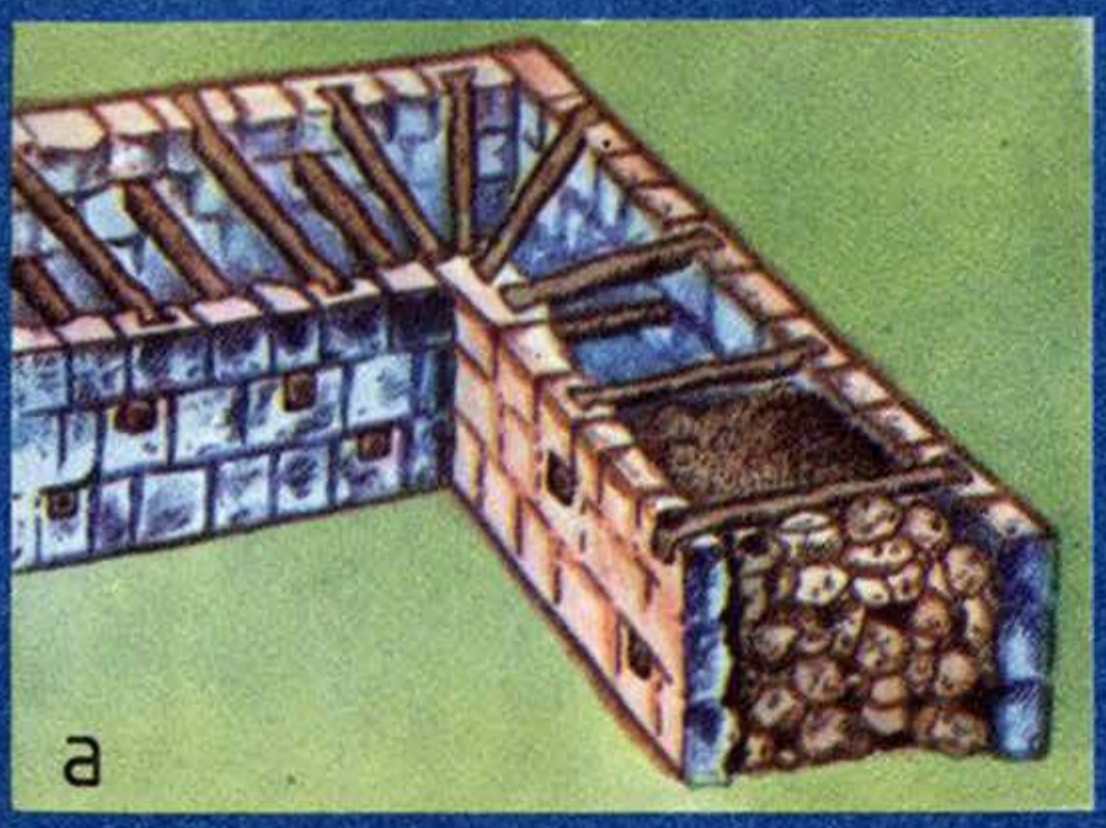

a

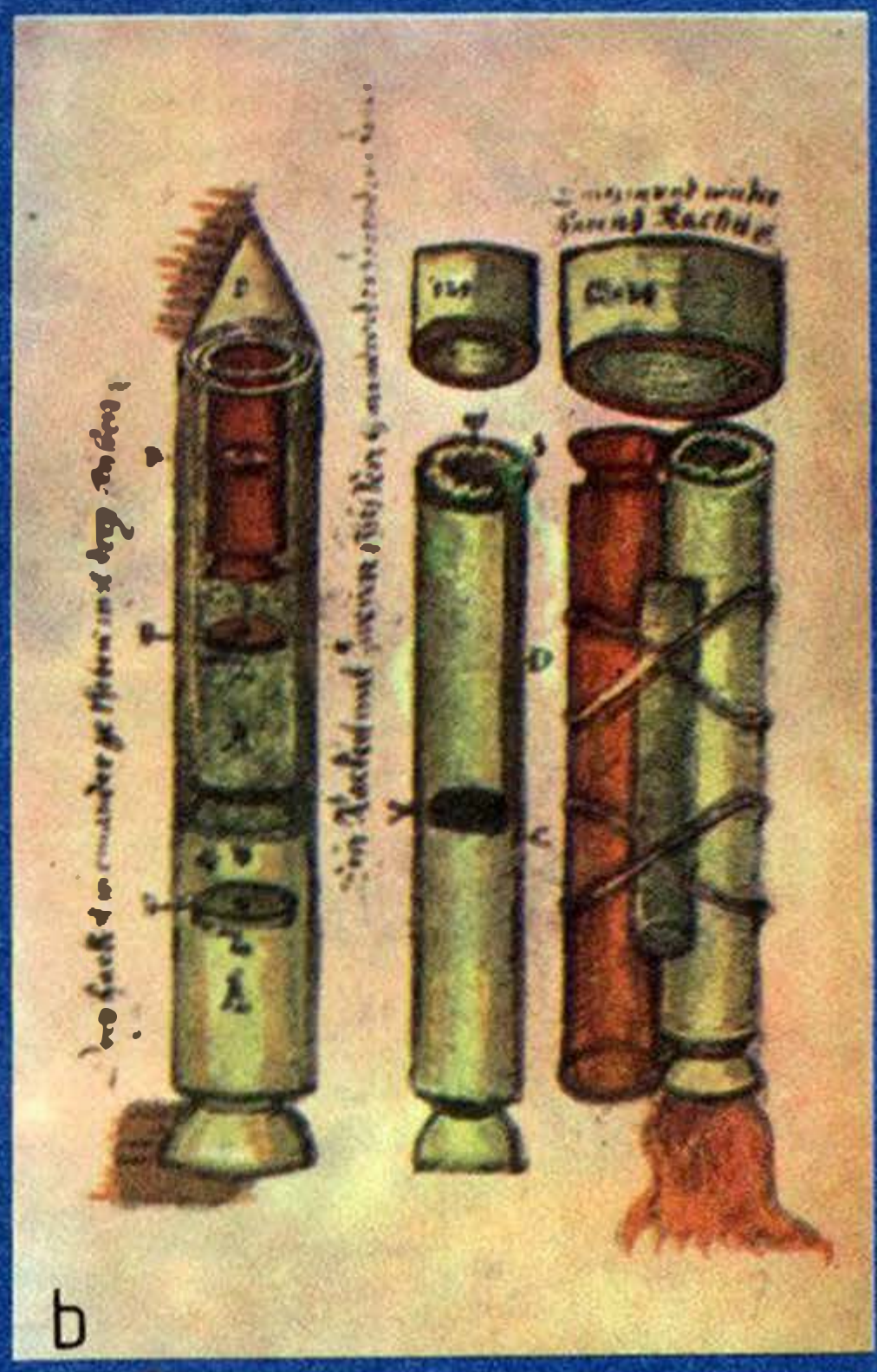

b

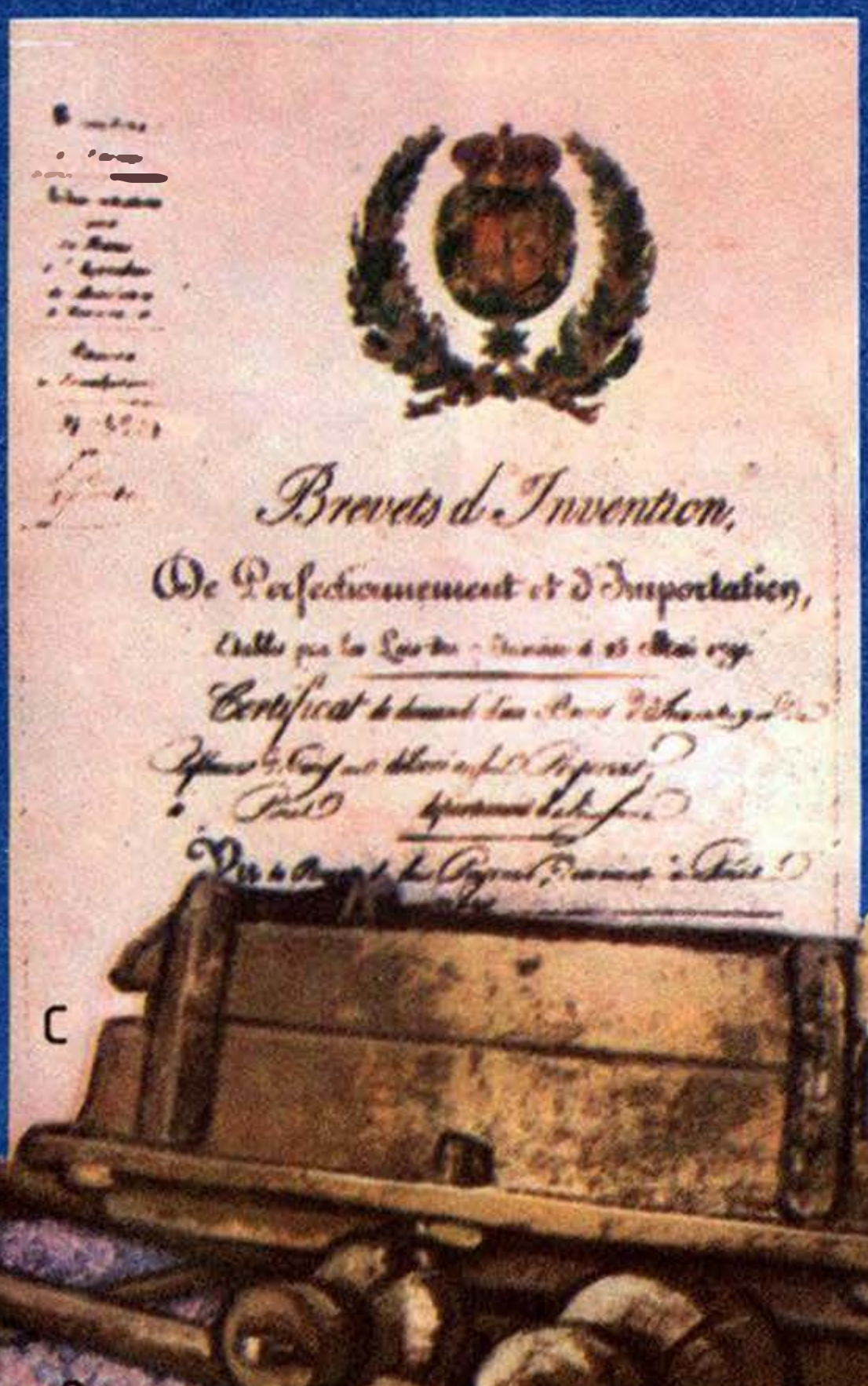

c

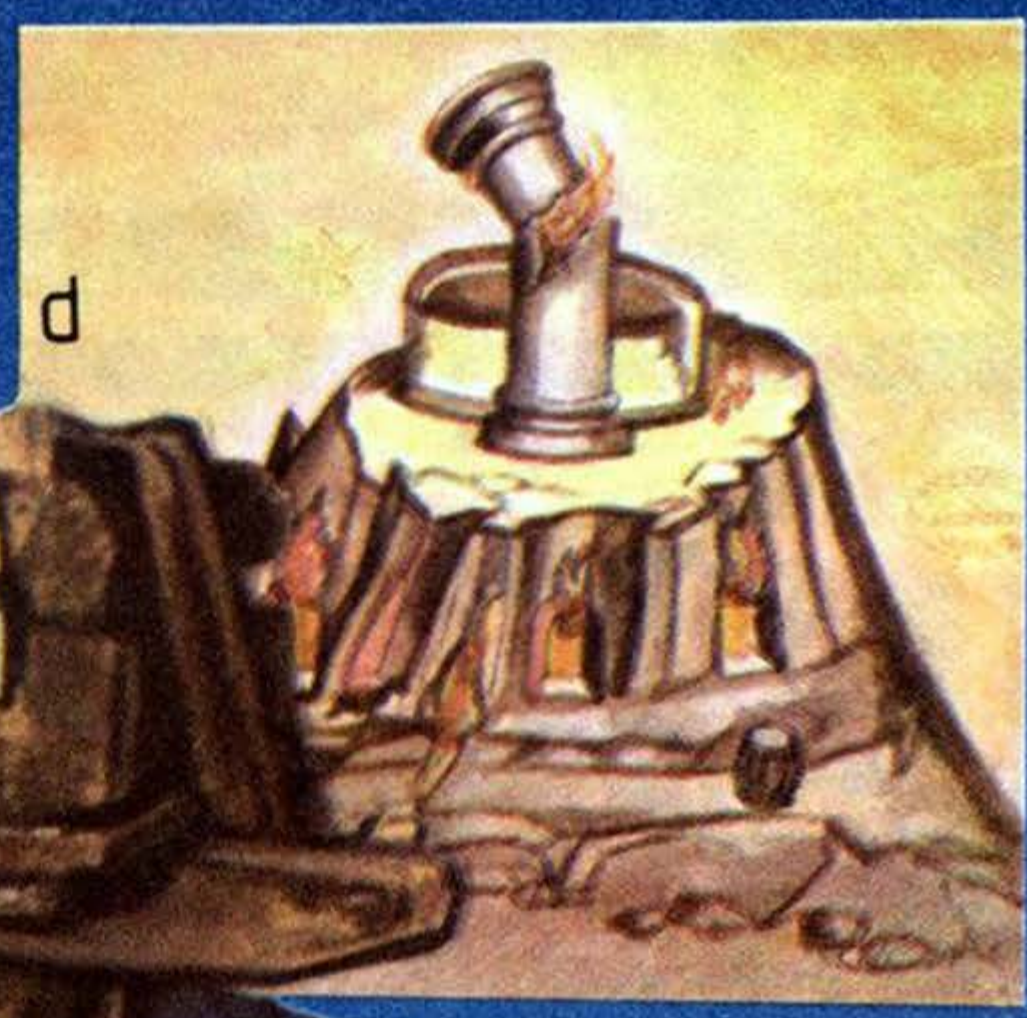

d

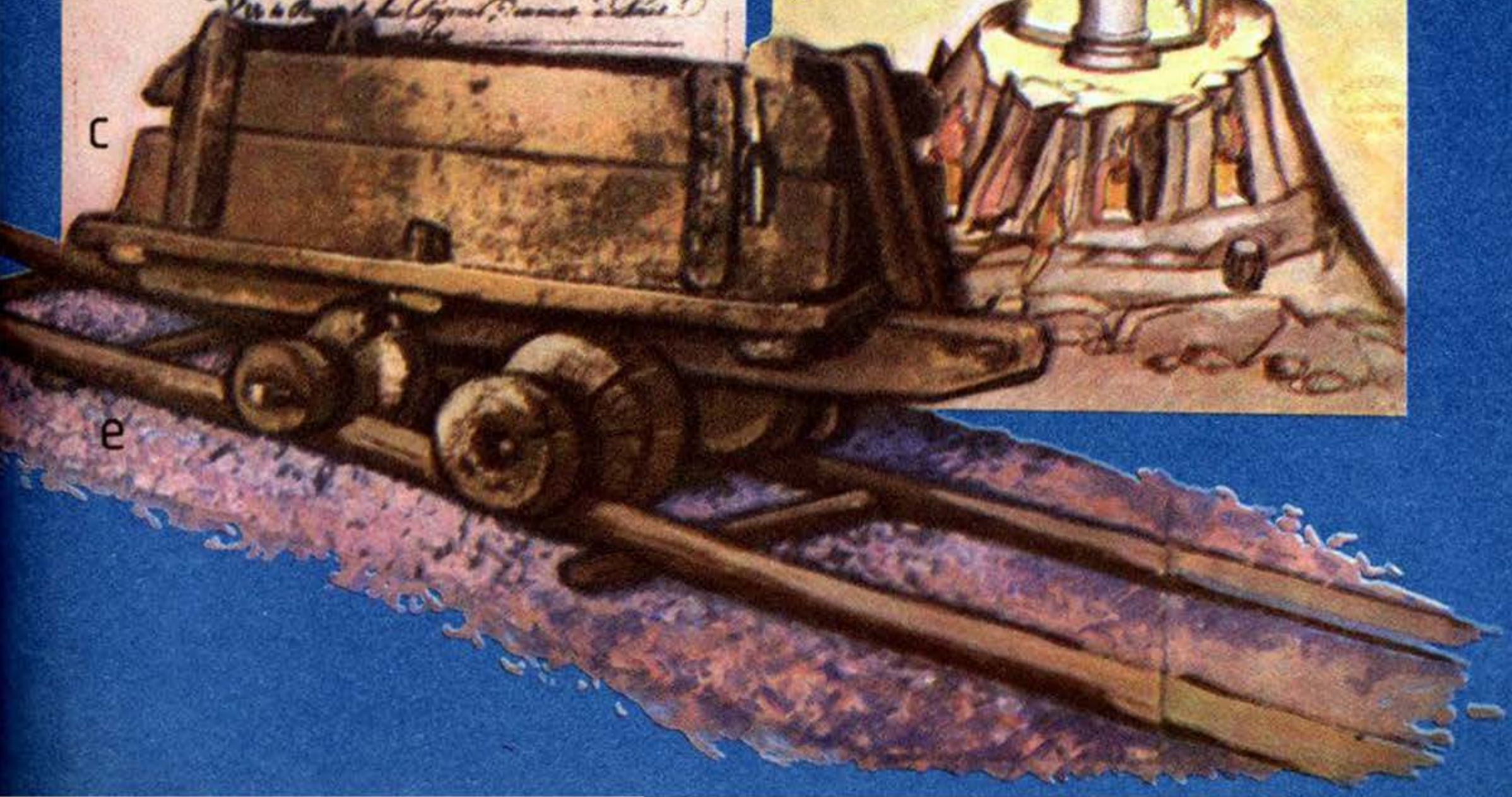

e

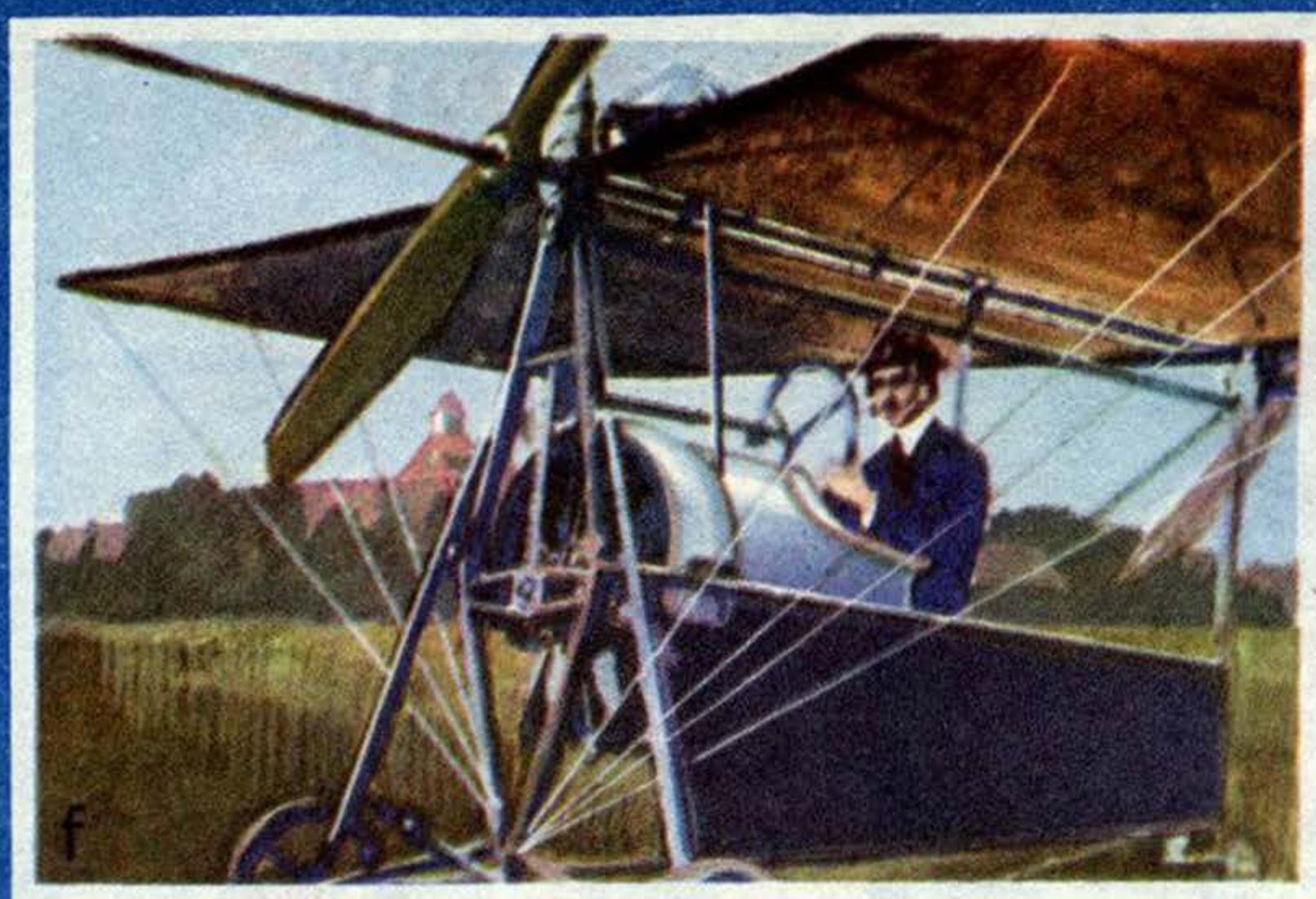

f

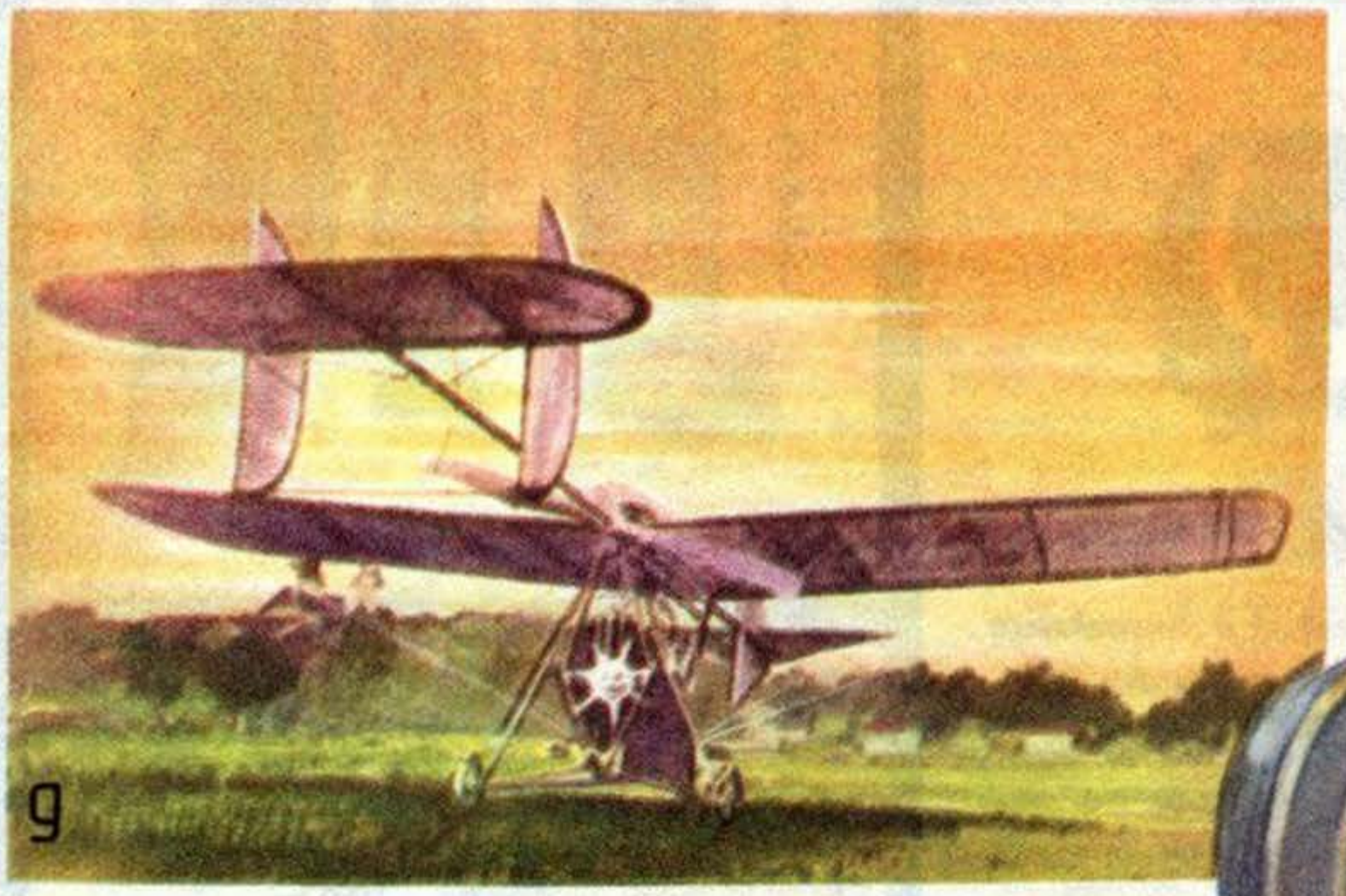

g

i

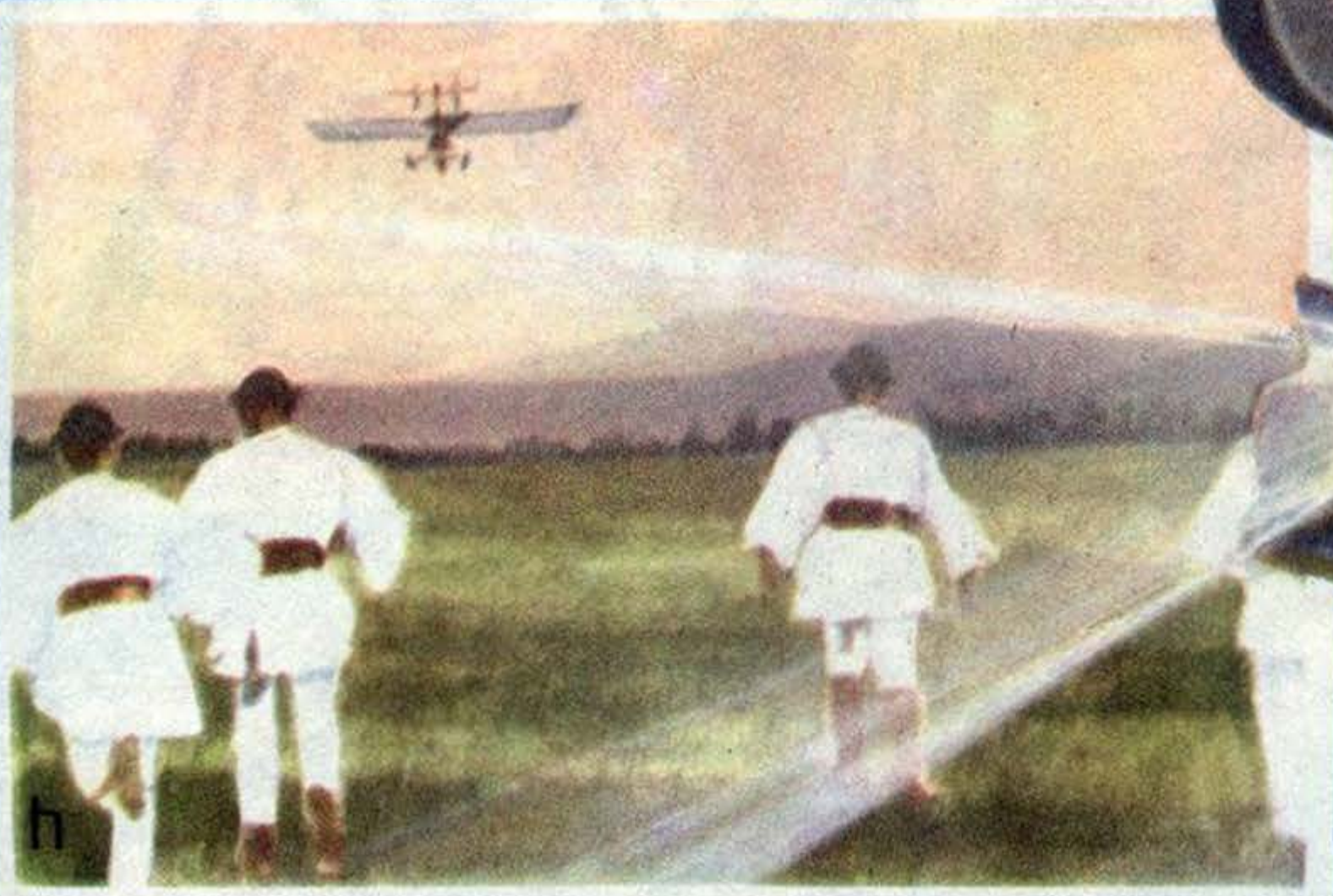

h

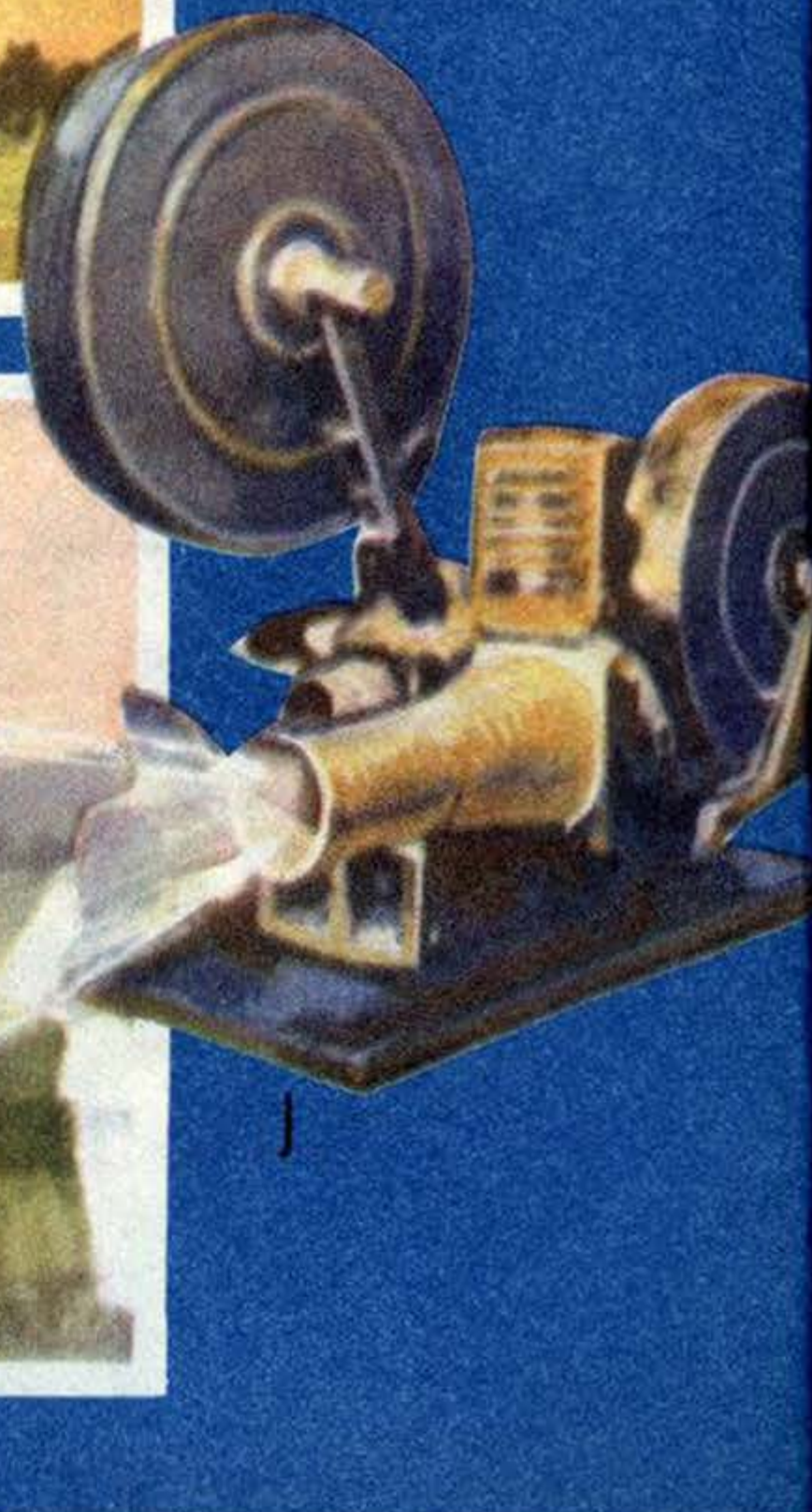

j

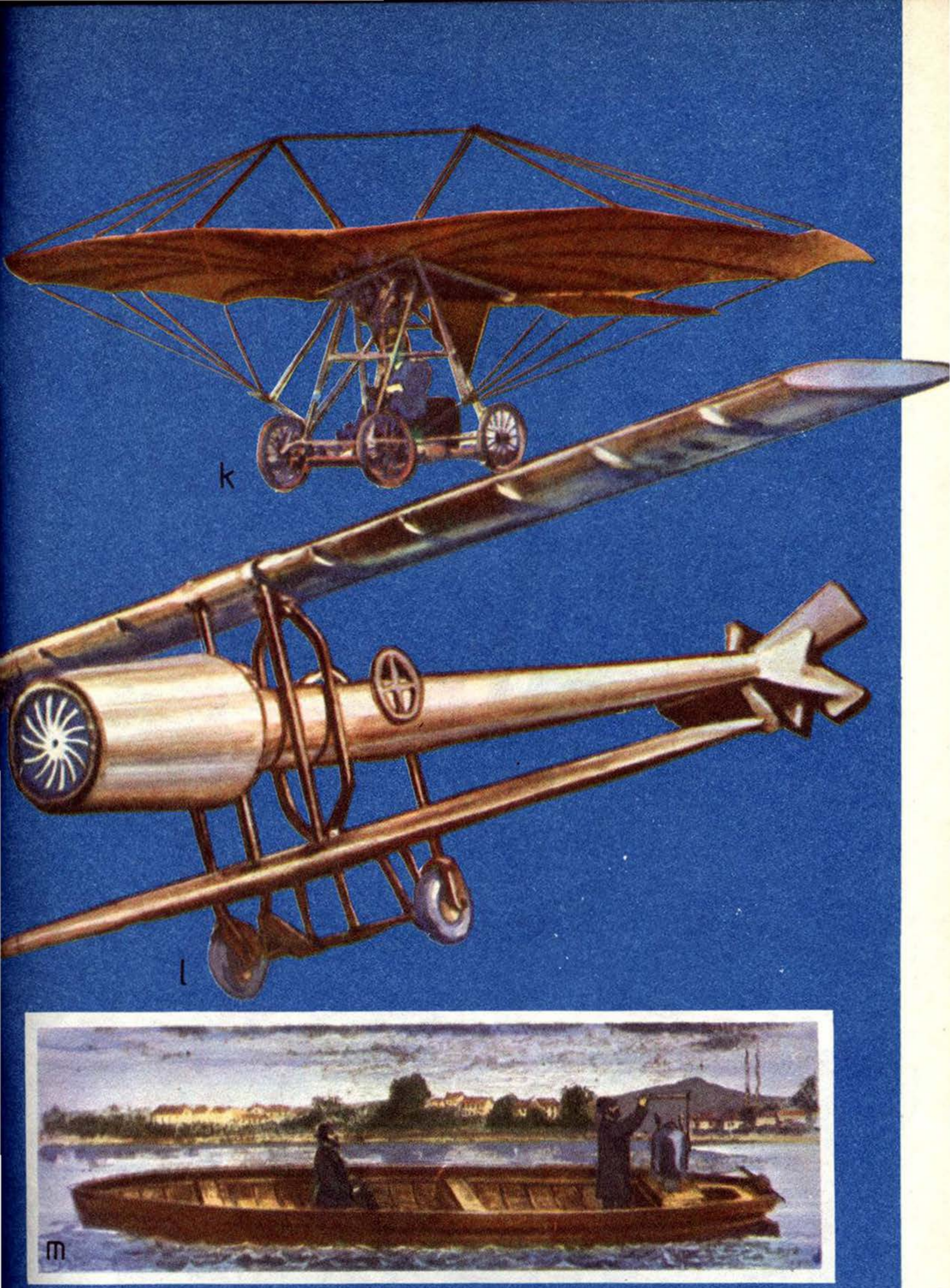
k
l

m

2103137
THE UNITED STATES OF AMERICA
ION BASCAN
of
Rumania.
Bucharest,
ROTARY WELL DRILLING APPARATUS.

PE URMELE STRĂMOȘILOR (XXX)

Prin publicarea adaosului la capitolul *Faptele geților sau goților*, adaos cunoscut sub termenul grec *Paralipomena*, Carlo Troya lărgea considerabil aria de cunoștințe privind trecutul geților, care, potrivit părerii sale, alcătuiau un popor identic cu goții. În fața cercetătorilor, se deschidea astfel o lume nu mai puțin fascinantă decît a vizigoților și ostrogoților — aceea a lumii nordice, arătînd cît de relative puteau să pară opiniile lansate în decursul vremii de diferiți cărturari, care, în dorința de a-și susține ipotezele forțau, adesea, sensul unor informații istorice sau, dimpotrivă, ignorau pe cele ce nu se înscriau în vederile lor.

Istoricul italian ale cărui puncte de vedere le-am urmărit de-a lungul mai multor episoade ale serialului *Pe urmele strămoșilor* utilizează și în acest capitol un bogat material bibliografic, din care nu lipsesc lucrări inedite sau puțin cunoscute lumii istoriografice pînă la el; această bogată bibliografie era rodul investigațiilor întreprinse de autor în anii peregrinărilor sale prin Italia, în urma înfrîngerii mișcării cărbonarilor napolitani la care participase în anul 1820. Referindu-se la una dintre aceste lucrări, pe care avusese prilejul să o consulte în anii tinereții, consemna: „Am citit la Roma *Cronicile lui Petru de Duisburg* [cronicar german ce a trăit în sec. XIV] și *Dizertațiile* pe care Hartknock le-a adăugat acestora, dar cu alte intenții, nu pentru a lămuri originea goților... În timp ce paginile acestei a doua părți a celui de-al doilea volum [al lucrării *Istoria Italiei*] erau deja la tipar, dorința de a reciti scrierea lui Petru de Duisburg mă chinuia la Neapole: «Dacă aș putea să o am din nou în mîinile mele»; am scris cuiva, care nu mi-a dat nici un fel de răspuns. Nu a trecut însă multă vreme și monseniorul nunțiu apostolic din Neapole îmi punea la dispoziție același exemplar din biblioteca Angelica de la Roma, din dispoziția Sanctității Sale, papa Pius IX, însoțindu-l cu o foarte binevoitoare scrisoare... Lunga studiere [a acestei lucrări] a împrăștiat negurile și mi-a dat posibilitatea să înțeleg în ce mod, în decursul veacurilor, Roma idolatră [în sensul de politeistă] a dat legi popoarelor prin intermediul legiunilor și al latinității; cum, apoi, Roma creștină a debarbarizat, prin intermediul *Evangheliei*, pe barbarii nedomoliți de legiuni, unind într-o singură credință sfărîmatele imperii ale pămîntului, mult mai vaste decît cele ale Romei păgîne".

Carlo Troya face o trecere în revistă a principalelor ipoteze privind posibilele relații stabilite între ramurile gotice din Scandinavia și popoarele vizigote și ostrogote, întîlnite, în primele veacuri ale erei noastre, pe teritoriul Daciei și, apoi, în drumul lor pînă în Italia și Spania. Prima în ordine cronologică — arată Troya — a fost ipoteza lansată de învățatul olandez Cluverius[1], care, pornind de la legendara ieșire a goților din Scandinavia, sub conducerea lui Bericus (sau Berico) — legendă cu care Iordanes își începe a sa *Istorie a goților* —, a considerat că gottonii lui Tacit, guttii și gittonii descriși de Ptolemeu ar fi unul și același popor, identic cu goții din veacurile de început ale erei noastre, împărțiți ulterior în cele două ramuri. Istoricul italian arată limitele ipotezei lui Cluverius, precizînd, totodată, meritele pe care acesta le-a avut în explicarea unor erori ale lui Iordanes. Mai aproape de adevăr i se pare istoricului italian părerea lui Hugo Grotius, care admitea și el posibilitatea unei pătrunderi a neamurilor gote dinspre nord spre părțile sudice ale continentului, dar considera că această mișcare se va fi petrecut în timpuri imemoriale, cu mult înainte de momentul în care Iordanes plasa venirea lui Bericus.

Hugo Grotius[2], de origine olandeză, născut la Delft, în anul 1583, a fost unul din reputații învățați ai secolului XVII. După studii juridice și istorice a deținut diferite funcții politice în Olanda, pînă în anul 1618, cînd, ca urmare a unor conflicte interne, a fost arestat și condamnat la închisoare pe viață. A reușit să evadeze trecînd în Franța, apoi în Suedia, al cărei ambasador în regatul franc a fost o vreme. Activitatea diplomatică i-a atras un binemeritat renume, el fiind socotit între altele întemeietorul dreptului internațional, tratatul său *De jure belli ac pacis*, alcătuit în 1625, fiind axat pe ideea că războiul și pacea trebuie să fie supuse unor anumite legi și norme juridice internaționale. În tratarea problemelor politice și militare — arăta Hugo Grotius — trebuie descoperite și analizate motivele și cauzele cele mai adînci.

Preocupat de diplomație, Grotius nu și-a neglijat nici studiile de istorie. Încă în 1611 primise misiunea de a alcătui o istorie a republicii olandeze, istorie pe care a realizat-o în două lucrări: *Annales*, tratînd perioada cuprinsă între anii 1559 și 1588, și *Historiae*.

[1-2] *Magazin istoric*, nr. 7/1988; 9/1984.

asupra perioadei 1588-1609, lucrări în care dovedeşte un deosebit talent psihologic şi spirit critic obiectiv. Perioada şederii în Suedia s-a concretizat în lucrarea *Historia Gothorum, Vandalorum et Longobardorum*, apărută în anul 1655; este lucrarea care atrage atenţia lui Carlo Troya.

În vremea în care Troya îşi redacta lucrarea, la jumătatea sec. XIX, noi ipoteze erau lansate de către diferiţi istorici, unele dintre ele uzînd de raţionamente originale — e drept, — dar extrem de neconsistente. Astfel, potrivit lui Hunt, omul s-ar fi născut la Polul Arctic, deoarece — afirma el — nimeni nu a încercat să pătrundă în regiunile friguroase venind dinspre ţinuturile calde! Un alt istoric, germanul Puffendorf, aprecia că oamenii ar fi ajuns în regiunile nordice atraşi de strălucirea Stelei Polare! ş.a.m.d.

Cluverius — arată, în continuare, Carlo Troya — putea să se înşele în ipotezele sale, deoarece la vremea sa nu avea ştiinţă de multe scrieri antice care menţionau prezenţa timpurie a goţilor în sudul continentului (istoricul italian citează în această privinţă scrierea lui Ioannes Lydos, tipărită de-abia în anul 1812). În continuare, el menţionează o întreagă pleiadă de autori antici care menţionează pe goţi în diferite momente: între acestea legea promulgată de antecesorul lui Justinian, împăratul Justin, în anul 523, lege de la care erau exceptaţi goţii ce erau la data respectivă sau urmau să devină foederaţi. Cine puteau fi aceşti goţi — se întreabă autorul lucrării ce face obiectivul prezentării noastre — de vreme ce ostrogoţii se aflau în Italia, iar vizigoţii ajunseseră şi mai departe, tocmai în Peninsula iberică? Ei nu puteau veni — după părerea lui Troya — decît din teritoriile dacice, unde continuau să locuiască din vechime. Cît despre goţii semnalaţi de diferiţi autori în regiunile baltice, ei constituiau o ramură din marele trunchi geto-gotic, ajunşi acolo după moartea lui Ermanarich cel Mare şi izolaţi de acest trunchi în urma venirii valului migrator al hunilor.

De aici, din această parte nordică a Europei — conchide Carlo Troya — s-a declanşat, în sec. VII, nu mai puţin interesanta epopee a normanzilor, care a marcat puternic evoluţia istorică a părţii apusene a continentului în ultimele veacuri ale primului mileniu al erei noastre. Despre acest capitol al preocupărilor cărturarului italian ne vom ocupa însă în episodul următor al serialului nostru. Deocamdată să urmărim, prin intermediul indicelui cronologic de locuri, oameni şi fapte, principalele momente ce au punctat istoria getogoţilor nordici în prima jumătate a mileniului I.

În era noastră

Anul 160 (?) În scrierea sa, Geografia. Ptolemeu menţionează insula Scandia despre care scrie că se afla în vecinătatea gurilor Vistulei care, pe atunci, firește că aveau altă înfăţişare decît cele de astăzi; este potrivit descrierii sale, o Scandie complet diferită de Codanonia lui [Pomponius] Mela şi de Scandinavia lui Pliniu. Ist. I., pp. 236-237. Părţile de sud ale Scandiei erau locuite, după părerea lui Ptolemeu, de gutti şi de daucloni. Ibid. După părerea lui Malte Brun [istoric danez] daucionii ar fi dat numele lor Daniei sau Danemarcei, nume care însă poate să derive, mai bine, din cel al golfului Codanus.

Acelaşi Ptolemeu menţionează în Sarmaţia europeană pe gitoni. Ibid. Potrivit părerilor unor recenţi autori, guttonii lui Pitheas, pornind din Suedia şi din Norvegia au dat propriul lor nume fluviului Guttalus, astăzi Pregel; s-au răspîndit în jurul Vistulei, fiind numiţi gottoni, de Tacit, guttii din Scandia Vistuiană de Ptolemeu şi de gittonii din Sarmaţia sa europeană; au pătruns, apoi, încetul cu încetul, spre Dunăre şi învingînd [după părerea lui Malte Brun] poporul geţilor sau dacilor Zamolxieni ai lui Burebista, Deceneu şi Decebal, trecînd apoi în Spania şi în Italia.

Dar de ce să nu presupunem, în baza unei istorii mult mai sigure, că guttonii lui Tacit au pornit, înainte de era noastră, după moartea lui Burebista şi a lui Deceneu, din regiunile din vecinătatea Dunării, îndreptîndu-se spre Marea Baltică şi spre Vistula, dincolo de care au dat numele lor fluviului Guttalus? N-au fost oare geţii confundaţi de mii de ori de către scriitorii antici cu sciţii, iar sciţii şi sarmaţii nu fuseseră întîlniţi oare în Germania înainte de Pliniu şi de Tacit?

Analizînd scrierea lui Tacit, Malte Brun crede că acesta a enumerat din greşeală printre germani pe gottoni şi pe ligi, împreună cu alte popoare. Nu mă opun părerii, căci Tacit nu atribuie germanilor un stat permanent, decît în situaţiile de război. Ascultarea de care dădeau dovadă guttonii şi ligii faţă de rege trebuie să fi fost de aşa natură că Tacit a vrut să o diferenţieze, aşa cum a şi făcut, de cea a germanilor. De aceea, e mai probabil că gottonii şi ligii aparţineau neamului getic; mai cu seamă gottonii, după ce au avut drept conducător pe Catualda, se pot considera ca supuşii lui Decebal, în anul 98, atunci cînd Tacit îi aminteşte în cartea sa referitoare la Germania. Dar nu pot fi de acord cu Malte Brun, atunci cînd afirmă că gottonii şi ligii ar fi slavi, cu toate că nu ignor faptul că slavii au cucerit, la cîteva secole după Tacit, Pomerania şi alte regiuni, unde ligii şi gottonii avuseseră, mai înainte, aşezările.

Ieşirea vandalilor (vezi Faptele geţilor sau goţilor) exemplu de migraţiune dinspre nord spre sud, în sens contrar celei a sarmaţilor şi a sciţilor lui Pliniu, către Germania boreală şi Marea Baltică. Cu vandalii s-au unit, probabil, rugii şi scirii pe care-i găsim, într-o epocă mai tîrzie, stabiliţi la Dunăre şi în Italia. Oare gottonii lui Tacit, guttii şi gittonii lui Ptolemeu nu ar fi putut să facă acelaşi lucru ca vandalii, şi să ajungă, din etapă în etapă pînă în Italia şi în Africa? Ar fi putut, răspund, şi poate că au venit împreună cu mulţimea barbarilor; dar cum se demonstrează că au pornit din peninsula Scandinavă? Şi, chiar dacă acest lucru ar putea fi demonstrat, rămîne clar faptul că vizigoţii din Spania şi ostrogoţii din Italia au fost popoare complet diferite de cele amintite pînă acum; ei au fost geţi sau daci, aşa cum s-a văzut în Faptele geţilor sau goţilor; s-au supus întotdeauna, după moartea lui Decebal, membrilor familiei Amalilor, veche şi ilustră încă dinainte de împăratul Domiţian; şi atît vizigoţii cît şi ostrogoţii au fost duşi pe culmea gloriei omeneşti de către Ermanarich cel Mare.

Fantezistă deci şi imaginară este pretenţia lui Filip Cluverius de a înlocui gottonii lui Ptolemeu cu vizigoţii şi ostrogoţii; aceste popoare amintite în urmă, avînd o istorie neîntreruptă, ce se continuă de la Domiţian şi Decebal pînă la Ermanarich şi Theodoric. Dar Cluverius, reducînd cel puţin la jumătate erorile lui Iordanes referitoare la legendara venire a geţilor sau goţilor lui Bericus, a adus nu puţine servicii ştiinţei; şi nu mai puţine servicii Matteo Pretorio, despre care am vorbit (vezi Tab. Cron., pp. 288, 420); şi prietenul său Cristopher Hartknock. Trei autori, născuţi, fie pe Vistula, fie în locurile învecinate. Hartknock şi Pretorio au combătut cu deosebită vigoare pe Grotius care a încercat să redea vigoare originei scandinave a lui Iordanes (vezi Tab. Cron., pp. 288; 420), dar, aşa cum am mai spus, s-a apropiat cel mai mult de adevăr.

Nici Grotius nu nega pătrunderea oamenilor către Tanais [Don] şi Pontul Euxin [Marea Neagră], pornind din Armenia şi din Siria, dar, spre deosebire de Hartknock, considera că acest lucru s-a întîmplat în timpuri foarte îndepărtate, anterioare legendarei ieşiri a lui Bericus descrisă de Iordanes. Grotius credea în unitatea neamului omenesc; dar Hunt afirmă că omul ar fi apărut în Scandinavia, reînnoind părerile lui Tacit. Motivul adoptat de Hunt este că nimeni nu a încercat vreodată să pătrundă dinspre ţările calde spre cele friguroase. Ar însemna oare că oamenii s-au născut la Polul Arctic? Ex duro robore nati? [Născuţi din cazmă grea] — cum spune dictonul latin? Îmi amintesc că am citit în Puffendorf că omul a căutat să se îndrepte spre

regiunile arctice atras de strălucirea Stelei Polare.

Geograful grec Agatemeros pomeneşte de Scandia pe care o localizează după spusele lui Pomponius Mela şi ale lui Plinlu cel Bătrîn în golful Cimbric sau Codanus, şi nu după cele ale lui Ptolemeu, către gurile Vistulei. Ist.I., p. 689; Tab. Cron., p. 252. În schimb, un alt geograf, Marcianus din Heraclea, repetă spusele, nu ale lui Mela şi ale lui Plinlu, ci pe cele ale lui Ptolemeu privind localizarea Scandiei vistulane. Ist.I., p. 755; Tab. Cron., p. 308.

În acest interval de timp, sau aproximativ între jumătatea sec. II şi III ale erei noastre, geţii sau goţii au pustlit Asia Mică, luînd în prizonierat familia bunicilor lui Ulfila (Wulfila). Ist.I., pp. 677-688, 689-690, 745-746; Tab. Cron., pp. 270-274, 303-304. Prin mijlocirea acelor prizonieri o parte din goţi s-au convertit la creştinism încă de la jumătatea, sec. III. Ist.I., vol. II, p. 799; Andius rosteşte o serie de predici creştine schismatice, în rîndul goţilor. Ibid. Este ilustră mărturia Sf. Epifanie despre mănăstirile de călugăriţe ale goţilor, înainte ca acestea să adopte arianismul. Ibid. Repetă, aşadar, că goţii erau creştini, în timp ce germanii mai erau păgîni. Ist.I., vol. II, pp. 807-809.

Între timp, geto-dacii lui Ermanarich înaintau spre Marea Baltică şi se răspîndeau în Europa de Răsărit; îi însoţeau mulţi dintre romanii rămaşi în Dacia lui Traian, atunci cînd aceasta a fost părăsită de împăratul Aurelian. Aceşti romani porneau în căutare de chihlimbar şi de piei preţioase. Au dus civilizaţia romană în acele regiuni. Ist.I., vol. II. pp. 697-700.

344 (?) Ermanarich cel Mare din familia Amaliior supune pe veneţi înspre ţărmul Mării Baltice, pe estii şi alte popoare nordice. Ist.I., pp. 755-756: Tab. Cron., pp. 308. 321-326: „A supus pe veneţi, pe anţi, pe slavi, popoarele aestiilor şi pe foarte multe neamuri nordice"; astfel povesteşte Iordanes (Cap. XXIII). Iată, aşadar, provinciile orientale de la Marea Baltică devenind principalul centru al noului imperiu getic sau gotic, care, încetul cu încetul, s-a întins spre regiunile nordice, în timp ce geto-dacii coboritori din neamul lui Deceneu şi ai lui Decebal stăpîneau Spania sub numele de vizigoţi, tar ostrogoţii (doar pentru o scurtă perioadă de timp în acest moment) Italia.

Opinii referitoare la cei ce cred că ar putea găsi în limba lui Ulfila o parte din limba vorbită astăzi de către germani. Ist. I., pp. 791-794; Tab. Cron., pp. 321-324.

Auzind vorbindu-se într-una despre o atare asemănare, sînt nevoit să întreb din nou: de ce oare Ermanarich, din familia Amaliior, şi apoi Theodoric n-ar fi trebuit să vorbească limba strămoşilor lor Gapto şi Amalus, limbă devenită ilustră prin Deceneu şi prin Ovidiu, ci pe acea a incerţilor guttoni ai lui Pitheas şi a altor popoare germanice?

oca. 376 Moartea lui Ermanarich cel Mare.

397 Se redactează Geografia lui Pappus Alexandrus din care un armean, Moise din Horens [Moise Khorenatsi] şi-a compilat scrierile sale geografice. Aici se vorbeşte, între alţii, despre goţi. Ist.I., p. 894; Tab. Cron., pp. 384-395.

485 (?) Împăratul Teodosiu, referindu-se la Vistula, aminteşte de Măsurătorile lui Agrippa, făcute de la acest fluviu precum şi de la Ocean, adică de la Marea Baltică [considerată de el a fi Ocean], la Dunăre. Ist.I., vol. II, pp. 695-709. Aceasta era vechiul imperiu al lui Ermanarich din familia Amaliior; dar după moartea sa, hunii lui Attila au ocupat o parte din el. Ist.I., pp. 1 052-1 058; Tab. Cron., pp. 480-482. Ist.I., vol. II, pp. 683-684.

435 Goţilor lui Ermanarich le rămîneau regiunile nordice, de la Marea Baltică, pe dreapta Vistulei şi la răsărit de Baltică. Ist.I., pp. 961-962; Tab. Cron., p. 426. Se pare că încă din aceste timpuri ei ar fi ajuns pînă în Dania, cărela i-au dat acest nume.

440 (?) După părerea lui [Edward] Gibbon şi a altora, căpitanii lui Attila ar fi pătruns pînă în Scandinavia, adică în Suedia şi Norvegia. Ist. I., pp. 1 116, 1 169, 1 315, 1 318; Tab. Cron., pp. 505-506, 511-513.

442 Teodoret, episcopul din Ciro, se referă la Zamolxis ca la un vechi legiuitor al geţilor. Ist.I., p. 119; Tab. Cron., p. 511.

453 După moartea lui Attila, urmaşii lui Ermanarich s-au întărit pe ţărmurile Balticii. Scăpaţi de teama aprigilor duşmani, ei şi-au continuat cuceririle boreale, ducînd pretutindeni propria limbă, cultul lor şi obiceiurile. Ist.I., vol. II, pp. 683-684, 687-690.

498 Procopiu [din Caesareea] (De Bello Gothico, II-XX) plasează pe gauţi, neam numeros, în Thule, care în mintea sa era Norvegia de nord, unde aceşti gauţi ar fi întîlnit pe herulii. Ist.I., vol. II, p. 348. Aceşti gauţi nu erau diferiţi de geţii sau goţii pătrunşi în Scandinavia. Ist.I., vol. II, pp. 673-675.

498 Danii, astăzi danezii, sînt menţionaţi pentru prima oară de către Procopiu (De Bello Gothico, II-XV), Ist.I., vol. II, p. 342.

508 (?) Cu puţin înaintea lui Procopiu, Iordanes se referise şi el la dani, dar într-un context cronologic incert. Ist.I., vol. II, p. 342. El nu pomeneşte de Codanonia lui Mela; dar într-o variantă a manuscrisului lui Iordanes. anume în cea ambroziană la Muratori păstrat la Biblioteca Ambroziana sînt amintite povestirile lui Mela referitoare la Golful Codanus.

517 Marcellinus Conte [Ammianus Marcellinus] menţionează năvălirea cavalerilor geţi în Tracia, Iliria şi Macedonia, pentru a le pustii. Ist.I., vol. II, p. 797. Relatînd evenimente din acelaşi an, Iordanes plasează în Scandinavia pe vagoţi, pe gautigoţi şi pe ostrogoţi. Ist.I., pp. 961-962; Tab.Cron., p. 426. Aceleaşi Iordanes arătase că numele de ostrogoţi şi de vizigoţi au apărut la Pontul Euxin şi nu în Scandinavia. Înainte de Iordanes, Trebellius Pollio dăduse numele de austrogoţi sau de ostrogoţi celor ce au luptat în anul 269 la Dunăre.

517 Ioannes Lydos, care pe atunci trăia la Constantinopol, atestă că aici se afla o colonie întemeiată de Pompei, pentru că ar fi învins în vecinătatea Bizanţului pe geţii aliaţi cu Mithridates [VI Eupator]; dar că acestora li se dădea numele de goţi în inscripţia de pe coloane cu litere latine:... „Această coloană este închinată zeiţei Fortuna mîntuitoarea, datorită învingerii goţilor". Firesc că aceştia nu puteau fi popoare din Germania. Ist.I., vol. II, p. 707. Acelaşi Ioannes Lydos scria că geţii nu erau alţii decît goţii. Ibid.

cca 523 Împăratul Iustin promulgă o lege împotriva ereticilor, alungîndu-i din imperiu [roman de răsărit sub pedeapsa pierderii vieţii. Excepta pe goţii care erau sau ar fi devenit foederaţi. Or, aceşti goţi trebuie să fi fost diferiţi atît de vizigoţii din Spania şi din Galia gotică cît şi de ostrogoţii din Italia. Erau cei asupra cărora domnea Vitalian scitul; erau cavalerii geţi ai lui [Ammianus] Marcellinus Conte, care prădaseră Iliria; erau locuitorii Daciei renăscute, după cum scria Iordanes; erau, în sfîrşit, cu toate că puţini la număr, goţii tetraviţi din Taurida. Ist.I., p. 1 122; vol. II, p. 225. Vizigoţii şi ostrogoţii n-au constituit aici decît o anumită parte din poporul lui Ermanarich, plecat de la regiunile dunărene; cel mai mare număr de geţi au rămas în vechile lor aşezări, de dincolo de fluviu [Dunăre], ca în vechile timpuri; o altă parte s-a întins în jurul Mării Baltice. Ştiu că mulţi vor răspunde că împăratul Iustin ignora moderna noastră etnografie; dar el, şi apoi Iustinian, ştiau bine din ce ţară anume veneau cavalerii geţi spre a prăda Imperiul, şi foederaţii goţi pentru a-i apăra: şi nici aceştia nu ignorau din ce neam se trăgeau.

Mai povesteşte Ioannes Lydos că una din primele griji ale lui Iustinian, după moartea împăratului Iustin, a fost de a explora bogăţiile ţării geţilor lui Decebal. A creat o nouă funcţie, de prefect al foederaţilor sciţi, adică goţi — vecini cu Tracia (Lydos, De Magistratibus, cartea II, p. 28). Adaugă că prosperitatea în Geţia danubiană nu era mai mică decît în vremurile vechi, ale domniei lui Decebal; şi că Iustinian a aflat din Istoriile astăzi pierdute, ale lui Criton [medicul lui Traian], cîte şi ce anume comori transportase de aici Traian. Ibid.

Scrierea lui Ioannes Lydos a fost descoperită cu puţin înainte de anul 1812 şi era ignorată de Cluverius, care ar fi fost primul gata să renunţe la proprille păreri asupra patriei goţilor, dacă ar fi cunoscut aceste scrieri. Mai mult chiar, Cluverius ar fi fost de acord cu Cristophor Hartknock, mărturisind că guttii din Pomerania — de la Vistula şi gattonii lui Tacit nu erau altceva decît o colonie de geţi, trecuţi în Tracia de dincolo de Dunăre. Aici ei au creat oraşul Helis; şi au suferit atacul macedoneanului [Lysimachos]. Din acest oraş, apoi, precum şi din regiunile învecinate geţii au avansat, pînă la Marea Baltică şi Vistula. Guttonii lui Ptolemeu şi ai lui Cluverius au fost, aşadar, o ramură din marele trunchi getic ce stăpînea la Helis.

551 În acest an Iordanes termină de scris opera sau mai degrabă Compendiul asupra Istoriei geţilor sau goţilor, în care include povestirile lui Abiavius şi cîntecele gotice referitoare la Bericus şi la plecarea acestuia în fruntea triburilor sale din Scandinavia: cîntecele au influenţat pe cei care au considerat că Bericus este antediluvian: şi nu vor să creadă că Iordanes povestea despre timpurile şi faptele epocii sale, pe care el le cunoştea, cum a fost cartea Bellagines pe care o citează.

Ion POPESCU-PUŢURI

30 martie 1856, orele 13. Pe fundalul sonor al salvelor trase de tunurile de pe esplanada de la Domul Invalizilor, din Paris, plenipotenţiarii Franţei, Angliei, Imperiului otoman, Rusiei, Austriei, Prusiei şi Sardiniei semnează, cu o pană smulsă din aripa unui vultur din Jardin des Plantes, Tratatul de pace[1], care punea capăt războiului Crimeei, declanşat în 1853 de Imperiul ţarist şi încheiat prin înfrîngerea acestuia de către forţele coalizate ale Franţei, Angliei, Imperiului otoman şi Sardiniei.

Timp de peste o lună de zile, între 25 februarie şi 30 martie 1856, Parisul trăise febra marilor evenimente politice. Întrunite în capitala Franţei, puterile învingătoare, cărora li s-au adăugat Austria şi Prusia, urmau să decidă măsurile ce trebuiau adoptate împotriva învinsului, îndeosebi limitarea influenţei ţariste în sud-estul continentului, unde, de mai multe decenii, ţarul se erija în protector al popoarelor creştine din această zonă.

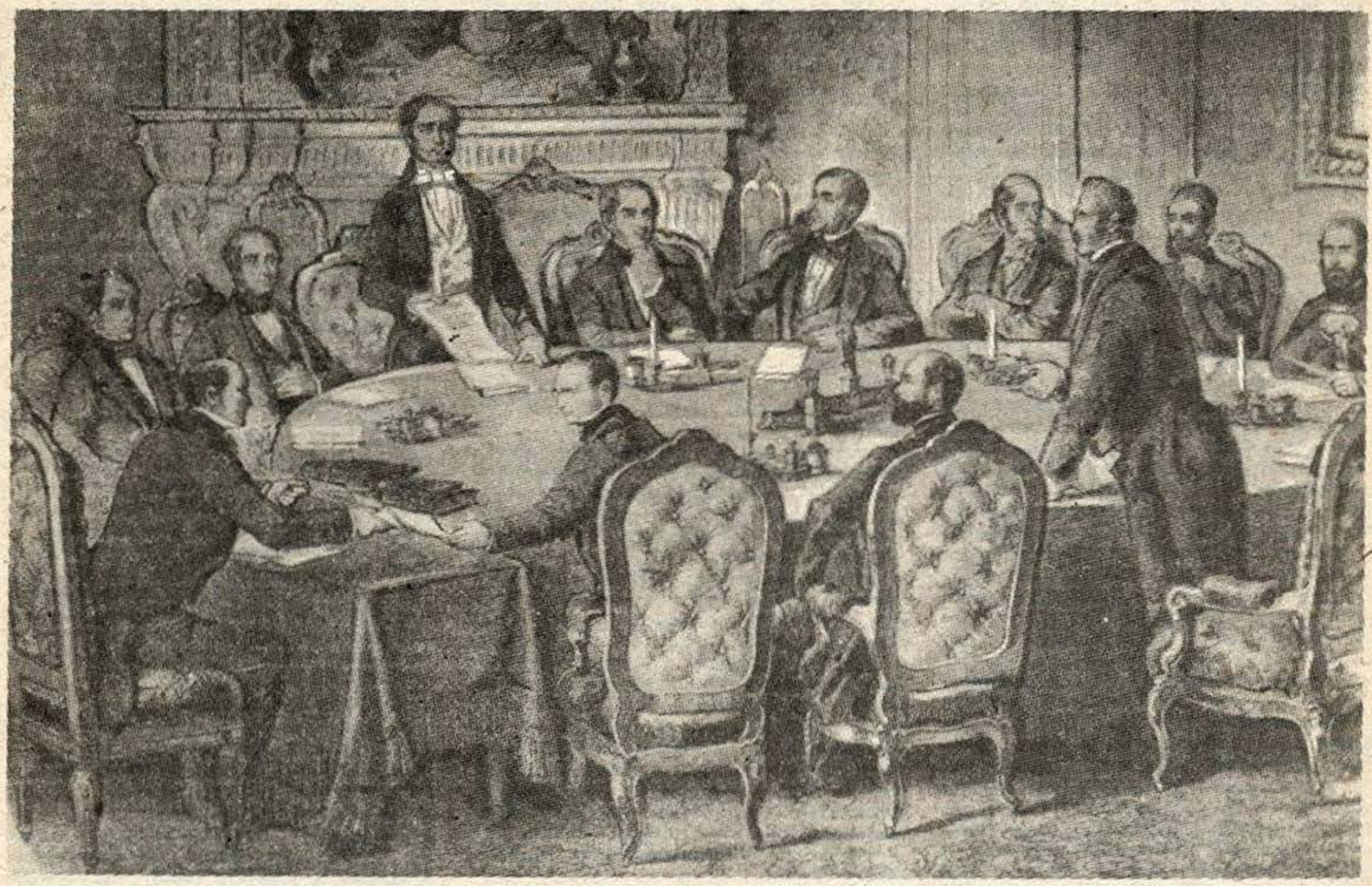

PARIS, 1856. PRINCIPATELE ROMÂNE ÎN ATENŢIA CONFERINŢEI DE PACE

Analiza consecinţelor războiului Crimeei a dovedit că ele au înrîurit considerabil evoluţia politică a continentului european într-o perioadă istorică în care burghezia desăvîrşea preluarea puterii, iar procesul de constituire a statelor naţionale se apropia de punctul culminant. În acele

[1] În nr. 7/1975, revista noastră a publicat textul Tratatului de pace de la Paris din 1856, însoţit de o prezentare a cadrului în care au fost abordate problemele privind principatele române în dezbaterile Conferinţei de pace care a precedat semnarea documentului (vezi şi nr. 1/1974). În articolul de faţă sînt înfăţişate poziţiile celor şapte puteri semnatare ale tratatului faţă de statutul ţărilor române în urma războiului Crimeei.

În imagine: în timpul dezbaterilor Conferinţei de pace de la Paris din 1856

împrejurări, războiul a pecetluit decesul „Sfintei Alianțe"[1], a impus preponderența incontestabilă anglo-franceză și în sud-estul continentului, făcînd, pentru un deceniu, din Napoleon III arbitrul Europei.

Prin Tratatul de pace din 30 martie 1856, principatelor române li s-a creat o situație particulară, fiind scoase de sub protectoratul țarist și puse sub garanția colectivă a marilor puteri europene. Mai presus de toate însă li s-a confirmat organizarea statală națională, înlesnindu-le astfel lupta pentru crearea statului național-unitar.

Înscrierea „problemei principatelor" pe agenda de lucru a Congresului de pace a fost inevitabilă. De fapt, problema românească se statornicise încă din sec. XVIII ca aspect fundamental al „chestiunii orientale", reglementarea statutului juridico-politic al principatelor dobîndind o însemnătate capitală pentru dispunerea raportului de forțe în zonă, și nu numai în zonă. În felul acesta, din cele patru (devenite apoi cinci) condiții de bază ale încheierii păcii în războiul Crimeei, care fuseseră acceptate de părțile beligerante (inclusiv de Austria și Prusia), două se raportau direct la destinul principatelor: modificarea statutului lor și instituirea unui regim internațional al Dunării. Pentru înțelegerea exactă a spiritului în care marile puteri europene concepeau să abordeze problema română (numai prin prisma intereselor lor și cîtuși de puțin din perspectiva principatelor), se cuvine subliniat că în formularea acestor condiții de pace nu există nici o referire care să sugereze Unirea. Este marele și nepieritorul merit al românilor de a-și fi înțeles, afirmat și promovat ei înșiși cauza națională. În acele condiții revoluționarii pașoptiști aflați încă în exil și unioniștii au pus în joc, fără preget, idei, argumente, abilitate politică, talent diplomatic și o neabătută perseverență de-a lungul și de-a latul Europei pentru a avansa în dezbaterea Congresului (prin intermediul Franței) „ideea mîntuitoare" a unirii țărilor surori. În virtutea unor drepturi imprescriptibile, cu o motivație imbatabilă ca logică și realitate istorică, românii revendicau o *soluție națională* a punctului relativ la reorganizarea principatelor.

Argumente pentru Unire

Napoleon III n-a pierdut prilejul de a lărgi brеșa hărăzită să desăvîrșească ruinarea operei Tratatului de la Viena din 1815, care consfințise prăbușirea imperiului francez și crearea „Sfintei Alianțe": invocarea și (pe cît posibil) aplicarea principiului naționalităților. La 20 februarie 1856, deci înainte de a se fi deschis lucrările Congresului de pace, împăratul Franței a avut o convorbire cu Buol, ministrul de externe al Imperiului habsburgic. Cu acea ocazie, Napoleon III și-a exprimat dorința ca, pe lîngă discutarea chestiunilor poloneză și italiană, în congres să fie dezbătută și chestiunea unirii principatelor române. Două zile mai tîrziu, Buol a avut surpriza să afle că și Rusia (din motive diferite însă de cele ale Franței) era, în privința viitorului principatelor, în deplin acord cu opiniile cabinetului de la Paris.

În sfîrșit, în memorabila zi de 8 martie 1856, ministrul de externe francez, Walewski, a ridicat în congres, în mod oficial, „alternativa preferată" a unirii principatelor, singura rezonabilă, conformă cursului istoric, ca o necesitate — spunea el — ce trebuia admisă și proclamată de areopagul european. I s-au alăturat reprezentanții Rusiei și Angliei, respectiv Orlov și Clarendon. S-au opus Ali Pașa (trimisul Porții) și Buol. Ministrul de externe al Franței a replicat insistent că, fapt neîndoielnic, românii voiau Unirea, care se întemeia pe comunitatea de origine, limbă, religie și cultură. În acea dispută, Buol a pronunțat — cum s-a zis — cuvintele care s-au dovedit nu numai fatale pentru adversarii Unirii, dar care ilustrau necunoașterea și desconsiderarea sentimentelor românilor:

Delegații celor șapte puteri care, în 1856, în capitala Franței, au dezbătut problemele privind organizarea politică a principatelor române

„N-au fost consultate populaţiile celor două principate". „Să le consultăm atunci!", a răsunat o voce (Clarendon — susţin unii). Ceea ce se va şi întîmpla, nu înainte însă ca plenipotenţiarii să-şi fi consumat rezervele de energie şi „onorabilitate" în controverse din care n-au lipsit ameninţările şi violenţele de limbaj. Buol, de pildă, n-a putut suporta nici măcar aluzia la un prinţ străin pe tronul Principatelor Unite fără să exclame: „Îl vom arunca cu propriile noastre mîini în mare [Marea Neagră]".

Între pretextele vehiculate de adversarii Unirii a fost şi acela că Ali Paşa nu dispunea de instrucţiuni care să-i îngăduie participarea la o discuţie privitoare la această problemă. S-a hotărît, în consecinţă, ca el să ceară aceste instrucţiuni la Poartă. Cît priveşte poziţia diplomaţilor austrieci, aceasta s-a mai atenuat, ca urmare a eforturilor românilor, a convenţei franco-ruse, poziţiei Sardiniei, care vedea în Unire „un precedent preţios şi contagios în sine", precum şi a înclinării lui Clarendon şi a prusienilor în favoarea cauzei româneşti. Nefiind sigur că Unirea va putea fi împiedicată, Buol a făcut propunerea către Franz Iosif ca în acest caz cabinetul de la Viena să se străduie pentru o cît mai mare independenţă a ţărilor române faţă de Poartă, dar cu un arhiduce pe tron (ceea ce însemna un Habsburg, căci un asemenea titlu exista numai în familia domnitoare din Austria). Era însă, preciza diplomatul austriac, o soluţie *in extremis* şi cu totul de nedorit.

De aceea, manevrele s-au mutat pe malurile Bosforului, unde la 9 martie, a doua zi după şedinţa congresului în care Walewski propusese Unirea, internunţiul austriac în Imperiul otoman, Prokesch-Osten, a primit ordinul telegrafic să acţioneze pentru a i se trimite lui Ali Paşa instrucţiuni de repudiere a Unirii. La 11 martie Prokesch-Osten a fost primit de marele vizir şi la Ministerul de externe, obţinînd confirmarea respingerii de către Poartă a Unirii. Concomitent însă Thouvenel, ambasadorul Franţei la Constantinopol, primise şi el ordine să intervină în favoarea Unirii, în care scop a prezentat o notă confidenţială ministrului de externe otoman, Fuad Paşa, conţinînd numeroase argumente pentru Unire. La 11 martie 1856, cînd Thouvenel intra la Fuad Paşa cu acea notă, Prokesch-Osten ieşea triumfător de acolo, avînd garanţia dorită. În sprijinul poziţiei sale, diplomatul austriac folosise argumentele leitmotiv ale Vienei: Unirea înseamnă independenţa principatelor, ruina Imperiului otoman, extinderea teritorială a ţărilor române în dauna Imperiului habsburgic (firește, aluzia se referea la Transilvania, Banat şi Bucovina), transformarea teritoriului românesc într-un focar revoluţionar etc.

Trebuie subliniat rolul negativ pe care l-a jucat, în acel moment şi în acea confruntare la Poartă, ambasadorul Angliei, Stratford Redcliffe, numit, graţie uriaşei influenţe ce o exercita, „al doilea sultan". Spre deosebire de şeful său, Clarendon, care la Paris se raliase iniţial propunerii lui Walewski, ambasadorul s-a arătat neclintit în refuzul de a accepta Unirea şi a manevrat cu intransigenţă, stăruind la Poartă asupra acelui mare rău ce, după opinia sa, ar fi însemnat Unirea: prinţ străin ereditar, independenţă, exemplu urmat de Serbia, începutul disoluţiei Imperiului otoman etc.

O inovaţie favorabilă

Oricît de ample, îndîrjite, pasionante au fost acele dueluri şi manevre de culise, ele nu au putut ignora şi, cu atît mai puţin, răsturna o situaţie politică bine conturată, solid aşezată în coordonatele sale fundamentale. Prin efortul stăruitor pe care de aproape un deceniu, de la 1848, îl depuneau românii, unirea principatelor devenise o cauză a conştiinţei politicii europene. Ea era ţelul suprem al românilor, către care se îndreptau toate speranţele, angrenînd eforturi din cele mai diverse: demonstraţii de masă, memorii, scrieri de tot felul, contacte personale cu reprezentanţi ai marilor puteri etc. Statele prounioniste (Franţa, Rusia, Sardinia şi Prusia), care utilizau în sprijinul conduitei lor însele argumentele românilor, au rămas pe poziţiile destinate a contribui la unirea principatelor şi, implicit, la slăbirea Imperiului otoman.

Deşi Unirea n-a fost adoptată în congres, iminenţa înfăptuirii ei devenise limpede pentru toată lumea. După cum se ştie, articolele XXII-XXVIII ale Tratatului de pace de la Paris stipulau, între altele, pentru principatele române: menţinerea suzeranităţii otomane, garanţia marilor puteri, excluderea oricărei protecţii exclusive (deci şi a celei ţariste), a oricărui drept particular de ingerinţă în treburile interne, administraţie independentă şi naţională, armată naţională, libertatea cultelor, a legislaţiei, a comerţului şi a navigaţiei. Era prevăzută, totodată, revizuirea Regulamentelor organice, în care scop o comisie specială (numită Comisia europeană pentru principate), cu un comisar otoman, urma să se întrunească la Bucureşti, avînd „drept sarcină să se informeze asupra stării actuale a principatelor şi să propună bazele viitoarei lor organizări". Articolul XXIV al Tratatului stipula convocarea unor adunări reprezentative (Divanurile sau Adunările ad-hoc) în Moldova şi Ţara Românească, prin care să se exprime „dorinţele populaţiilor referitoare la organizarea definitivă a principatelor".

Luînd în considerare doleanţele exprimate de cele două Adunări ad-hoc, Comisia europeană urma să le prezinte unei conferinţe a marilor puteri la Paris, destinată să dea hotărîrea finală ce va fi comunicată principatelor printr-un hatişerif. În caz de tulburare a liniştii interne în principate, Poarta urma să decidă, împreună cu puterile contractante, măsurile necesare, o intervenţie armată neputînd avea loc fără un acord prealabil între puterile garante. Tratatul prevedea, de asemenea, ca evacuarea principatelor de trupele de ocupaţie să se facă după schimbarea instrumentelor de ratificare, stipulîndu-se retroci-

darea către Moldova a trei județe din sudul Basarabiei.

În pofida evidenței mersului spre Unire, puterile antiunioniste (cu deosebire Imperiul otoman și Austria) nu-și pierduseră iluziile preponderenței lor atîta vreme cît în principate se mai aflau trupe de ocupație austriece. Iată de ce, atunci cînd reprezentanții Franței l-au întrebat pe Buol despre data evacuării armatelor, acesta „a explodat ca o rachetă".

În ciuda faptului că Unirea nu era stipulată în mod direct și că puterile „țineau încă strîns legate" principatele de Poartă printr-o terminologie feudală (suzeran-vasal), Tratatul de pace de la Paris înfățișa într-o lumină promițătoare idealurile naționale românești, grație tocmai avîntului și deciziei luptei de emancipare a românilor. Astfel se și explică aprecierile pozitive emise de istorici în privința referirilor Tratatului la viitorul românilor. J.B. Duroselle, spre exemplu, avea să noteze că România, un stat european, „practic independent..., lua naștere din Congresul de la Paris". Adevărul istoric impune concluzia că Tratatul de pace de la Paris nu a dat românilor un stat național și cu atît mai puțin, independența. *Făurirea statului național român modern n-a fost hotărîtă la Paris, ci în principate și în urma unei lupte dîrze purtate de români cu fermitate și multă măiestrie politico-diplomatică*. Marea însemnătate a Conferinței de pace de la Paris rezidă în recunoașterea europeană oficială a legitimității aspirațiilor naționale românești și în crearea cadrului politico-diplomatic favorabil împlinirii lor de către însuși poporul român.

Deși, prin prevederile Tratatului, principatele se găseau sub o dublă tutelă — suzeranitatea otomană și garanția marilor puteri (Franța, Rusia, Austria, Anglia, Turcia, Sardinia și Prusia) —, teritoriul lor fusese debarasat de ocupanții militari străini. Românii erau astfel îndrituiți să pună în practică o clauză a Tratatului care s-a dovedit a fi deosebit de eficientă: exprimarea doleanțelor lor prin intermediul Adunărilor ad-hoc. *Aceasta echivala cu o inovație în istoria raporturilor politice internaționale: apelul la dreptul de autodeterminare al unui popor*. Dar, de vreme ce traducerea în viață a dorințelor românești exprimate prin vot avea să fie hotărîtă de o nouă conferință internațională și nu de cei chemați să-și spună păsurile, avem de a face cu recunoașterea unui drept interpretat în sens restrictiv. Oricum, fie numai și prin acea prevedere, Tratatul de la Paris promulga totuși principiul naționalităților, căruia românii aveau să-i găsească peste numai trei ani o atît de originală aplicare.

Lucian BOICU

CONVINGEREA ÎN MARILE IDEALURI

(Urmare din p. 31)

rului de resbel, în 1865 — dacă o armată tînără și numericește inferioară nu putea redobîndi potențialul de bărbăție al vechilor armate române: „una din problemele politice cele mai vitale:... o armată [tînără] de 30 000 de români n-ar fi în stare de a bate 180 000 de dușmani?"

În timpul Războiului de independență, B.P. Hasdeu s-a îngrijit, în calitate de director general al Arhivelor Statului, de păstrarea fondului arhivistic național, propunînd adăpostirea „documentelor mai importante" aflate în fondurile arhivistice din Capitală, pentru a le salva de o eventuală primejduire a lor.

În viziunea lui Hasdeu, independența cucerită de „vitejii de la Grivița" trecea ca al treilea important moment românesc al veacului, astfel că națiunea română îi apărea ca „rechiămată din morți prin suflul lui Tudor Vladimirescu, renăscută la o viață nouă prin avîntul generațiunii de la 48, botezată prin trecerea Dunării și ghiulelele de la Grivița, copil a trei momente sublime de entuziasm și numai entuziasm".

Dar opera cu care ar fi vrut să se încununeze veacul său — Unirea cea Mare — și care a fost aspirația milioanelor de români nu i-a mai fost dat marelui patriot să o vadă înfăptuită. El a crezut însă cu tărie, cu un optimism nemărginit în realizarea ei, ca unul care luptase pentru acest ideal încă din fragedă tinerețe. „Așadar chestiunea ce ne va preocupa în acest studiu de înaltă politică — spunea el la începerea serbării din 1867 dedicată Unirii — este Unirea cea Mare, de realizat de acum între toate pîraele, ce trebuie să se verse în oceanul românesc; între toate acordurile, fără care nu se poate armoniza hora noastră națională: între toate pietricelele, cîte sînt necesare pentru a reconstitui anticul mozaic: Dacia lui Traian!" Cercetările pluridisciplinare ale tatălui său și ale lui însuși îi formaseră încă din acea perioadă imaginea superbă a unui „majestuos tablou de o unitate națională fără exemplu [precedent] în analele lumii!" Acest ferm fundament științific, consolidat prin opera lingvistică care i-a încununat întreaga activitate — *Etymologicum Magnum Romaniae. Dicționarul limbei istorice și poporane a românilor*, pentru edificarea căruia s-a adresat păstrătorilor străvechiului tezaur de limbă din toate părțile locuite de români — i-a dat convingerea că Unirea cea Mare era iminentă. El dovedea o previziune memorabilă vorbind despre acest viitor atunci cînd, la 20 decembrie 1892, inaugura sesiunea Ateneului Român, spunînd că România „va uimi la timpul său Europa prin istețimea și virtutea adolescenței sale!". Era crezul lui statornic, care pînă și în scrisorile adresate Iuliilor sale — soția și fiica — nu-și putea înfrîna patosul: „Iubesc pînă la nebunie neamul românesc și viitorul românilor!"

Octavian ONEA

Victor Slăvescu:

Note zilnice

Cînd s-a instalat amurgul asupra emisferei nordice, la 15 martie 1939, Cehoslovacia „a încetat să existe", cum proclamase la începutul dimineţii Hitler, Wehrmachtul ocupînd Boemia şi Moravia, trupele Ungariei horthyste extremitatea răsăriteană a ţării, iar Slovacia, care-şi proclamase „independenţa" printr-un complot urzit la Berlin, se pregătea să ceară „protecţia" Germaniei. A fost o lovitură care a răspîndit o undă politică de şoc în întreaga lume, resimţită în mod deosebit în România. Astfel, primul trimestru al anului 1939, la care se referă Notele zilnice publicate în acest număr, început sub semnul tensiunilor în creştere în relaţiile româno-germane, se încheia pentru ţara noastră într-o atmosferă de profundă îngrijorare, de căutare a răgazului necesar aplicării măsurilor de apărare a fruntariilor.

Odată cu dispariţia statului cehoslovac a încetat să existe şi Mica Înţelegere, iar situaţia politico-militară internaţională a României s-a agravat, ajungînd la cel mai periculos moment de la Marea Unire din 1 Decembrie 1918, fiind lovită puternic şi dotarea armatei române cu tehniçă de luptă şi muniţii. Din totalul contractelor încheiate de România pînă la izbucnirea (în aceeaşi toamnă) a celui de al doilea război mondial, şaptezeci la sută o reprezentau cele din Cehoslovacia. Ocuparea Boemiei şi Moraviei a fost urmată şi de anularea permiselor de export pentru armamentul destinat României, căreia trebuia să-i mai fie livrate: 252 obuziere calibru 100 mm, 56 obuziere calibru 150 mm, 299 980 puşti Mauser Z.B. calibru 7,92 mm, 2 771 camioane ş.a.m.d.[1]. Apăruseră deci probleme copleşitoare şi pe planul înzestrării armatei, însăşi chestiunea producerii în ţară a armamentului şi muniţiei de mare consum căpătînd o nouă dimensiune, iar găsirea de furnizori externi devenind acută.

La 20 martie 1939, solicitînd încă o dată guvernelor britanic şi francez sprijin pentru necesităţile sale de înarmare, guvernul român punea pe prim plan „ca marile puteri occidentale, din propria lor iniţiativă, să lase să se ştie într-o formă cît mai precisă că nu admit noi schimbări în hotarele şi stările din Europa şi că sînt hotărîte să ne ajute cu toată puterea lor militară să ne apărăm graniţele"[2].

În noua conjunctură internaţională şi date fiind presiunile germane în spatele cărora se profila acum vecinătatea „baionetelor", chiar a doua zi după ce unităţi ale Wehrmachtului anexaseră Memel (Klaipeda, în Lituania), tratativele economice româno-germane, care fuseseră tergiversate mai bine de o lună, sînt încheiate la 23 martie, prin semnarea unui tratat. Pînă în ultimul moment, conducerea României a scontat că se va putea eschiva semnării tratatului sau va continua tratativele pînă ce prevederile lui vor fi echilibrate. E revelator în acest sens că în cursul unei convorbiri a ministrului britanic la Bucureşti cu Carol II, relatată la 21 martie de ambasadorul britanic la Moscova comisarului poporului pentru afaceri externe, monarhul „a spus că România rezistă presiunii germane, dar că nu va fi în măsură să o facă la nesfîrşit dacă nu va primi promisiunea unui ajutor din străinătate"[3]. Ceea ce nu s-a întîmplat. Oricum, nota primul ministru A. Călinescu, „dacă am făcut acordul economic cu Germania a fost pentru a cîştiga timp şi unele avantagii economice, nu pentru a ne apropia politiceşte de Germania"[4].

O nouă cursă contracronometru începuse, iar timpul însuşi devenise un factor de primă mărime politico-strategică[5].

Eugen PREDA

---

[1] Vezi pe larg Ilie Ceauşescu, *Politica militară a României, instrument al apărării independenţei naţionale şi integrităţii teritoriale a ţării noastre (1938-1940)*, în *File din istoria militară a poporului român*, vol. 8, Bucureşti, 1981, pp. 148-149.

[2] *Politica externă a României, Dicţionar cronologic*, Bucureşti, 1986, p. 226.

[3] Ministère des Affaires étrangères de l'U.R.S.S., *L'U.R.S.S. dans la lutte pour la paix à la veille de la seconde guerre mondiale. Septembre 1938-août 1939; Documents et matériaux*, 1976, doc. 132.

[4] *Magazin istoric*, nr. 6/1977, p. 56.

[5] Precizăm că în redarea textului din *Note zilnice*, întreruperile sînt marcate prin trei puncte; notele care nu poartă altă menţiune şi cuvintele între paranteze drepte ne aparţin. Ortografia a fost pusă în concordanţă cu normele actuale.

1939

10 februarie... La 5, la Preşedinţie, consfătuire cu A r[mand] Călinescu, Gafencu, Bujoi şi Mitiţă Constantinescu, pentru a pregăti un punct de vedere comun, în vederea sosirii în ţară a lui Wohlthat[1] care doreşte a netezi pe cale economică încordarea politică dintre Germania şi România. Ne dăm seama că trebuie să facem anumite sacrificii economice pentru a ne salva hotarele, pe care Germania ar fi dispusă să ni le recunoască sub o formă precisă (pact de neagresiune etc.)[2]. Examinăm metoda de lucru şi natura bazei de înţelegere, apărînd moneda şi admiţînd colaborarea economică, pentru a pune în valoare bogăţiile (petrolul) şi pentru o mai bună producţie agricolă (motorizare) etc.

Aflu că în dimineaţa acestei zile s-a descoperit un complot nou, făcut de 15-20 tineri, înarmaţi cu pistoale automate, grenade, 1000 cartuşe etc., care se învoiseră a se înşira pe stradă, prin jurul podului de la Sf. Elefterie, pe unde avea să treacă [Armand] Călinescu, plecînd de-acasă. Au mărturisit cinic intenţiunea lor, chiar dacă aceasta i-ar fi costat viaţa...

Călinescu era destul de calm şi se mira singur de norocul ce a avut.

La ieşirea din consfătuire, s-a aflat de arestarea unui nou grup complotist.

La 7, şedinţă interministerială la Ministerul înzestrării armatei, la care participă Călinescu, Mitiţă, Bujoi, Paul Teodorescu şi gl. Sănătescu[3]. Discuţie mai largă pe chestia Fabricii exploziv...

Sîmbătă, 11 februarie... La 11, la rege, şedinţă intimă, în chestiunea Germania, cu discuţii similare ca în consfătuirea de la Preşedinţie, în ce priveşte acordul cu Germania. Regele afabil, curtenitor. Vorbim toţi, pe rînd. Eu expun punctul de vedere al înzestrării armatei. Mă tem că Germania nu ne va da numai maşini, ci utilaj şi mai mult mărfuri de consum...

18-19 februarie (Oradea)... A doua zi [19 februarie], plec să văd sectorul Diosig[4]. Pun să se tragă cu mitraliera. Vizitez o baterie antiaeriană. Vizitez o escadrilă în alarmă. Impresie bună. Iau masa cu ofiţerii la Diosig...

Luni, 20 febr[uarie]... La 8 1/2, dineu la [Ministerul de] externe, în cinstea miniştrilor Înţelegerii Balcanice[5]: Metaxas[6], Saracioğlu[7], Al. Cinkar-Markovici. Conduc la masă pe Lady Hoare, nevasta ministrului Angliei[8], o femeie inteligentă, cu conversaţie îngrijită, alăturea d-ria Biering[9]. După masă, recepţie la externe. Lume multă, căldură imposibilă. De ce nu se face un triaj mai atent al lumii ce se invită acolo?

În timpul recepţiei, mă retrag în cabinetul lui Gafencu, cu el, Călinescu, Bujoi şi Urdăreanu. Vorbim de pretenţiunile lui Wohlthat[10]. Urdăreanu ştia că m-am dus la Academie cu Iorga[11]. Îmi recomandă să-l evit, căci are o atitudine rea faţă de Coroană. Mi se pare curios ca Urdăreanu să judece pe Iorga!

Marţi, 21 febr[uarie]. Dejun la Preşedinţie, dat de Călinescu, în cinstea miniştrilor Înţelegerii Balcanice. Stau între Tanrioer, ministrul Turciei, şi gl. Ţenescu.

Saracioğlu laudă mult pe Gafencu.

Fotografie comună.

Vin la mine col. Pika[12] şi ing. Svetch[13], să mă întrebe dacă aş accepta o invitaţie a gl. Sirovy[14] şi a guvernului cehoslovac de a merge la Praga în vederea cumpărării de material nou. Condiţii de plată favorabile. Eventuale depozite pe teritoriu. Îi răspund că mă interesează ce spune şi că numai după ce voi cere încuviinţări de la forurile superioare pot da răspunsul. Oferta mi se pare de mare însemnătate. Dacă s-ar putea realiza o comandă masivă, ar fi ideal.

---

[1] Helmuth Wohlthat, director ministerial, consilier al lui H. Goering, în calitatea acestuia de „delegat" pentru planul de patru ani, inaugurat în septembrie 1936, departament pentru controlul şi coordonarea economiei germane în vederea pregătirilor de război. H. Wohlthat, care se ocupa de negocierile economice pentru asigurarea, îndeosebi, a materiilor prime şi produselor agro-alimentare, urma să sosească la Bucureşti la 13 februarie. Reluarea tratativelor economice româno-germane fusese convenită pentru 30 ianuarie, după revenirea la post a ministrului german la Bucureşti W. Fabricius.

[2] Din nota convorbirii lui G. Brătianu şi Atta Constantinescu la Berlin (1 februarie) rezultă că H. Goering a dat asigurări că Germania nu va sprijini pretenţiile teritoriale horthyste, dar că a *evitat* orice angajament scris în acest sens.

[3] Constantin Sănătescu (1895-1947), general şi om politic, a luat parte, ca reprezentant al cercurilor Palatului, la unele acţiuni în vederea răsturnării guvernului antonescian; prim-ministru de la 23 august pînă la 2 decembrie 1944. (*Magazin istoric*, nr. 8/1974).

[4] Comună în judeţul Bihor; V. Slăvescu venise pentru a inspecta serviciul fortificaţiilor.

[5] În aceeaşi zi începuse a VII-a sesiune ordinară a Consiliului Permanent al Înţelegerii Balcanice. La 22 februarie, G. Gafencu a semnat împreună cu Alexander Cinkar-Markovič (1889-1952), numit ministrul afacerilor externe al Iugoslaviei chiar în aceeaşi lună, un protocol secret prin care se prelungea pe cinci ani Convenţia de alianţă dintre cele două ţări.

[6] Ioannis Metaxas (1871-1941), general şi om politic grec, s-a proclamat (1936) şef pe viaţă al guvernului elen; deţinea şi portofoliul afacerilor externe.

[7] Şükrü Saracioğlu (1887-1953), ministru de externe al Turciei din 1938 pînă în iulie 1942, cînd devine prim-ministru.

[8] Un corespondent britanic la Bucureşti o descria ca „un excelent pilot". Era reputată de asemenea, deoarece „avea, totdeauna, în geantă un ceas deşteptător, încît atunci cînd făcea vizite de natură diplomatică, gazdele tresăreau la auzul unui strănin bizuit cmanînd din poşeta Lady-ei Hoare, ceea ce arăta că soţia ministrului britanic era pe cale să plece în vederea următoarei întîlniri".

[9] Soţia lui E.A.M. Biering, ministrul Danemarcei şi Islandei la Bucureşti, din 10 decembrie 1930.

[10] Mai ales în domeniul petrolului şi fără ca Germania să-şi asume vreo obligaţie politică.

[11] Conform însemnărilor, la 17 februarie, V. Slăvescu l-a vizitat pe N. Iorga, la cererea acestuia. Iorga l-a exprimat „teama de a fi scos la pensie" şi s-a plîns „de tratamentul la care este expus fiul său, inginer Mircea Iorga, suspendat din Direcţiunea Şcolii de Meseriі din Bucureşti". N. Iorga i-a mai explicat că în ce priveşte conflictul său cu regele, acesta decurgea din faptul: „constituirea Frontului Renaşterii însemna o încălcare a Constituţiei pe care el a jurat şi deci nu îl poate admite".

[12] Colonel Heliodor Pika, ataşatul militar al Cehoslovaciei la Bucureşti; în 1946, la Conferinţa de pace de la Paris, generalul H. Pika, membru al delegaţiei cehoslovace, a susţinut acordarea cobeligeranţei pentru România.

[13] Reprezentant al grupului de uzine de armament cehoslovace care livrau comenzi în România; apare în *Note zilnice* şi ca inginer Zweck.

[14] General Jan Sirowy, inspector general al armatei cehoslovace (din 1934), prim-ministru şi ministru al apărării (septembrie-octombrie şi octombrie-decembrie 1938), preşedinte ad-interim al Republicii Cehoslovace (5 octombrie-30 noiembrie 1938), ministru al apărării (decembrie 1938-martie 1939).

Seara la 9, concert la Palatul regal, urmat de recepție, pentru Înțelegerea Balcanică. Comunic lui Urdăreanu și lui Călinescu comunicarea lui Pika. Ei o transmit imediat regelui, care răspunde că dacă propunerea este serioasă, ar fi foarte interesantă. Cînd voiam să părăsesc Palatul, [aghiotantul regal] lt. col. [M.] Mihăilescu îmi comunică că regele mă așteaptă pentru a doua zi la 11 $^1/_2$ în audiență.

Miercuri, 22 febr[uarie]. La 9 la Tătărescu; mă pune la curent cu ce a făcut la Paris[1]. Felicitări false.

La 11$^1/_2$, la rege în audiență. Trece înaintea mea gl. Paul Teodorescu, așa încît se întîrzie cu o oră intrarea mea la lucru. Lucrez cu regele o oră — pînă la 1 $^1/_2$ — punîndu-l la curent cu propunerea Pika, care aștepta să-i dau, după-amiază, răspunsul meu la mine acasă. Cum o astfel de invitație a guvernului cehoslovac trebuie să ducă la rezultate pline, este bine ca, dînd acordul principial de acceptare a invitației, să-i arăt cam ce am dori să avem, așa încît, dacă mă duc, să știu mai dinainte dacă se poate da sau nu, să pun în curent pe Gafencu și pe Călinescu cu această propunere și să-și dea acordul. Să cerem condiții de plată avantajoase. Chestiunea depozitului este mai delicată, căci ar provoca aprehensiuni germane. Ne va convoca într-o ședință ministerială.

Îl mai pun pe rege în curent și cu alte lucrări. Se interesează și este de acord cu tot ce îi propun. Primire foarte cordială.

La dejun, la [locotenent] colonelul [G.A.C.] Macnab, atașat militar englez. Foarte agreabil interior. El trebuie să fie foarte mare bețiv.

La ora 4, vin la mine col. Pika cu ing. Svetch, cărora le comunic exact ce mi-a spus regele.

[1] La 9 decembrie 1938, legațiile României la Paris și Franței la București au fost ridicate la rang de ambasade. Pentru a marca importanța deosebită, în respectivul context internațional, a relațiilor cu Franța, Gh. Tătărescu, consilier regal, a depus în aceeași zi jurămîntul de ambasador la Paris, prezentîndu-și scrisorile de acreditare la 26 decembrie 1938. Revenise la București pentru consultări.

Pleacă vineri la Praga și aduce marți răspunsul.

După-masă, la ora 5, recepție la iugoslavi. Iorga se plînge că nu este invitat la Palat. Îmi spune că o soluție pentru a fi dispensat de portul uniformei... este că el fiind bolnav nu poate suporta centura și uniforma. Nu știe cum să se apropie de rege, deși face pe rezistentul...

Vineri, 24 febr[uarie]. În vederea ședinței de după-masă, la rege, am o întrevedere cu gl. Popescu[2] și Ar. Călinescu la Ministerul apărării naționale; multe nepotriviri de cifre între diferitele tablouri...

La 3 $^1/_2$, la rege, la consfătuirea ministerială, prezenți: Ar. Călinescu, Gr. Gafencu, I. Bujoi, Mitiță Constantinescu (chemat ulterior), gl. Paul Teodorescu, gl. adj. Mihail[3] și gl. Țenescu. Cum intră, regele îmi dă cuvîntul să expun propunerea Pika. Apoi Gafencu își dă avizul său din punct de vedere diplomatic. Se ia în examinare lista de materiale ce am indicat în linii generale lui Pika și se adoptă. Cu acest prilej, arăt regelui, într-o expunere clară, sistematică și energic prezentată, care sînt problemele de bază ale înzestrării armatei; înzestrare imediată, stoc de siguranță și potențial. Arăt greșelile făcute de predecesorii mei, din nearmonizarea acestor mari preocupări. Îmi dă dreptate. Îmi cere să fac fabrici de stat fantome, adică să lucreze numai în caz de război și acum cu un mic randament. Crede că este necesar să dăm industriei particulare 80% și întreprinderilor de stat 20% din nevoile armatei.

Mitiță Constantinescu aduce considerațiuni valutare și financiare de natură să frîneze operațiunea în Cehoslovacia. Bujoi mai binevoitor. Gl. Țenescu, timid, vorbește în alte chestiuni. Eu am avut rolul de căpetenie și cred că regele a rămas mulțumit.

La 6, vine pentru prima oară la mine, la minister, Malaxa să-mi sugereze ideia, în vederea grăbirii venirii în țară a armelor și muniților de la Zbrojovka[4] (comandate de Iacobici), să fac recepția în țară, la Cugir[5]. O accept imediat. O va comunica lui Svetch, care pleacă astă-seară la Praga.

După aceea, intru în delegația interministerială de la ministerul meu, pentru aprobarea de noi angajamente. Călinescu, care vine un moment mai devreme, îmi comunică că, după ședința de la Palat, a fost chemat de rege, care i-a spus cît de repede m-am pus la curent cu problemele departamentului și cîtă energie și claritate dovedesc...

Luni, 13 martie. La 8$^1/_2$ dimineață, împreună cu gl. Petrovanu, vizitez Pirotehnia (care îmi face o bună impresie) și Arsenalul Armatei[6] (care îmi face o detestabilă impresie și ca gospodărie — grație slăbiciunii col. Golici — și ca instalație). Am de gînd să mut Arsenalul Armatei din București.

[2] Din Ministerul apărării naționale; probabil general David Popescu, comandantul Brigăzii de Gardă, ministru de interne de la 4 iulie la 14 septembrie 1940.

[3] General de brigadă (ulterior de divizie) adjutant Gheorghe Mihail (1887-1982); după ce deținuse funcția de șef al Casei Militare Regale, a fost numit, de la 1 februarie 1939, subsecretar de stat la Ministerul apărării naționale, post în care a rămas pînă la 23 noiembrie 1939; la 4 iulie 1940 devine vicepreședinte al Consiliului de Miniștri, iar în lunile august-septembrie 1940, șef al Marelui Stat Major, fiind scos din cadrele active la instaurarea guvernului Ion Antonescu. A fost numit șef al Marelui Stat Major în seara de 23 august 1944; inspector general al infanteriei (1944-1945), inspector general al armatei (1945-1947).

[4] Uzinele cehoslovace de armament Zbrojovka (Brno), furnizau armament și muniții de infanterie, îndeosebi puști Mauser calibru 7,92 mm (Z.B.).

[5] Regia Mixtă Uzinele Metalurgice Copșa Mică-Cugir a fost trecută, încă în 1932, la Ministerul apărării naționale, an cînd, practic, și-a încetat activitatea Fabrica de armament portativ de infanterie. Activitatea a fost reluată în 1939, cînd, cu sprijinul tehnic al firmei Zbrojovka, a fost introdusă în producția de serie pușca mitralieră Praha Z.B., calibru 7,92 mm.

[6] Arsenalul, Pirotehnia și Pulherăria armatei au avut, după primul război mondial, ca principală sarcină recondiționarea și repararea armamentului uzat în război și a muniților aflate în stoc. În perioada interbelică, aceste trei stabilimente militare reparau și fabricau armament și muniții: Arsenalul — grenade și corpuri de proiectile; Pirotehnia — grenade și cartușe.

Revista L'Illustration, *în numărul din 1 aprilie 1939, a publicat acest montaj fotografic, însoţindu-l cu următoarele explicaţii: „În timp ce refugiaţii unguri sosesc în România, amiralul Horthy, regentul, vizitează regiunile ocupate de trupele ungare"*

La 12 vine Sir Reginald Hoare, ministrul Angliei[1], cu care vorbesc de toate, scopul vizitei lui fiind de a afla ce facem cu Wohlthat, delegatul Germaniei, sosit de curînd în Bucureşti[2]. Îi spun că nu ştiu nimic. Îl întreb dacă Anglia ar dori să ne furnizeze pe credit ceva materiale. Aş dori ceva p eciziuni...

Înt e 4 1/2-9 1/2, lungă şedinţă la Bujoi acasă, cu Ar. Călinescu[3], Mitiţă Constantinescu, Ghelmegeanu. Elaborăm un plan gene al de lucru şi lucrări, în domeniul economic de făcut de stat în 4-5 ani, şi apoi un alt plan economic, pentru ridicarea economiei naţionale.

Luăm apoi în cercetare propunerile concrete ale lui Wohlthat şi precizăm condiţiunile de colaborare între noi şi Germania. Sîntem de acord că ne aflăm în faţa unor propuneri concrete — singurele pînă astăzi — şi că, amenajate şi racordate la interesele noastre, pot constitui o bază serioasă de discuţiune. Bujoi are temere de o împănare şi strangula e a ţă ii sub feuda germană. Cred că exagerează. Totul atîrnă de condiţiunile tehnice de stabilit în care elementul volum, preţ şi monedă sînt factori hotărîtori...

Joi, 16 martie... La 6 Consiliu de Miniştri. Ar. Călinescu şi Gr. Gafencu ne pun. la curent cu situaţia internaţională provocată prin ocuparea Cehoslovaciei de către germani[4]. Am trimis trupe la no d spre [g anița cu] Uc aina subca patică, sub comanda gl-ului Iacobici şi şef de stat major col. [Socrate] Marda e. Monseignorul Voloşin[5] s-a refugiat la Sighet. Au intrat [în ţară] mulţi ofiţeri şi trupă cehă,

[1] Reginald Harvey Hoare (1882-1954), intrat în serviciul diplomatic în 1905; ministru la Bucureşti (1935-1941), retras din corpul diplomatic în 1942 şi din activitatea de stat în primăvara 1944, cînd s-a aliturat băncii familiei de pe Fleet Street (Hoare et co, Bankers). Frate cu Samuel-John Hoare, Lord Templewood (1880-1959), om politic conservator, intrat în Camera Comunelor în 1910, membru al guvernului pentru prima oară în 1923; ministru de externe (1935), prim-lord al Amiralităţii (1936), ministru de interne (1937-1939), lord al Sigiliului Privat (1939-1940), ambasador în Spania (1940-1944). În timpul primului război mondial a fost şeful spionajului militar britanic la Petrograd şi Roma. În memoriile sale (*Ambassador on special Mission*, 1946) arată că Hoare este „cea mai veche familie de bancheri din City-ul Londrei", împrumutîndu-i şi pe conducătorul revoluţiei burgheze din sec. XVII, O. Cromwell (1599-1658).

[2] La 10 martie începuse o nouă rundă a tratativelor economice româno-germane, al căror obiectiv, conform unui raport al lui H. Wohlthat despre prima fază (13-22 februarie), consta în a realiza „misiunea dată de mareşal [Goering] de a lega economia românească mai strins de Germania..."

[3] Fusese numit preşedintele Consiliului de Miniştri în noaptea de 6 spre 7 martie 1939, imediat după ce s-a aflat de moartea lui Elie Miron Cristea, la Cannes (Franţa); Armand Călinescu îşi păstrase funcţiile de ministru de interne şi ad-interim al apărării naţionale.

[4] În aceeaşi zi, printr-o proclamaţie dată din Praga ocupată de 24 ore de trupele germane, Hitler stabilea „protectoratul Boemiei şi Moraviei". Tot la 16 martie, Hitler a „acceptat" să ia sub „protecţie" Slovacia, iar trupele germane au intrat în Bratislava. De asemenea, în 16 martie, premierul P. Teleki (1879-1941) a anunţat în Parlamentul de la Budapesta încorporarea Carpato-Rusiei, cum a denumit el Ucraina subcarpatică, cu o populaţie de 572 000 locuitori. Un ultimatum în acest sens fusese adresat Cehoslovaciei la 14 martie.

[5] Augustin Voloşin, preot romano-catolic, preşedintele guvernului local (autonom) al Ucrainei Subcarpatice (26 octombrie 1938-15 martie 1939), ceruse la 15 martie guvernului român să accepte „fuziunea" Ucrainei subcarpatice cu România, sub motivul evitării ocupaţiei ungare a acestui teritoriu.

care ne-au adus mult material...[1]

Vineri, 17 martie. La 9 dimineaţa, conferinţă cu gl-ul Petrovan, Negrei şi Ştefan Dumitrescu în ce priveşte propunerea Malaxa[2].

La 11, vine şi [avocatul] H. Fulga, din partea lui Malaxa, în acelaşi sens.

Dejun la Ionel Bujoi, ministrul economiei naţionale, cu Wohlthat, Costin Stoicescu, Al.A. Romalo[3], Georges Cretzianu şi Carp[4], cu nevestele lor...

Între 4-6 1/2, Consiliu [de Miniştri] la Marele Stat Major, în legătură cu problemele curente. Discutăm mai mult măsurile de luat în privinţa concentrării de trupe pentru apărarea fruntariilor. Nu ne putem ocupa de chestiuni de armament din cauza situaţiei.

La 6 1/2, Consiliul de Coroană la Palat, sub preziden-ţia regelui. Iau parte consilierii regali: Iorga, gl. Văitoianu[5], G.G. Mironescu[6], Vaida[7], dr. C. Angelescu şi întregul guvern. Apoi generalii Ţenescu, Florescu[8], Motaş[9] şi Ilasievici[10] şi ministrul Urdăreanu.

Regele arată — destul de emoţionat — că a socotit necesar, dată fiind gravitatea împrejurărilor, să se consulte cu fruntaşii ţării, care să aprecieze politica urmată şi să dea sfaturi şi îndrumări de viitor. „Sfatul bătrînilor, de Dumnezeu binecuvîntat, este necesar, în aceste momente grele prin care trecem". Frazează bine şi destul de mişcat. Apoi dă cuvîntul lui Călinescu.

Ar. Călinescu:

Începe prin a arăta situaţia politică şi militară din Rusia subcarpatică. Ungaria a intrat cu ştirea Germaniei (deci şi cu aprobarea ei)[11]. Noi în rezervă, arătăm numai că avem interese de apărat (cîteva sate şi o linie ferată de interes strategic).

Guvernul a căutat să ştie care este caracterul acţiunii ungare: un episod sau o acţiune de mai mare importanţă. A căutat să ştie care este punctul nostru de vedere şi măsurile de apărare ce se impun.

Pentru Germania, acordul de la München a căzut. Polonia este de acord cu Ungaria[12]...

Italia n-a ştiut de acţiunea germană. Stupoare. Gl. Văitoianu cere să luăm măsuri preventive... să întărim armata. Ca soldat, cere să lupte pe front, pentru apărarea ţării.

N. Iorga. Vorbeşte de „Lebensrum german"[13]... Trebuie să lămurim relaţiile cu Ungaria. Să ne spună ce vrea. Noi ne vom bate şi vom rezista cu ce putem. Să fim dîrji, mai mult ca oricînd. Este vorba de fizionomia noastră morală. În orice caz, nici un fel de tranzacţie.

Vaida cere să se lămurească atitudinea lui Voloşin.

Călinescu arată că [Voloşin] a venit în ţară, oferind guvernului şi regelui alipirea Ucrainei [Subcarpatice] la

---

[1] Ministrul cehoslovac la Budapesta i-a declarat omologului său român: „Cum cred că într-o zi tot va reînvia patria mea, vom păstra pînă atunci în inimile noastre recunoştinţă faţă de singurul stat care ne-a fost credincios pînă în ultima zi a existenţei noastre, România" (*Apud* S. Streja *Unele aspecte ale relaţiilor dintre România şi Cehoslovacia în contextul situaţiei politice şi militare europene din anii 1933-1939*, în *Contribuţii la studierea istoriei contemporane a României*, vol. II, Bucureşti, 1986, p. 163).

[2] Conform unei însemnări a lui V. Slăvescu, la 12 martie, N. Malaxa prezentase un proiect de convenţie în vederea participării statului la capitalul tuturor întreprinderilor care lucrau pentru armament. Statul ar fi urmat să capete participaţii de capital numai pe bază de comenzi.

[3] De la Societatea de asigurări „Dacia Română".

[4] G. Carp (1888-1971) moşier, fost deputat, membru în consiliul de administraţie al Creditului agricol (1918-1926), administrator delegat al domeniilor Societăţii „Resita"; era fiul liderului conservator şi fostului prim-ministru P.P. Carp (1837-1918).

[5] Generalul Arthur Văitoianu (1864-1956) a comandat mari unităţi în războiul de întregire (inclusiv la Mărăşti, Oituz, Cireşoaia), om politic liberal, în repetate rînduri ministru, preşedinte al Consiliului de Miniştri (27 sept.-30 nov. 1919). A fost şi ministru secretar de stat între 10 febr.-29 mart. 1938.

[6] G.G. Mironescu (1874-1949), unul din liderii Partidului Naţional-Ţărănesc, de două ori preşedinte al Consiliului de Miniştri (7-12 iun. 1930 şi 10 oct. 1930-18 apr. 1931), ministrul afacerilor străine (10 nov. 1928-18 apr. 1931). A mai deţinut şi alte funcţii în guvern, printre care cea de vicepreşedinte al Consiliului de Miniştri (20 oct. 1932-13 nov. 1933).

[7] Al. Vaida-Voievod (1872-1950), unul din conducătorii Partidului Naţional Român şi, ulterior, ai Partidului Naţional-Ţărănesc. Din 1935 a creat organizaţia de extremă dreaptă „Frontul Românesc". De mai multe ori ministru şi preşedinte al Consiliului de Miniştri (1 dec. 1918-13 mart. 1920; 6 iun.-10 aug. 1932; 11 aug.-19 oct. 1932; 14 ian.-13 nov. 1933).

[8] General de corp de armată Gh.I. Florescu (1879-1955), inspector general al armatei.

[9] General de corp de armată Dimitrie Motaş (1879-1942), inspector general al armatei, din 1 septembrie 1939 comandant al Grupului de armate „Vest", constituit în urma agresiunii germane împotriva Poloniei (1 sept.), pentru eventualitatea unei înaintări spre România a flancului drept al trupelor invadatoare de pe frontul sudic.

[10] General de corp de armată C. Ilasievici, şeful Casei militare regale; a fost ministrul apărării naţionale (17 nov.-28 dec. 1937); generalii Florescu, Motaş, Ţenescu şi Ilasievici erau membri de drept ai Consiliului Superior al Armatei, de la 1 febr. 1939 (*Monitorul oastei*, an LXXVIII, nr. 23, 1 mart. 1939, pp. 1 384-1 385).

[11] Aprecierea lui A. Călinescu a fost confirmată pe deplin, după război, cînd a fost permis accesul cercetătorilor la documentele de arhivă germane capturate de armata americană. La 13 martie, regentul M. Horthy i-a adresat o scrisoare autografă lui A. Hitler, în care îi mulţumea pentru acordul ca horthyştii să ocupe Ucraina Subcarpatică şi comunica procedura ce va urma Ungaria: „Planurile au fost de acum întocmite. Joi, 16 martie, va avea loc un incident de frontieră, urmat sîmbătă de marea pătrundere". (*Documents on German Foreign Policy, 1918-1945*, Series D, volume IV, p. 241). Cum remarca însă istoricul american W. Shirer, „n-a fost nevoie de [provocarea unui] «incident». Pur şi simplu, trupele ungare au pătruns în Rutenia [denumire folosită pentru extremitatea răsăriteană a Cehoslovaciei], la ora 6 a.m., la 15 martie, moment coordonat cu cel german dinspre vest, şi a doua zi teritoriul a fost anexat formal de Ungaria". (*The Rise and Fall of the Third Reich*, 1969, p. 605).

[12] Referire la acţiunea împotriva Cehoslovaciei. Încă în vara anului 1938, ambasadorul german la Varşovia, von Moltke, raportase că guvernul polonez nu numai că refuza să ajute Cehoslovacia, nepermiţînd trimiterea de trupe şi avioane sovietice prin teritoriul său, dar dorea să acapareze regiunea Teschen (Tĕsin). Într-adevăr, imediat după Acordul de la München, trupele poloneze, masate la frontieră încă de la 21 septembrie, au ocupat, la 2-3 octombrie 1938, regiunea bogată în cărbune, cu o populaţie de 228 000 locuitori.

[13] „Spaţiul vital german". După dezmembrarea Cehoslovaciei, o notă confidenţială aflată pe biroul primului ministru A. Călinescu consemna: „Spaţiul vital este o analogie adecvată necesităţilor germane pentru *zona de influenţă* de care se vorbea în împărţirea stăpînirii continentelor locuite de populaţii de culoare. Spaţiul vital al Germaniei este aici în Europa centrală şi răsăriteană" (Arhivele Statului Bucureşti, Fond Preşedinţia Consiliului de Miniştri, Dosar 143/1939, f. 19).

România. Pare un personaj nesigur[1].

Vaida arată că Ungaria a făcut o rea experienţă cu realipirea teritoriilor slovace. Probleme sociale grave se pun.

Armata ungară nu este prea bine pregătită.

Sîntem părăsiţi de Anglia şi Franţa, ceea ce ne poate aduce un „débâcle" [în franceză în text; figurativ — o prăbuşire]. Pare a înclina către o înţelegere pacifică cu Germania, ceea ce aduce protestul lui Iorga, care spune că îl doare cînd îl aude vorbind astfel. Vaida este sincer în părerile lui şi spune ce gîndeşte. Să ne înţelegem cu Germania şi să fim atenţi cu Ungaria.

G.G. Mironescu este pentru defensivă armată; organizarea apărării frontierei ameninţate.

Să ştim ce vrea Polonia şi Ungaria şi apoi dacă putem aştepta ceva de la Răsărit (ajutor).

Dr. C. Angelescu. Să nu ne amestecăm în Rusia subcarpatică pentru cîteva sate. Arată nevoia pregătirii sufleteşti, în astfel de momente. Gl. Baliff[2]. Să ne pregătim. Ungurii ne vor ataca. Agricultură şi armată, iată preocupările ceasului de faţă.

Gl. Ţenescu şi gl. Florescu fac expuneri militare tehnice. Slabi. Fără curaj.

Călinescu arată unanimitatea Consiliului.

Nevoia de a face o manifestare de forţă şi de a arăta hotărîrea noastră de a ne bate. Ne vom bate, aceasta trebuie să se ştie.

Regele vorbeşte de intervenţia lui Racinski[3] de a face pe tamponul între noi şi unguri.

Gafencu face o scurtă expunere a demersurilor diplomatice. Turcii au fost la înălţime. Polonia, o mare decepţie[4].

Regele pune cîteva întrebări...

Iorga crede că supunerea cehilor nu este sigură.

Vaida. În loc de sînge, petrol.

Văitoianu. Pregătirea oştirii şi apoi diplomaţie.

Un comunicat ferm[5].

După şedinţă, care se termină la 9 1/2, regele mă opreşte cu Călinescu, Paul Teodorescu şi gl. Ţenescu. Îmi cere să cer lui Delhomme [ataşatul militar francez] cedarea materialului aflat în depozit. Aflăm că Anglia şi Franţa nu recunosc anexarea Boemiei şi au rechemat ambasadorii de la Berlin. Mare impresie[6].

La 10 seara chem la mine acasă pe colonelul Delhomme şi îi fac cererea de cedare cu proprietate a materialului de artilerie.

18 martie. Discuţie cu generalii asupra muniţiei de 100 mm [pentru obuziere „Skoda"]. Hotărăsc comanda de cadre pentru samare de mitraliere.

Între 11 1/2-12 1/2, la Palatul regal, la rege, cu Călinescu, Paul Teodorescu, gl. Ţenescu, Mihail. Discutăm probleme de apărare naţională.

Între 4 1/2-6 1/2, la Marele Stat Major, discutăm măsurile de luat pentru concentrarea (mobilizarea) armatei...

30 martie. Vine la mine Fabricius, la ora 12. Conversaţie amicală.

Îi cer să-mi spună dacă putem continua comenzi în Cehoslovacia şi cum le plătim (prin acordul german sau direct); dacă putem comanda material în Germania şi care este procedura de urmat şi, în sfîrşit, dacă putem obţine imediat material al armatei cehoslovace. Promite să întrebe guvernul german şi să-mi dea răspunsul. Îmi cere lămuriri în cîteva mici afaceri curente.

Mama dejunează la mine.

La 4, iau contact cu Dr. Mob. Ind.[7], destul de bine organizată.

La 5, tratez cu industriaşii metalurgi, pentru o comandă de cărucioare Brandt [aruncător de mine].

La 6 1/2, Consiliu de Miniştri...

---

[1] Refuzul guvernului român era generat de considerente de principiu, de a nu participa, în nici un fel, la acţiuni anexioniste. Totodată, informaţiile obţinute despre A. Voloşin erau corecte. Acesta proclamase la 14 martie „Republica Carpato-Ucrainei", a cărei existenţă a durat 24 ore, apelul făcut lui Hitler pentru „protecţie" fiind zadarnic, căci teritoriul era deja promis Ungariei.

[2] General de divizie E. Baliff, consilier regal; mare maestru al Curţii şi administrator al Domeniilor Coroanei, membru al Consiliului de administraţie al Societăţii Bancare Române.

[3] Contele Roger Raczinsky, ambasadorul Poloniei de la 31 mai 1938.

[4] Încă din 1936 guvernul român propusese celui polonez extinderea alianţei dintre cele două ţări „erga omnes", demers reînnoit la începutul lunii martie 1939 şi rămas, ca şi cele anterioare, fără rezultat. Motivul invocat de guvernul polon era că „o lărgire a tratatului n-ar servi decît să provoace supărare Germaniei" şi l-ar „pune în conflict cu Ungaria cu care are o alianţă" (*Apud*, D. Ţuţu, *Alianţe militare ale României 1921-1939*, în *Probleme de politică externă a României, 1918-1940*, vol. II, Ed. Militară, Bucureşti, 1977, pp. 144-146).

[5] „În unanimitate, [Consiliul] a aprobat acţiunea diplomatică urmată şi măsurile militare luate şi a hotărît desăvîrşirea lor pentru apărarea intereselor naţionale" (*Timpul*, 19 martie 1939). În ajun, fusese ordonată o mobilizare parţială a armatei române şi concentrarea preventivă a trupelor spre frontiera de nord-vest.

[6] În după-amiaza de 17 martie, cei doi ambasadori au informat Ministerul de externe al Germaniei că fuseseră rechemaţi pentru „consultări". Abia a doua zi ei au prezentat, tot rezervat, protestul formal al guvernelor respective, care n-a fost acceptat. Nici Marea Britanie, nici Franţa n-au întreprins vreo acţiune practică pentru a împiedica lichidarea statului cehoslovac, deşi garantaseră solemn, prin Acordul de la München, frontierele ce rezultaseră la 29 septembrie 1938.

[7] Direcţia mobilizării industriale, organism în constituire în vederea punerii în valoare a potenţialului de apărare. Ulterior, prin decretul-lege din 31 mai 1940, Ministerul economiei naţionale a fost autorizat să ia toate măsurile privind organizarea şi controlul producţiei, circulaţiei şi consumului articolelor necesare armatei şi populaţiei civile. Pentru chestiunile referitoare la mobilizarea şi organizarea naţiunii şi teritoriului pentru timp de război, Ministerul economiei naţionale colabora cu Marele Stat Major. La începutul anul 1940, a mai fost creat Statul Major Economic, ca secţie a Marelui Stat Major, în vederea mobilizării potenţialului agricol industrial, material, financiar etc. (*Enciclopedia României*, vol. IV [1943], p. 994).

AVANPREMIERĂ EDITORIALĂ

Sec. XV-XVIII.

UN CONTINENT ÎNSINGURAT, DAR ACCESIBIL: AFRICA NEAGRĂ

O altă zonă periferică a economiei-univers **europene de care se ocupă Fernand Braudel în ultimul volum —** Timpul lumii, **aflat în pregătire la Editura Meridiane — al lucrării sale** Civilizaţie materială, economie şi capitalism, secolele XV-XVIII, **este Africa neagră. Prin acest ultim termen, autorul desemnează un spaţiu care nu se suprapune cu întreg continentul african.**

Să urmărim în continuare cîteva fragmente — prezentate cu titlul şi subtitlurile redacţiei Magazin istoric **— din analiza pe care istoricul francez o consacră relaţiilor economice stabilite între metropolele europene şi coloniile lor africane.**

Cuie în locul banilor de aur

Aş vrea să mă refer exclusiv la Africa neagră, lăsînd la o parte Africa de Nord — o Africă albă, care trăieşte în orbita Islamului — şi zona orientală a Africii, de la intrarea în Marea Roşie şi coasta Abisiniei pînă la vîrful meridional al continentului.

În secolul XVIII, extremitatea de sud a Africii mai era încă pe jumătate pustie; colonia Capului, întemeiată în 1657 de către olandezi, cu cei 15 000 locuitori ai ei, cea mai mare colonie europeană a continentului, nu era nimic altceva decît un loc de popas pe drumul Indiilor. Cît priveşte interminabilul litoral al Africii udat de Oceanul Indian, el aparţinea *economiei-univers* centrată pe India, faţă de care juca rolul unei căi de comunicaţie şi, în egală măsură, pe cel al unei zone *periferice*, cu mult înainte de venirea portughezilor în 1498.

Cu privire la acest întins litoral, putem reţine aprecierea pesimistă dintr-un memoriu adresat ocîrmuirii ruseşti la 18 octombrie 1774: „E multă vreme de cînd rîul Sofala, ca şi cele care sînt mărginaşe acestuia, nu mai rostogolesc aur în apele lor". Pieţele de

la Melinda și Mombasa, la sud de Mozambic, erau pustii și cele cîteva familii portugheze care locuiau acolo puteau fi considerate „mai degrabă sălbatice decît cuviincioase"; comerțul pe care îl practicau se reducea la a trimite în Europa cîțiva negri, „dintre care cei mai mulți nu erau buni de nimic". Ocîrmuirea rusească, în căutare de debușee internaționale, era prevenită astfel că trebuia să bată la altă ușă. Vom neglija, prin urmare, fără prea multe remușcări, versantul „indian" al Africii de Sud, al cărui ceas trecuse de mult.

Alta era situația pe fațada atlantică a Africii, din Maroc pînă în Angola portugheză.

În imagine: orașul african Tombuktu așa cum i s-a înfățișat în sec. XIX călătorului francez René Caillié nu ca un oraș fabulos, cu 100 porți, plin de aur și de fildeș — cum l-a descris Leon Africanul, în sec. XVI — ci ca o aglomerație de turnuri și de construcții pătrate, din cărămidă nearsă. Alăturat, o gravură din sec. XVIII reprezentînd comerțul cu sclavi negri

Încă din sec. XV, Europa i-a prospectat țărmurile, adesea nesănătoase, și a angajat un dialog cu populațiile ei. Să fi disprețuit europenii interiorul continentului, așa cum s-a spus, datorită mărginirii curiozității lor? În realitate, europenii n-au găsit în Africa neagră facilitățile pe care le ofereau, în America indiană, imperiile aztec și incaș în care căpătaseră, față de atîtea populații îngenuncheate, înfățișarea unor eliberatori și unde se sprijiniseră, pînă la urmă, pe societăți disciplinate, exploatabile fără prea multă trudă.

În Africa, pe malul oceanului, portughezii și ceilalți europeni au găsit doar o puzderie de triburi sau niște state neînsemnate pe care era cu neputință să te sprijini. Statele ceva mai închegate, cum erau Congo sau Monomotapa[1], se situau în interiorul uscatului, parcă apărate de adîncimea continentului și de centura societăților puțin sau prost organizate politic de pe coastă. Bolile tropicale, atît de nocive de-a lungul țărmului, au constituit poate o altă barieră. Totuși, europeanul a depășit aceste obstacole în regiunile tropicale ale Americii. Altă cauză, mai serioasă: zona interioară africană a fost apărată de către relativa densitate a populației sale, de vigoarea unor societăți care, spre deosebire de amerindieni, cunoșteau metalurgia fierului și erau formate adesea din populații belicoase.

De altfel, nimic nu-i împingea pe europeni să se aventureze departe de ocean, deoarece ei găseau pe țărm, la îndemînă, fildeșul, ceara, guma de Senegal, piperul de Guineea, pulberea de aur și, marfă miraculoasă, sclavii negri. Pe deasupra, cel puțin la început, aceste bunuri se obțineau prin schimburi lesnicioase, pe fleacuri, pe mărgele de sticlă, pe cîrpe strident colorate, pe un strop de vin, pe o ploscă cu rom, pe o pușcă ieftină. În 1582, negrii din Congo erau plătiți de portughezi „cu fier vechi, cu cuie și altele, pe care ei le prețuiesc mai mult decît banii de aur". „În general, recoltele acestui popor sînt atît de amărîte încît navigatorii europeni care se duc la ei spre a cumpăra acolo oameni sînt nevoiți să aducă din Europa sau din America proviziile trebuincioase pentru hrana sclavilor ce urmează a alcătui încărcătura vaselor lor" — spunea un izvor contemporan. Într-un cuvînt, europenii se găseau pretutindeni în fața unor economii încă primitive. Moneda „nu e în folosință pe acolo" — relata în 1575 un călător francez. Și cu asta am spus totul.

[1] Nume purtat de un șef al unui imperiu bantu; în vremea maximei sale expansiuni (sfîrșitul sec. XV), ocupa teritoriul cuprins între fluviul Zambezi și coasta Mozambicului.

Dar ce înseamnă, la urma urmei, o monedă? Economiile africane au *monedele lor*, adică „un mijloc de schimb și un standard recunoscut de valoare", fie că e vorba de bucăți de pînză, de sare, de vite sau, în sec. XVII, de bare de fier importate. Putem taxa această monedă de primitivă, dar lucrul acesta nu ne îngăduie să conchidem și că economiile africane sînt lipsite de vigoare.

Prețul slăbiciunilor sale

Africa neagră se schițează ca un triunghi uriaș între trei spații, nu mai puțin uriașe: la nord, Sahara; la est, Oceanul Indian; la vest, Atlanticul. Așa cum am convenit, vom lăsa de-o parte litoralul oriental. Cît privește zonele marginale sahariene și țărmurile atlantice, acestea sînt nesfîrșite fronturi de atac, prin care străinul (oricare i-ar fi numele, oricare ar fi epoca sau împrejurările) ajunge chiar la porțile Africii negre. De obicei, el izbutește să le deschidă.

Continentul negru era stăpînit de către un popor de agricultori, care întorcea spatele și mării și deșertului saharian — sub multe aspecte asemănător mării. În mod ciudat, ei nu practicau nici una din navigațiile care, de-a lungul oceanului sau de-a lungul pustiului, le stăteau la îndemînă. Cu fața la Atlantic, nu navigau decît în apele de la vărsarea rîului Congo, de pe un mal pe celălalt mal al rîului. Oceanul, ca și Sahara, a reprezentat pentru ei un zid despărțitor, mai solid decît o simplă frontieră.

Pentru Africa de Vest, albii sînt *murdele*, oameni ieșiți din mare. Tradiția ne mai vorbește și astăzi despre surpriza încercată de negri la apariția lor: „Pe marea cea mare, ei au văzut răsărind o barcă mare. Barca avea aripi albe-albe, ce lucrau ca niște cuțite. Oameni albi au ieșit din ape și au spus vorbe care nu se înțelegeau. Strămoșii noștri s-au înfricoșat și au spus că sînt *Vumbi*, duhuri. I-au întors în

mare, cu cîrdurile lor de săgeți. Dar *Vumbi* au scuipat foc cu un zgomot de tunet". La început, negrii nici nu-și inchipuiau că albii locuiau și trăiau în afara vaselor lor.

Pe litoralul atlantic, nava europeană n-a întîlnit nici rezistență și nici un sistem de pază. Ea dispunea de o absolută libertate de manevră se ducea unde vroia, făcea negoț unde îi plăcea. Organiza chiar un comerț „din Africa în Africa", după modelul comerțului din India în India. Forturile construite pe coastă erau puncte solide de sprijin, iar insulele apropiate serveau drept posturi de pîndă; așa era Madeira, așa Canarele, așa foarte ciudata insulă São Tome din Golful Guineei, insulă a zahărului și sclavilor, care a cunoscut, începînd din sec. XVI, o dezvoltare prodigioasă, neîndoielnic pentru că vînturile de vest și alizeul de sud se întîlnesc aici și pentru că de la ea se deschide drum spre vest și spre America, precum și spre Africa apropiată, la est.

Odată mai mult, se observă o identitate de profunzime între imperialismul Islamului și imperialismul Occidentului. Două civilizații agresive, sclavagiste și una și alta, față de care Africa neagră a plătit prețul lipsei de vigilență și slăbiciunii sale. Este adevărat că, în zona de lizieră, invadatorul se înfățișa cu bunuri necunoscute, în stare să fascineze pe eventualul cumpărător. Intra în joc pofta de a le avea: noaptea „hoți de oameni, lipsiți de conștiință — spune regele din Congo — îi ridică [pe fiii nobililor și vasalilor noștri], împinși de dorința de a avea lucruri și mărfuri din Portugalia, de care sînt lacomi". „Ei se vînd unii pe alții — completează la 1554 García de Resende — și sînt mulți negustori a căror specialitate e tocmai asta, care îi înșală și îi livrează traficanților de negri". Nimeni nu poate nega faptul că lăcomia și-a jucat rolul și că europenii au atițat-o deliberat. Portughezii, care aveau cultul veșmîntului ca semn al rangului social, au cultivat acest gust de „vestir" la negrii de sub stăpînirea lor. Poate că nu fără un gînd ascuns, pentru că, în 1667, la Sofala, un portughez propunea ca negrii de rînd, care, fără rușine, umblă goi, să fie *obligați* să poarte o fîșie de pînză în jurul șoldurilor: atunci, „toate țesăturile pe care le poate produce India nu vor ajunge să acopere nevoile, nici măcar pentru jumătate din ei". De altfel, toate mijloacele sînt bune, atunci cînd e vorba de a forța schimburile, inclusiv practica avansurilor; în caz de neplată, poți pune mîna legal pe bunurile și, apoi, pe persoana datornicului, incapabil să-și plătească datoria. Violența e folosită și ea, pe scară largă; de fiecare dată, atunci cînd a avut cîmp liber, recordurile profitului au fost depășite.

O concurență acerbă

Dacă a existat un comerț de sclavi în Africa, el a existat, desigur, pentru că Europa l-a vrut și l-a impus. Dar și pentru că Africa avea prostul obicei de a-l practica cu mult înainte de venirea europenilor, în direcția Islamului, a Mediteranei și a Oceanului Indian. În Africa, sclavia era endemică, structură cotidiană a unui cadru social pe care ai vrea, zadarnic, să-l cunoști mai bine. Nici măcar răbdarea istoricului, obișnuit cu documentările incomplete, nici măcar îndrăzneala comparatistului, nici măcar strădaniile lui Marian Malowist nu sînt de ajuns pentru a-l reconstitui. Prea multe probleme rămîn deschise; rolul satelor față de grupurile de sate; locul meșteșugarului și al comerțului la distanță; rolul statului... Și apoi, neîndoielnic, nu avem a face cu o *singură* societate, pretutindeni aceeași. Sclavia se prezenta sub forme deosebite, consubstanțială unor societăți deosebite; sclavi de curte, sclavi încorporați în trupele prințului, sclavi domestici și de colibă, sclavi pentru agricultură, pentru industrie, și sclavi curieri, intermediari și chiar negustori. Recrutarea lor se făcea, în egală măsură, în interior (în Occident delincvența ducea la galere; aici, ea ducea la pedeapsa cu moartea sau la robie) și în exterior, ca urmare a războaielor sau a expedițiilor îndreptate împotriva popoarelor vecine, ca pe vremea Romei antice. În timp, aceste războaie și aceste raiduri au devenit o industrie. Dar nu cumva, în aceste condiții, sclavii din recolta de război erau atît de numeroși, atît de greu de întreținut și hrănit, încît riscau, într-un fel, să nu își găsească utilizarea? Vînzîndu-i pe piețele externe, Africa se elibera, poate, de eventuala ei suprasarcină umană.

Dezvoltat peste măsură sub impactul cererii americane, comerțul cu sclavi a agitat întreg continentul negru. Între interior și coastă, el a jucat un dublu rol: a slăbit și a contribuit la degradarea marilor state din interior, Monomotapa, Congo; dar a favorizat, dimpotrivă, micile state-intermediar din vecinătatea litoralului, un fel de *state-curtier*, care aprovizionau cu sclavi și mărfuri pe negustorii Europei. Tot așa, pentru Islam, ce altceva au fost imperiile succesive ale Nigerului decît *state-curtier*, furnizori de pulbere de aur și de sclavi pentru Africa de Nord și Mediterana? De-a lungul Elbei, Europa sec. X fusese, de asemenea, o zonă intermediară pentru achiziționarea de robi slavi reexpediați spre țările Islamului. Tătarii din Crimeea nu sînt și ei, din sec. XVI, furnizori de robi la cererea Istanbulului?

Datorită acestor procese, Africa neagră a fost mai aservită, în profunzime, decît afirmau istoricii. Europa și-a înfipt rădăcinile pînă în inima continentului, mult dincolo de pozițiile ei de pe litoral, de insulele releu, de punctele obișnuite ale comerțului cu sclavi sau de forturi (primul, cel mai celebru, este cel de la São Jorge de Mina, construit de portughezi pe coasta Guineei, în 1454). Aceste forturi portugheze, apoi olandeze, engleze sau franceze, a căror întreținere era atît de costisitoare, reprezentau un mijloc de protecție împotriva eventualelor atacuri ale negrilor și împotriva celor ale concurenților europeni. Căci albii se mîncau între ei, ori de cîte ori se ivea prilejul, puneau mîna pe forturile celuilalt, duceau un război activ, dacă nu prosper.

unii cu alţii. Înţelegerea nu era cu putinţă decît împotriva unor duşmani comuni: de pildă, Compania regală engleză a Africii şi Compania franceză a Senegalului (înghiţită de Compania franceză a Indiilor în 1718) s-au înţeles destul de bine împotriva negustorilor particulari, englezi sau nu, împotriva tuturor negustorilor care se ocupau de trafic în afara cadrului companiilor. Acestea, este adevărat, inclusiv Compania olandeză a Indiilor occidentale, se găseau într-o postură proastă, nefiind în stare, fără subvenţii de stat, să întreţină fortăreţe şi garnizoane. Aşa încît, pînă la urmă, au renunţat la multe din pretenţiile lor şi au lăsat lucrurile să se desfăşoare în voie.

Greşeli şi responsabilităţi

Pornind de pe coastă, comerţul se făcea cu nave uşoare care urcau, cu ajutorul vîslelor, cursurile de apă, pînă la punctele de escală din amonte şi pînă la tîrgurile în care comerţul european întîlnea caravanele africane. Multă vreme, intermediari înnăscuţi pentru acest soi de trafic au fost descendenţii portughezilor, metişi de albi cu negri, deveniţi „fii ai pămîntului" şi ale căror servicii şi le disputau toţi. Mai tîrziu, englezii şi francezii s-au hotărît să urce chiar ei fluviile şi rîurile, să se aşeze în interior. În cea de-a doua jumătate a sec. XVIII, atunci cînd Compania regală engleză a renunţat la cele mai multe dintre activităţile ei şi cînd fortul Saint Jacob de la vărsarea Gambiei a fost abandonat, comerţul european a revenit intermediarilor indigeni, vîslaşi negri, care costau mai ieftin decît cei englezi. Ei urcau fluviul cu mărfuri din Europa şi aduceau la întoarcere mărfuri africane, inclusiv lemn de abanos, destinate adesea unei nave a unui negustor particular. Negrii deveneau stăpîni, la a doua mînă, ai traficului.

La capătul vînătorii de sclavi era *Middle Passage*, traversarea Atlanticului, totdeauna înspăimîntătoare pentru nenorociţii îngrămădiţi în spaţii reduse. Această călătorie constituia totuşi doar un element în sistemul triunghiular pe care îl practica orice corabie ce ridica ancora pe coasta africană, fie ea portugheză, olandeză, engleză sau franceză. O navă engleză, de exemplu, mergea să îşi vîndă sclavii în Jamaica, revenea în Anglia cu zahăr, cafea, indigo, bumbac, apoi se îndrepta iar spre Africa. Această schemă era aceeaşi, *mutatis mutandis*, pentru toate navele care se ocupau de comerţul cu sclavi. În fiecare vîrf al triunghiului se realiza un profit şi bilanţul total al circuitului era suma bilanţurilor succesive.

Pînă la urmă, pentru ca schimbul să răspundă cererii europene în puternică creştere, a fost nevoie ca piaţa africană să dea dovadă de o anumită elasticitate faţă de oferta crescută de mărfuri europene.

Odată cu timpul, recepţionarea mărfurilor europene a devenit selectivă: clientul negru nu cumpăra orbeşte orice. Senegambia era cumpărătoare de bare şi chiar de rămăşiţe de fier, deoarece, spre deosebire de alte regiuni africane, ea nu avea o metalurgie proprie; o altă regiune (sau, mai degrabă, subregiune) cumpăra multe ţesături, deoarece produsele ţesutului local nu îi ajungeau. Iar mai tîrziu, (şi acesta este faptul neaşteptat), faţă de cererea avidă a Europei, Africa a reacţionat în conformitate cu regulile clasice ale economiei: şi-a sporit exigenţa şi a crescut preţurile.

Impactul cererii europene a atras după sine o specializare comercială a Senegambiei, simultan cu prioritatea unui anumit produs: la începutul sec. XVII, pieile; mai tîrziu, pînă în sec. XIX, sclavii; apoi guma şi ulterior arahidele.

Rămîne întrebarea dacă aceste puncţii de proporţii uriaşe — comerţul cu sclavi — au distrus sau nu echilibrul societăţilor negre din Angola, Congo sau din regiunile ce mărginesc golful Guineei. Pentru a putea răspunde, ar trebui să cunoaştem cifra populaţiei la data primelor întîlniri cu Europa.

Nu încerc să atenuez greşelile sau responsabilităţile Europei faţă de populaţiile africane. În caz contrar, de la început, aş fi insistat asupra darurilor pe care, cu voie sau fără voie, Europa le-a făcut Africii.

Fernand BRAUDEL
Versiune românească de Adrian RIZA

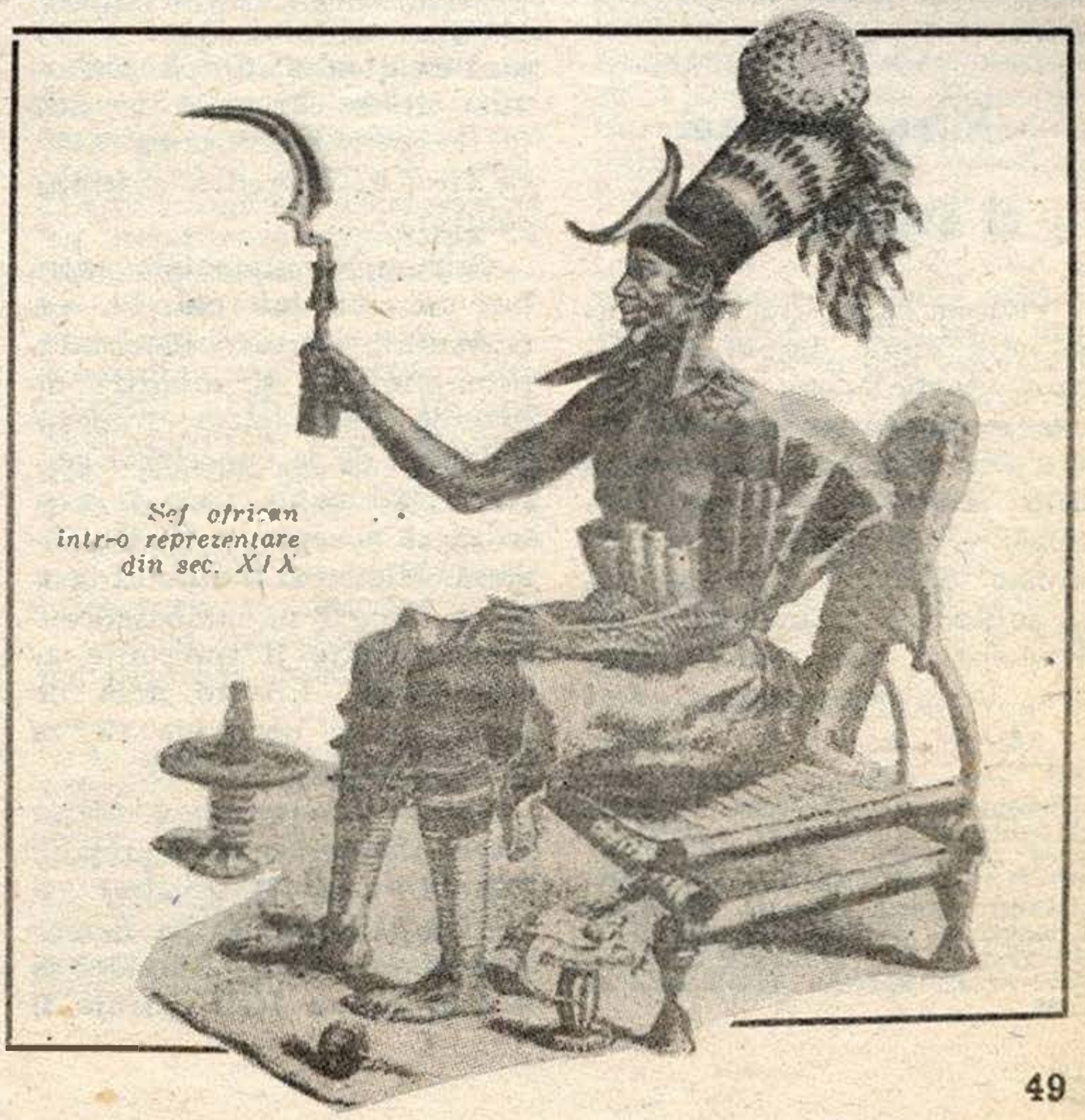

Şef african într-o reprezentare din sec. XIX

1914: DEGRINGOLADA MARILOR IMPERII

Ziua de 30 iulie 1914 este decisivă pentru cele ce vor urma[1]. La prînz, A.P. Izvolski, ambasadorul Rusiei ţariste la Paris, se duce la R.R. Viviani, preşedintele Consiliului de Miniştri francez, iar ataşatul militar rus, Ignatiev, la fostul ministru de război francez A. Messimy. Amîndoi poartă asupra lor acelaşi mesaj: ministrul de externe Serghei Sazonov „exprimă mulţumirile sale guvernului francez pentru declaraţia sa oficială că putem conta pe tot concursul aliatei noastre".

Verbal, ambasadorul şi ataşatul militar informează guvernul francez despre mobilizarea parţială a armatei ruse. Ei adaugă că, în faţa ameninţării germane, Rusia „nu poate decît să-şi grăbească înarmarea".

Ritmul infernal al evenimentelor

Viviani cade din nori. El nu ştie nimic despre mobilizarea parţială, nu ştie nimic despre ucazurile semnate de ţar. Nu ştie nici măcar dacă este realizabil — şi pe bun temei — demersul la care face aluzie Sazonov. Înţelege că la mijloc „e o lovitură a lui Paléologue" (ambasadorul francez la Petersburg). Lui Messimy, care îl cheamă la telefon, îi ordonă cu hotărîre.

— Spune-i lui Ignatiev să înlăture cu orice preţ focul de artificii.

Cu un machiavelism ridicol, Messimy traduce astfel această directivă:

— Rusia trebuia să-şi mobilizeze armata din sud, sub rezerva de a nu ne informa. „Eram ca un om căruia i s-a luat de pe umeri o mare povară", va comenta după aceea Ignatiev.

În ce-l priveşte pe Izvolski, el cere cu îndrăzneală ca Franţa „să-şi accelereze pregătirile militare". Se întruneşte Consiliul de Miniştri. Obiceiul cere să nu se redacteze nici o dare de seamă a deliberărilor. Încălcînd acest cod tacit, secretarul de stat Abel Ferry ia totuşi note. După război, vom citi în carnetele lui: „Să nu fie oprită mobilizarea rusă". Ce efect ar fi produs o decizie contrară?

Oricum, evenimentele intră într-un ritm infernal. La ora prînzului, contele Berchtold, prim-ministru şi ministru de externe austro-ungar, primeşte o depeşă de la cancelarul german Bethmann, care îl presează să accepte mediaţia engleză. Ministrul îl ascultă „palid şi tăcut" pe ambasadorul german, care îi transmite acest mesaj. Citeşte nota de două ori şi conchide că va raporta împăratului.

Şeful Marelui Stat Major imperial austriac, feldmareşalul Conrad von Hötzendorf, îl instigă bineînţeles pe Berchtold să nu cedeze. Amîndoi se duc la Franz Iosif, căruia îi propun să continue operaţiile împotriva Serbiei şi să decreteze mobilizarea generală la 1 august. Este greu de stabilit dacă bătrînul — a cărui tărie i-a frapat pe cei prezenţi la înmormîntarea nepotului său[2] — realizează exact consecinţele unor atare decizii sau dacă voinţa i-a cedat. Dar dincolo de aceste două ipoteze, piromanii îi smulg consimţămîntul.

Cum Berchtold nu are nici o calitate a unui om de stat, rămîne îngrijorat şi nehotărît. Parcă pentru a-i spori şi mai mult incertitudinea, Bethmann îl informează că el aprobă o nouă propunere engleză, soluţie care se va numi *Halt in Belgrad* [Oprire la Belgrad]. Marea Britanie acceptă, în mod tacit, ca Austria să ocupe capitala şi o parte din teritoriul sîrb. Dacă ea se opreşte aici şi consimte să discute, guvernul Maiestăţii Sale va interveni pe lîngă Rusia, pentru a o tempera.

Berchtold convoacă un consiliu de miniştri.

O întrevedere patetică

La Petersburg, generalii sînt foarte agitaţi din cauza „rateurilor" pe care le-ar provoca mobilizarea parţială. Ei îl asediază pe Sazonov [ministrul de externe] şi îl conving. Generalul Ianuşkevici, şeful Marelui Stat Major al armatelor

---

[1] Continuăm publicarea, cu titlul şi subtitlurile redacţiei noastre, a altor fragmente (*Magazin istoric*, nr. 11,12/1988) din lucrarea publicistului istoric francez Philippe Erlanger *Le Dernier Âge d'or de la Monarchie. Le Crépuscule des rois. 1901-1914*, apărută la Paris, în 1985.

[2] Este vorba despre arhiducele Franz Ferdinand (1863-1914), moştenitor al tronului austro-ungar, asasinat la Sarajevo, la 28 iunie 1914.

ruse, telefonează ţarului, care refuză să-l asculte. Sazonov ia receptorul, la rîndul său, şi solicită să i se acorde urgent o audienţă. Nicolae răspunde mai întîi „că e foarte ocupat", apoi acceptă să-şi primească ministrul, la ora 15.

Sazonov şi generalul se înţeleg că, dacă obţin asentimentul imperial, primul va telefona imediat celuilalt, care va lua măsurile necesare.

— După aceea, spune Ianuşkevici, voi dispărea, voi întrerupe telefonul şi mă voi face nevăzut, pentru cazul în care se vor da contraordine.

Întrevederea dintre ţar şi Sazonov este patetică.

— Gîndeşte-te, spune Nicolae, care se dovedeşte perfect conştient de situaţie, gîndeşte-te la răspunderea pe care mă sfătuieşti s-o iau! Gîndeşte-te la miile şi miile de oameni care vor fi trimişi la moarte!

— E preferabil, replică Sazonov, să dezlănţuim un război decît să încurajăm, prin atitudinea noastră, un război în care vom fi surprinşi nepregătiţi.

Timp de o oră, Nicolae rămîne gînditor, cu privirea pierdută. Generalul Tatişcev, care asistă la întrevedere, intervine:

— Da, e greu să iei o asemenea hotărîre.

Brusc, cum se întîmplă cu timizii, ţarul pare că se trezeşte şi semnează ceea ce va fi sentinţa de moarte a bătrînei Europe şi a lui însuşi.

— M-ai convins, spune ministrului său, dar aceasta este cea mai dureroasă zi din viaţa mea.

Sazonov îl cheamă în mare grabă pe Ianuşkevici.

— Poţi să întrerupi telefonul. Dă ordinele necesare şi dispari pentru tot restul zilei.

Este informat Paléologue, care comite o gravă greşeală: el nu previne guvernul francez. Vrea ca Parisul să afle mai întîi de mobilizarea germană şi apoi de aceea a rusilor.

Sazonov nu pomeneşte nimic ambasadorului Germaniei la Petersburg, Friedrich von Pourtalès, despre mobilizarea generală. Îi spune doar că mobilizarea parţială nu poate fi contramandată şi că Rusia nu va lăsa Serbia în situaţia încurcată în care se află. Ceea ce este de ajuns pentru a-l alarma pe Pourtalès[1], apoi pe împăratul Wilhelm II, care tocmai a primit o telegramă de la „Nicky": „Avem nevoie de energica Ta presiune asupra Austriei, pentru a ajunge la un acord".

Mesajul lui Pourtalès îi provoacă Kaiserului o adevărată criză de nervi. E supărat mai ales pe Anglia că nu l-a reţinut pe ţar. Scrie: „Anglia, Rusia şi Franţa s-au înţeles... să folosească conflictul austro-sîrb drept scuză, pentru a declanşa împotriva noastră un război de exterminare... Iată, goală-goluţă, situaţia adevărată, pregătită încet şi cu dibăcie de către Eduard VII şi, în cele din urmă, îndeplinită de George V... Faimoasa încercuire a Germaniei a devenit pînă la urmă o realitate!"

Paladinul cu armura strălucitoare a dispărut. I-a luat locul un om descumpănit: „Fidelitatea noastră faţă de Austria ne va duce la distrugerea politică şi economică".

Generalul von Moltke, şeful Marelui Stat Major german, este un om emotiv şi slab; atunci cînd a fost numit în acest post, i-a atras chiar el atenţia împăratului asupra acestui aspect. Suveranul l-a prevenit că, în cazul unei crize grave, va lua el însuşi frîiele în mînă. Cum împăratul n-o face, Moltke îşi pierde capul. Îi este teamă că, dacă Austria nu mobilizează, Germania va trebui să susţină singură asaltul rusilor. Aşa că, din proprie iniţiativă, telegrafiază omologului său austriac Hötzendorf: „Fiţi fermi în faţa mobilizării ruse. Monarhia dualistă trebuie să fie apărată. Mobilizaţi imediat împotriva Rusiei, Germania va mobiliza şi ea". Cîrînd, va regreta amar intervenţia sa, spunînd:

— Cînd mă gîndesc la ea, mă cuprinde groaza.

Prea tîrziu. Avalanşa era declanşată.

Primul ministru austro-ungar, Berchtold, uluit, primeşte comunicarea mesajului lui Moltke în timpul Consiliului de Miniştri, din 31 iulie. Se întreabă cu glas tare:

— Cine comandă la Berlin? Bethmann sau Moltke?

Din păcate, nimeni. Primul ministru este entuziasmat.

— Am primit cele mai categorice asigurări — se adresează el colegilor săi — provenind de la cea mai înaltă autoritate militară.

Anomalie după anomalie

În zorii zilei de 31 iulie, sînt lipite afişele care declară mobilizarea rusă. Paléologue, nemaiputînd tergiversa, anunţă ştirea la Paris, dar, ciudat lucru, Parisul nu o primeşte decît la ora 20.30, după şaisprezece ore! Între timp, guvernul francez a fost prevenit de Jules Cambon, ambasadorul lui la Berlin, şi de ambasadorul german. Altă anomalie: nu întreprinde nimic. Or, în cursul acestei dimineţi s-au întîmplat atîtea lucruri...

Kaiserul află pe la prînz de mobilizarea rusă. Cancelarul Bethmann este satisfăcut: Germania va putea susţine că a fost atacată. Pourtalès întreprinde două demersuri pe lîngă Sazonov apoi pe lîngă ţar. Se aşteaptă să i se spună că, dacă Austria opreşte înaintarea armatelor ei şi recunoaşte că litigiul austro-sîrb a căpătat caracterul unei probleme de interes european, Rusia va păstra o atitudine de expectativă. Ţarul nu consimte să-şi schimbe dispoziţiile militare. În acest timp, la Paris, baronul von Schoen, ambasadorul german în capitala Franţei, cere ca Franţa să predea oraşele Toul şi Verdun.

Împăratul Wilhelm nu aprobă totuşi ca Moltke — în culmea agitaţiei — să decreteze mobilizarea generală, ci doar „starea de pericol de război". Telegrafiază, înnebunit de spaimă, lui George V: „Am aflat că Nicky a ordonat astă-noapte mobilizarea în-

---

[1] În memoriile sale, publicate la Berlin, în 1927, găsim următoarea apreciere: „Sînt convins şi azi că o soluţie paşnică a conflictului cu Serbia, pe cale diplomatică, ar fi fost posibilă, dacă Rusia ar fi ascultat avertismentul amical al Germaniei şi dacă în timpul negocierilor diplomatice s-ar fi abţinut să ia măsuri militare".

tregii sale armate şi flote. N-a aşteptat măcar mediaţia la care mă gîndesc eu". Lui Nicolae: „Prietenia faţă de Tine şi imperiul Tău, pe care bunicul meu mi-a lăsat-o moştenire pe patul său de moarte, este, mai departe, sacră pentru mine. Am rămas credincios Rusiei, cînd ea s-a aflat în nenorocire. Tu mai poţi încă salva pacea Europei, dacă opreşti măsurile militare".

Ţarul răspunde: „Din punct de vedere tehnic, îmi este imposibil să suspend pregătirile militare. Dar, atîta timp cît tratativele cu Austria nu sînt întrerupte, trupele mele se vor abţine de la orice ofensivă. Îţi dau cuvîntul meu de onoare". Faimosul plan Schlieffen[1] prevede ca, încă din momentul declarării războiului, armata germană să atace Franţa, trecînd prin Luxemburg şi Belgia. Aşa că trupele încep să mărşăluiască în această direcţie; Poincaré, preşedintele Republicii franceze, telegrafiază lui George V: „Dacă Germania ar avea certitudinea că Antanta Cordială[2] s-ar manifesta — *in extremis* chiar şi pe cîmpul de luptă —, ar exista şanse foarte mari ca pacea să nu fie tulburată. De limbajul şi conduita guvernului englez depind de aici înainte ultimele posibilităţi ale unei soluţii paşnice". Mai tîrziu, regelui îi va fi ruşine de răspunsul său dilatoriu: „Evenimentele se schimbă atît de repede, încît e imposibil de prevăzut ce se va întîmpla". La prînz, Pourtalès înmînează un ultimatum lui Sazonov: dacă Rusia nu demobilizează în douăsprezece ore, Germania va mobiliza, la rîndul său.

Austria a şi mobilizat. Trupele ei intră în Belgrad. La Paris, generalul Joffre, comandantul forţelor franceze din nord şi nord-est, trece prin aceleaşi chinuri ca şi omologii săi german şi rus. Se hotărăşte să demisioneze dacă mobilizarea generală nu este decretată a doua zi. Trupele de acoperire franceze şi-au şi ocupat poziţiile, dar guvernul a ordonat o retragere de zece kilometri de la frontieră, spre a lăsa întreaga răspundere Germaniei.

Mai degrabă filatelist decît om de stat

La 1 august, Rusia, nereacţionînd în faţa ultimatumului german, Pourtalès se duce la prînz la Sazonov şi îi cere ca ţara sa să accepte demobilizarea. Ministrul răspunzînd negativ, ambasadorul îi înmînează declaraţia de război.

— Blestemul uaţiunilor se va abate asupra noastră, spune Sazonov.

— Există o justiţie divină, replică Pourtalès.

Plînge.

— N-aş fi crezut niciodată că într-o zi voi părăsi Petersburgul în asemenea condiţii.

Îl îmbrăţişează pe Sazonov şi se retrage.

Kaiserul proclamă mobilizarea generală.

Poincaré semnează şi el un decret similar, care urmează să se aplice în ziua de 2 august.

Dar încă nu s-a săvîrşit totul. „Willy" trimite o lungă telegramă lui „Georgie", în urma căreia guvernul englez îşi mai oferă încă o dată rolul de mediator. Berchtold îl convinge pe Franz Iosif că nu trebuie să accepte ideea „salvării Serbiei". Totuşi, ambasadorul austriac declară lui Sazonov că guvernul său acceptă o discuţie cu celelalte puteri. Ministrul, plăcut surprins, întreabă dacă, în aceste condiţii, trupele imperiale îşi vor opri înaintarea. Nu primeşte nici o asigurare şi lucrurile îşi urmează cursul.

Un curs pe care Anglia l-ar mai fi putut schimba. În aceeaşi zi de 1 august, Paul Cambon, ambasadorul Franţei la Londra [şi unul dintre făuritorii Antantei Cordiale], se duce de două ori la Foreign Office. Spirit negativist, Grey, secretarul britanic al afacerilor externe, îi spune că Anglia nu-i dispusă să ia armele. Aminteşte, în mod destul de perfid, că nici nu cunoaşte măcar termenii exacţi ai acordurilor franco-ruse.

— Franţa, conchide el, trebuie să ia decizia pe care o crede de cuviinţă, fără să conteze pe o asistenţă, pe care noi nu sîntem în măsură să i-o promitem. Nu există obligaţii scrise între noi.

Cambon se înfurie:

— Dar onoarea! Oare Anglia înţelege sensul acestui cuvînt?

Grey rămîne împietrit. Ar putea argumenta că n-are sprijinul nici al Cabinetului, nici al Parlamentului, nici al regelui, care e mai degrabă filatelist decît om de stat. Cabinetul se întruneşte într-o şedinţă furtunoasă. În timp ce colegii lui se ceartă, Grey, care n-are conştiinţa împăcată, se face nevăzut. Telefonează prinţului Lichnowsky, ambasadorul german la Londra:

— Anglia, îi declară el, ar putea încerca să obţină neutralitatea Franţei, dacă vă angajaţi să nu atacaţi nici această ţară, nici Rusia, aşteptînd rezultatul mediaţiei noastre.

Lichnowsky sare în sus de bucurie. E atît de tulburat încît transmite în mod incorect mesajul la Berlin: „În caz că Franţa ar accepta să rămînă neutră într-un război ruso-german, Grey a întrebat dacă noi vom ataca sau nu Franţa. L-am asigurat că îmi pot lua răspunderea de a-i spune că nu, şi el va ţine seama de această asigurare în Consiliul de Miniştri".

Kaiserul şi cancelarul său iau cunoştinţă de această telegramă puţin după ora 17.

— Asta merită o cupă de şampanie, exclamă Wilhelm, peste măsură de încîntat. Dacă Anglia împiedică Franţa să intre în război, trebuie oprită înaintarea spre vest şi toată armata îndreptată împotriva Rusiei!

Lichnowsky a omis să precizeze că Grey cerea promisiunea de neagresiune atît împotriva Franţei, cît şi *împotriva Rusiei*. În timp ce Bethmann plînge de bucurie, Wilhelm îl convoacă pe Moltke,

---

[1] Întocmit de contele Alfred von Schlieffen, mareşal şi teoretician militar german, predecesorul lui Moltke în funcţia de şef al Marelui Stat Major al armatei germane, planul respectiv prevedea purtarea ostilităţilor pe două fronturi. El era o replică militară la situaţia creată prin alianţa franco-rusă.

[2] Denumirea sub care a fost cunoscută în epocă înţelegerea încheiată în 1904 între Franţa şi Marea Britanie, una din bazele constituirii Triplei Înţelegeri (Antantei).

la Potsdam şi îi ordonă să modifice dispozitivul.

— E imposibil, Maiestate, răspunde generalul speriat. Armata ar deveni o bandă de oameni nedisciplinaţi şi fără intendenţă.

— Unchiul[1] d-tale mi-ar fi răspuns altfel, îi azvîrle în faţă Kaiserul furios.

Apoi împăratul cheamă alţi generali. În timpul discuţiilor care se încing, Moltke dispare, aleargă la cartierul său general, unde îl descoperă repede un emisar imperial. Este chemat de Maiestatea Sa. Înainte de a se înapoia la Potsdam, Moltke încredinţează ordinul de mobilizare aghiotantului său, von Heften, şi îi şopteşte la ureche:

— Repede, dă dispoziţii să înainteze trupele!

Moltke găseşte un împărat euforic, căci Grey, fără să repete termenii comunicării sale, tocmai s-a asigurat că Lichnowsky a transmis-o întocmai la Berlin.

— Mobilizarea nu poate fi oprită, repetă generalul. Odată declanşată, nu mai poate suferi corecturi. „Willy" telegrafiază în mare grabă lui „Georgie": „Mobilizarea nemaiputînd fi decomandată, la această oră tîrzie, dacă Franţa îmi oferă o neutralitate garantată de flota Ta şi de armata Ta, eu mă voi abţine de a o ataca şi voi folosi trupele mele în altă parte. Sper că Franţa nu se va enerva".

Ore tragice

E ora 19. Moltke îşi priveşte ceasul.

— Chiar în acest moment, spune el, trupele noastre, potrivit planului, intră în Luxemburg, pentru a ocupa un nod de cale ferată, la locul denumit Trois-Vierges.

Wilhelm e cît pe-aici să se sufoce.

— Dă dispoziţii să se întoarcă oamenii.

— Dacă nu pot ataca Franţa, nu pot să-mi asum răspunderea războiului.

— Iar eu, strigă Bethmann, care se află de faţă, nu-mi pot asuma răspunderea de a nu ţine seama de nota engleză.

— Deoarece refuzi să te supui, urlă Kaiserul, am să dau eu contraordinul!

„Am crezut, va scrie mai tîrziu Moltke, în jurnalul său, că o să-mi sară inima din piept". Wilhelm se ţine de cuvînt. Unul dintre aghiotanţii săi ordonă, pe baza instrucţiunilor monarhului, Diviziei 16, care a ocupat deja gara Trois-Vierges, să revină în Germania. Regele George este prevenit, de asemenea, Viviani.

— Germanii se retrag, declară foarte vesel preşedintele în Consiliul de Miniştri, reunit atunci.

— Nu, ripostează Poincaré, cu glasul său „batjocoritor şi aspru", ne trag pe sfoară. De altfel, ar renunţa ei să nu profite de situaţia admirabilă în care ne aflăm? Se poate crea oricînd un incident de frontieră[2].

La ora 23, Kaiserul îl convoacă din nou pe Moltke.

Poţi face ce vrei, îi spune cu un glas lugubru.

Şi totuşi acest om dezechilibrat trimite o nouă telegramă ţarului, la mai multe ore după ce-i declarase război: „Am fost obligat să-mi mobilizez armata. Trebuie să Te rog să ordoni trupelor Tale să nu comită, sub nici un pretext, cea mai mică violare a frontierelor noastre".

Istoricii şi diplomaţii au încercat să înţeleagă sensul acestui demers zadarnic, dînd răspunsuri felurite. Cel mai bun pare a fi cel al unui funcţionar superior german: „În acele ore tragice, Wilhelm şi-a cam pierdut capul". Cît priveşte pe Moltke, atîtea emoţii îl-au zdrobit. „N-am putut birui această încercare, va mărturisi el în jurnalul său. Ceva s-a zdruncinat în mine pentru totdeauna. Încrederea şi siguranţa mea au fost distruse".

Ceea ce se va verifica în timpul luptei de pe Marna[3].

La 2 august, ambasadorul german la Bruxelles desface plicul pe care nu trebuia să-l deschidă decît în caz de război. În el se află ultimatumul prin care se cere Belgiei drept de trecere pentru trupele germane. Belgia a mobilizat în mod preventiv trei contingente. Ea cere ajutorul Angliei, unde atmosfera se va schimba complet. Acolo, neutralitatea Belgiei este o dogmă intangibilă. George V nu va putea refuza regelui belgian Albert I ceea ce îi refuza lui Poincaré. Grey a şi întrebat Franţa şi Germania dacă vor respecta neutralitatea micului regat. Răspunsul francez a fost afirmativ, cel al Germaniei echivoc. Grey îl previne pe Lichnowsky că, în lipsa unui angajament formal, el nu poate garanta „neutralitatea amicală a ţării sale". Ambasadorul întreabă în ce condiţii Anglia va respecta această neutralitate. Grey se mărgineşte să răspundă că el înţelege să-şi păstreze toată libertatea. David Lloyd George, pe atunci ministru al trezoreriei, va scrie în memoriile sale: „El şi-a continuat politica sa favorită, aceea de a aştepta să hotărască opinia publică în locul lui". Or — va nota mai tîrziu tot Lloyd George — „de sîmbătă 1 august şi pînă luni, popularitatea războiului a înregistrat un salt". Din clipa aceea, Grey a putut pronunţa în Parlament un discurs energic, care va fi aclamat.

Încurajat de această aprobare, el anunţă că flota britanică va apăra porturile din Marea Nordului şi cele din Canalul Mînecii, apoi trimite un ultimatum la Berlin: „Dacă pînă la 4 august, înainte de miezul nopţii, nu primim asigurarea că neutralitatea belgiană nu va fi violată, Marea Britanie nu va avea altă alternativă decît să ia măsurile necesare spre a face să fie respectat tratatul"[4].

Între timp, Lichnowsky, păstrîndu-şi optimismul, telegrafiază: „În ce priveşte situaţia actuală, Grey m-a asigurat că englezii n-au nici cea mai mică intenţie de a începe ostilităţile împotriva noastră". Conştient de ce va urma, spre deosebire de cancelarul Bethmann, Kaiserul notează: „Minte".

---

[1] Contele Helmuth von Moltke (1800-1891), şeful Marelui Stat Major prusian şi apoi german (1858-1888).

[2] După notele lui Abel Ferry.

[3] Acolo, într-o luptă desfăşurată între 6-13 septembrie 1914, Joffre a reuşit să oprească invazia germană, silindu-l pe Moltke să se retragă.

[4] Neutralitatea Belgiei fusese garantată prin tratatele încheiate între marile puteri, în 1839.

Cancelarul, pierzîndu-şi capul, spune ambasadorului britanic, sir Edward Goschen, care i-a înmînat ultimatumul, cuvinte a căror amintire nu se va şterge niciodată.

— Doar n-o să ne declaraţi război pentru un petec de hîrtie!

Notele grave ale Big Ben-ului

În ce-l priveşte pe Wilhelm, el redevine prada fantasmelor, datorită cărora conştiinţa lui nu-i va reproşa nimic. Uită bravadele, provocările, erorile sale. Lucrurile sînt foarte limpezi. Eduard VII i-a întins o cursă, iar George V a pus-o în funcţiune. Kaiserul aminteşte anturajului său un incident petrecut cu un an înainte, cu prilejul ceremoniei căsătoriei fiicei sale, prinţesa Victoria-Louise, cu ducele de Brunswick. Intrînd pe neaşteptate în apartamentul lui „Georgie", l-a găsit pe acesta într-o discuţie animată cu „Nicky". Amîndoi au tăcut brusc cînd l-au văzut. Nu mai încape nici o îndoială! Complotau împotriva lui...! În timp ce o conduceau pe nevinovata lui copilă la altar, ei zămisleau intrigi şi trădări! Regina Victoria trebuie să se fi răsucit în mormîntul ei.

Sîntem în 3 august 1914. Ambasadorul german la Paris, baronul von Schoen, se duce la primul ministru Viviani şi îi declară (minciună enormă, ce nu va înşela pe nimeni):

— Germania se vede obligată să declare război Franţei, deoarece aviatori francezi au aruncat bombe în apropierea oraşelor Wesel, Karlsruhe şi Nürnberg.

El îi remite acestuia o scrisoare, care nu este o declaraţie de război, ci pur şi simplu „o constatare a stării de război". Londra, va scrie Lloyd George, trăieşte „într-o stare de nelinişte fremătătoare". Se aşteaptă răspunsul german, dar nu soseşte nimic. Miezul nopţii la Berlin echivalează cu ora 23 la Greenwich. „Notele grave ale Big Ben-ului — scrie Lloyd George în memoriile sale — umplu noaptea, bătînd cea mai fatală oră pe care a cunoscut-o Anglia, de la începuturile sale... Ultima bătaie a orei 11 răsună în urechile noastre ca un ciocan al destinului... Mi se părea că sînt un om viu pe o planetă smulsă brusc din orbita ei de o mînă demonică şi zvîrlită nebuneşte în necunoscut".

La Petersburg, în prezenţa suveranilor, a Curţii şi a ofiţerilor din garnizoană, are loc o manifestaţie în faţa Palatului de iarnă. După ce oficiază *Te Deumul*, arhidiaconul citeşte un manifest, prin care ţarul îşi îndeamnă armatele să lupte „cu spada în mînă şi credinţa în inimă". Nicolae şi Alexandra, cu lacrimi în ochi, apar în balconul palatului. Într-un entuziasm general, aproape zece mii de oameni îngenunchează, intonînd imnul naţional. Este, într-un anume fel, imnul funebru al acestei monarhii care, dintr-o gravă incapacitate, se va prăbuşi în fundul prăpastiei. Singurii care vor ieşi cu bine, dacă se poate spune aşa, vor fi regele Belgiei şi, dintre marile puteri, Coroana britanică; ea îşi va păstra prestigiul, dar îşi va pierde pentru totdeauna influenţa.

La Viena, poetul polemist Karl Kraus[1], într-un articol celebru, îl salută pe Franz Iosif cu cuvintele:

— Bun sfîrşit lumii Maiestăţii Sale![2]

Philippe ERLANGER
În româneşte de
Paul B. MARIAN

---

[1] Karl Kraus (1874-1936) a fost o figură de prim plan a jurnalismului antirăzboinic şi antiimperialist vienez. El a condus revista *Die Fackel* (Facla care a apărut începînd din 1899 în 415 numere) şi a scris tragedia epică de proporţii uriaşe *Die letzen Tage der Menschheit 1916-1919* (Ultimele zile ale omenirii), o diatribă împotriva haitei de aţiţători de război şi speculanţi din vremea războiului imperialist.

La titlul revistei conduse de Kraus face aluzie şi titlul romanului *Die Fackel im Ohr* (Facla în ureche) al scriitorului Elias Canetti (laureat al Premiului Nobel pentru literatură, 1981, şi al Premiului Franz Kafka) roman a cărui versiune românească a apărut în 1986 la Editura Dacia.

[2] *Magazin istoric* a publicat mai multe articole consacrate prăbuşirii marilor imperii (nr. 8/1971, 6-11/1975, 8/1976, 12/1983).

CĂRŢI SOSITE LA REDACŢIE

● **Ioan Lupaş — DIN ISTORIA TRANSILVANIEI** *(ediţie îngrijită, note şi comentarii de* **Marina Vlasiu;** *cuvînt înainte de* **Florin Constantiniu).**

Editura Eminescu, Bucureşti, 1988, XVII + 414 pp., 38 lei: *culegere din scrierile reputatului cărturar privind istoria socială şi culturală a Transilvaniei, apărută în colecţia „Biblioteca de filosofie a culturii româneşti".*

● **Ioan Talpeş — DIPLOMAŢIE ŞI APĂRARE. COORDONATE ALE POLITICII EXTERNE ROMÂNEŞTI, 1933-1939.**

Editura ştiinţifică şi enciclopedică, Bucureşti, 1988, 356 pp., 28 lei: *evoluţia poziţiei şi situaţiei internaţionale a României, sub aspect diplomatic şi militar, în perioada premergătoare declanşării marii conflagraţii mondiale.*

● **Radu Vulpe — COLUMNA LUI TRAIAN. MONUMENT AL ETNOGENEZEI ROMÂNILOR** *(text ales şi stabilit, cuvînt înainte de* **Ecaterina Dunăreanu-Vulpe;** *postfaţă de* **Lucia Teposu-Marinescu).**

Editura Sport-Turism, Bucureşti, 1988, 254 pp. + 1h, 36 lei: *monografie destinată atît specialiştilor cît şi publicului larg, despre unul din monumentele de referinţă ale antichităţii.*

● **Dumitru Almaş — VETRE DE ISTORIE ROMÂNEASCĂ.**

Editura Sport-Turism, Bucureşti, 1988, 244 pp., 20,50 lei: *evocări prilejuite de întîlnirea cu locuri de seamă ale istoriei poporului român.*

● **Antonie Plămădeală — ROMANITATE, CONTINUITATE, UNITATE.**

Sibiu, 1988, 325 pp.: incursiune în istoria „vechimii, romanităţii, continuităţii şi unităţii „poporului român" (vezi şi Magazin istoric, nr. 9/1988)

● **Manfred Oppermann — TRACII ÎNTRE ARCUL CARPATIC ŞI MAREA EGEE** *(traducere de* **Ondine Cristina Dascăliţa;** *prefaţă, note, control şi revizie ştiinţifică de dr.* **Mircea Babeş).**

Editura militară, Bucureşti, 1988, 254 pp., 46 lei: *monografie despre una dintre strălucitele civilizaţii ale antichităţii.*

1918-1988. UNIREA CEA MARE — ARC PESTE TIMP

A treia serie de întrebări

1. Prin actul revoluționar de la 23 August 1944, desfășurat acum aproape 45 ani, poporul nostru pășea într-o nouă etapă istorică, înfăptuind Revoluția de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă care, după cum subliniază tovarășul Nicolae Ceaușescu, **„a dus la cucerirea adevăratei independențe a patriei, la transformarea revoluționară, socialistă a României. Masele populare și-au dobîndit, cu arma în mînă, dreptul de a fi deplin stăpîne pe bogățiile naturale, de a-și făuri destinele potrivit intereselor și aspirațiilor proprii, precum și posibilitatea de a construi pe pămîntul patriei cea mai dreaptă și mai înaintată orînduire socială — orînduirea socialistă și comunistă".**

Revoluția din August 1944 a avut totodată o puternică înrîurire asupra mersului războiului, determinînd prin amplitudinea desfășurării revoluționare și prin întoarcerea armelor împotriva Germaniei hitleriste, scurtarea conflagrației în Europa cu 200 zile.

Evidențiind contribuția importantă a României la înfrîngerea Germaniei hitleriste, postul de radio Londra făcea următoarea apreciere: „Dintre națiunile care luptă împotriva Germaniei hitleriste, România se situează azi în al patrulea rînd în ce privește numărul de soldați care participă la bătălia de distrugere a nazismului".

La ce dată a fost făcută această apreciere?

a) 20 aprilie 1945
b) 3 martie 1945
c) 7 ianuarie 1945

2. Lupta românilor din Transilvania împotriva regimului de asuprire națională exercitat de autoritățile austro-ungare s-a bucurat de sprijinul întregului popor român. În 1894, de exemplu, cînd la Cluj s-a judecat nedreptul proces intentat luptătorilor memorandiști, în întreaga Românie au avut loc acțiuni de solidaritate cu cauza fraților de peste munți.

În imagine: moment din timpul unei demonstrații de solidaritate cu lupta memorandiștilor, organizată în 1894 de cetățenii unui mare oraș.

În care oraș a fost luată această fotografie?

a) Constanța
b) Iași
c) București

3. Strînsele legături economice, politice și culturale ce au existat între țările române, sînt ilustrate prin numeroase mărturii documentare. Un astfel de document consemnează însemnatul ajutor acordat de Constantin Brîncoveanu domnitorilor Moldovei, Antioh și Dimitrie Cantemir ajutor menționat într-o scriere ce conține însemnările de taină ale voievodului Țării Românești.

Cum se intitulează scrierea respectivă?

a) Condica de venituri și cheltuieli a vistieriei
b) Catastihul jurnal
c) Foletul novel

4. În 1816, la Leipzig, apărea *Istoria României* — prima lucrare tipărită în care se folosea numele de România pentru a desemna teritoriul locuit de poporul nostru. „Am numit această țară România — scria autorul cărții, Daniel Philippide — ... pentru vechimea și numărul nației românilor, respingînd orice fel de altă denumire ca fiind nepotrivită și improprie..."

Cunoașteți și o altă scriere a lui Daniel Philippide în care apărea, de asemenea, numele de România?

a) Geografia României
b) Statistica României
c) Descrierea României

5. La inițiativa socialiștilor români a fost creat, la 18/30 octombrie 1918, organismul suprem al mișcării de eliberare națională a românilor din Transilvania, alcătuit

din șase reprezentanți social-democrați și șase reprezentanți ai Partidului Național Român, a cărui componență evidențiază ponderea și influența muncitorimii în viața politică transilvăneană.

Cum se intitula acest organism care constituia „unicul for care reprezintă voința poporului român" din Transilvania?

a) Consiliul Național al Unității Române

b) Consiliul Național Român Central

c) Comitetul Executiv

6. Luptător pentru realizarea unității tuturor românilor, Mihail Kogălniceanu a acționat de-a lungul întregii sale vieți în sprijinul fraților de peste munți. Într-o scrisoare adresată în 1888 *Gazetei Transilvaniei* își mărturisea scopul pe care îl urmărise în strînsă colaborare cu conducătorii politici ai românilor transilvăneni: „Deși aflîndu-ne în țări politic despărțite, nu o dată am simpatizat și am lucrat împreună, căci și unii și alții am avut și am urmărit același scop, apărarea și întărirea naționalității române, fie dincolo, fie dincoace de Carpați".

Cu ce prilej a scris M. Kogălniceanu aceste rînduri publicației brașovene?

a) la semicentenarul apariției Gazetei Transilvaniei

b) cu ocazia unei vizite la Brașov

c) într-o scrisoare către G. Barit

7. Făurirea Partidului Comunist Român, în mai 1921 — primul partid politic refăcut la scara întregii țări după Marea Unire —, a marcat cea mai importantă etapă în procesul de perfecționare politico-ideologică și organizatorică a partidului politic al clasei muncitoare, determinată de profundele mutații survenite în viața țării după formarea statului național unitar român la 1 Decembrie 1918. P.C.R. era succesorul legitim al partidului revoluționar al clasei muncitoare constituit în 1893 și care cunoscuse faze consecutive de dezvoltare.

Între ce date s-a desfășurat Congresul de constituire în 1893 al partidului politic revoluționar al clasei muncitoare din România?

a) 31 martie-3 aprilie 1893

b) 15-17 aprilie 1893

c) 12-14 mai 1893

8. În urmă cu cinci decenii, la 1 Mai 1939, masele populare din țara noastră, mobilizate de partidul comunist, s-au ridicat, în mari demonstrații, împotriva fascismului războiului și revizionismului, pentru apărarea integrității și suveranității patriei. Documentele înregistrează prodigioasa activitate desfășurată de tînărul militant comunist Nicolae Ceaușescu cu prilejul pregătirii viguroasei demonstrații de la București. În cursul acestor evenimente, alături de tovarășul Nicolae Ceaușescu, de alți militanți ai partidului, o neobosită activitate a desfășurat tovarășa Elena Petrescu-Ceaușescu.

Subliniind semnificația demonstrației de la 1 Mai 1939, o importantă reuniune internațională desfășurată la Paris la 13-14 mai 1939 a adoptat o rezoluție în care aprecia evenimentele din România drept o expresie a voinței poporului român de a lupta împotriva agresiunii și fascismului.

Ce reuniune internațională a adoptat această rezoluție?

a) Conferința Păcii

b) Conferința mondială pentru apărarea păcii și personalității umane

c) Conferința internațională a muncii

9. În vara anului 1917, înfruntînd inamicul în aprige bătălii pe frontul din Moldova, oștenii români au înscris pagini de nepieritoare glorie în cronica vitejiei și dragostei de țară. Între acestea, se află și cea mai mare și cea mai însemnată victorie obținută de ostașii români împotriva armatelor Puterilor Centrale. La capătul celor 29 zile de eroică încleștare, comandantul Armatei I române arăta, în ordinul de zi adresat bravilor ostași: „Din sîngele vostru, se va ridica, curat și măreț, o țară românească a tuturor românilor".

Unde a avut loc această aprigă încleștare?

a) Mărăști

b) Mărășești

c) Oituz

10. Omagiind luptele și jertfele înaintașilor pentru unitate și independență națională, pentru dreptate și libertate tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretar general al partidului, adresează acest înălțător îndemn: **„Întregul popor, tineretul, trebuie să cunoască și să cinstească pe înaintași, pe aceia care au asigurat dezvoltarea și formarea poporului și națiunii române, a limbii și literaturii române! Să cinstim pe toți aceia care — de-a lungul celor două milenii — au pus întotdeauna mai presus interesele poporului, ale patriei, ale progresului economico-social și cultural al țării, au asigurat, cu prețul vieții, existența poporului, a națiunii noastre independente".**

Între monumentele cinstind lupta înaintașilor se află și acesta, din imaginea alăturată, inaugurat în municipiul Iași în prezența tovarășului Nicolae Ceaușescu și a tovarășei Elena Ceaușescu.

Știți cum se intitulează acest monument?

a) Victoria

b) Monumentul Independenței

c) Libertatea

talon de participare

Trecutul în slujba prezentului

Ne-a vizitat redacţia — în urmă cu cîtva timp — profesorul cubanez Francisco Pividal Padrón, doctor în ştiinţe istorice, preşedintele Asociaţiei istoricilor latino-americani şi din Caraibe şi şeful catedrei „Bolivar" la Universitatea din Havana. Dintre lucrările sale citãm: Simon Bolivar — actualitatea gîndirii sale, Bolivar — primii paşi către universalitate, Bolivar — precursor al antiimperialismului —, **ultima dintre ele premiată în 1977 cu Premiul extraordinar atribuit de „Casa de las Americas".**

Profesorul Pividal Padrón a îndeplinit şi diferite misiuni oficiale din partea guvernului cubanez, în peste 25 ţări din Europa, Asia, Africa, America latină şi Caraibe.

L-am rugat, pentru început, să ne vorbească despre activitatea Asociaţiei istoricilor latino-americani şi din Caraibe, pe care o conduce.

— Cea dintîi asociaţie s-a creat în Mexic, în anul 1974, sub auspiciile Universităţii Naţionale Autonome din această ţară (Universitatea dispune de o revistă, care apare în 300 000 exemplare săptămînal). Asociaţia s-a afirmat cu ocazia celui de-al doilea Congres al istoricilor latino-americani, desfăşurat în 1978, sub auspiciile Universităţii centrale din Venezuela, şi la care au participat 50 istorici. Apoi, la cel de-al treilea Congres al istoricilor latino-americani, care a avut loc la Quito, în Ecuador în anul 1981, cu participarea a 40 cercetători din 16 ţări latino-americane, s-a făcut propunerea, acceptată, ca ţara mea, Cuba, să-şi asume preşedinţia Asociaţiei istoricilor latino-americani, iar eu să devin conducătorul ei.

În 1983, în Cuba s-a ţinut cel de al patrulea Congres al Asociaţiei, la care au fost invitaţi 120 istorici din întreaga Americă latină şi Caraibe. La Bayamo am fost reales în funcţia de preşedinte al Asociaţiei.

Am încercat să organizăm Congresul al V-lea al istoricilor latino-americani, dar nu am găsit nici o universitate şi nici un guvern care să îl finanţeze, din cauza datoriilor externe ale ţărilor din America latină şi a situaţiei lor economice. Biroul preşedintelui Asociaţiei — în care sînt înscrise în prezent 24 ţări — se află în Cuba, la „Casa de las Americas", centru cultural cunoscut în întreaga lume.

— Nu peste mult timp se vor sărbători 500 ani de la descoperirea Americii de către Cristofor Columb. Se prevede un program foarte variat de marcare a momentului, inclusiv la cel de al XVII-lea Congres internaţional de ştiinţe istorice de la Madrid, din 1990.

— Noi, în Cuba, nu acceptăm cuvîntul „descoperire". Credem că el nu corespunde adevărului istoric. Este vorba despre întîlnirea a două civilizaţii, cea europeană cu cea americană. De altfel, se discută tot mai intens că, înaintea lui Columb, în America au ajuns alte popoare: fenicieni, vikingi etc. Încă nu se ştie exact cine a atins primul continentul american.

— Care sînt domeniile pe care le îmbrăţişează cercetările dv.?

— Mi-am dedicat peste două decenii din activitatea mea studierii vieţii, activităţii şi operei eliberatorului ţărilor latino-americane, Simon Bolivar. Am citit enorm despre opera lui, studii scrise de istorici venezueleni, columbieni, ecuadorieni. Am avut atunci revelaţia că toţi aceşti autori îl judecau pe Bolivar prin prisma societăţii lor. Mi-am zis că noi, cei care trăim într-o altă societate decît cea a omului politic sud-american, am putea avea altă viziune asupra personalităţii sale.

Mi-am întrebat apoi ce reprezintă istoria pentru mine şi mi-am răspuns că ea este interpretarea trecutului conform cerinţelor prezentului, dintr-o optică ştiinţifică, materialist-dialectică şi istorică. Deci nu trecut pentru trecut, ci trecut reclamat de prezent.

— Ce ne puteţi spune despre activitatea istoricilor cubanezi?

— Asociaţia naţională a istoricilor cubanezi s-a fondat în anul 1984. Am început cu un număr foarte mare de membri, pentru ca, pe parcurs, să ne sporim exigenţele faţă de ei. În prezent, asociaţia are 400 membri. Ea organizează întîlniri tematice între istorici şi proiectează să editeze o revistă de răspîndire continentală. Asociaţia beneficiază de sprijinul permanent al conducerii Cubei. Tovarăşul Fidel Castro a spus în acest sens că despre revoluţia noastră nu s-a scris sistematic, că nu avem încă istorici ai revoluţiei. Combatanţii au consemnat modul cum au participat ei, dar nu există încă o istorie unitară a revoluţiei cubaneze. Asociaţia naţională a istoricilor cubanezi pregăteşte în prezent o echipă de istorici care urmează să se ocupe de acest proiect, de mare răspundere.

Din păcate, nu avem o revistă de profilul *Magazinului istoric*, pe care mă bucur că o pot cunoaşte. Aş vrea să-mi exprim deosebita apreciere pentru prezentarea ei ştiinţifică şi calitatea ei grafică. Sperăm ca, în viitor, să realizăm şi noi în Cuba o asemenea revistă.

Florentina DOLGHIN

Cîştigătorii concursului 20 DIN 20

Continuăm publicarea listei cîştigătorilor concursului Magazin istoric, ediţia 1988, 20 din 20, a cărei primă parte (premiile 1-25) a apărut în numărul trecut al revistei.

Reamintim cîştigătorilor că premiile în obiecte pot fi ridicate de la sediul redacţiei începînd cu data de 1 martie 1989, în termen de 6 luni de zile, respectiv pînă la 31 august 1989, inclusiv.

Abonamentele la Magazin istoric pe un an şi, respectiv, 6 luni vor fi făcute începînd cu luna iulie 1989.

PREMIILE 26-75 : 50 abonamente pe un an de zile la MAGAZIN ISTORIC

1. COMITETUL U.T.C., secţia Sculărie, I. I.T., Timişoara
2. MARIA MIHAI, Ploieşti
3. SZABO BELA, Călan
4. NICOLAE ZAMFIRESCU, Timişoara
5. CERCUL „ENIGMA", Şcoala generală, com. Mărişel, jud. Suceava
6. ROXANA-MARIA MIU, Piteşti
7. VASILE SIRCA BELINŢAN, Timişoara
8. EUSTAFIE BOSTAN, com. Ciucea, jud. Cluj
9. FORIKA CAROL-COLOMAN, Aiud
10. ARON OLAR, Cluj-Napoca
11. CERCUL DE ISTORIE, LICEUL INDUSTRIAL NR. 1, Turda
12. NICOLAE M. IONESCU, sat Măgura, com. Tătuleşti, jud. Olt
13. SZÉCSY DEZIDERIU, com. Hăghig, jud. Covasna
14. CERCUL DE ISTORIE, Şcoala generală, com. Leţcani, jud. Iaşi
15. AXINIA V. RUXANDA, Roman
16. TAMARA FERARU, Bucureşti
17. ÎNTREPRINDEREA DE PIELE ŞI MĂNUŞI, Timişoara
18. MIHAELA SÎNZIANA SPĂLĂŢELU, Turnu Măgurele
19. BOGDAN ANDREI CORCINSCHI, Iaşi
20. FEDAK IANOS ANDRAS, Craiova
21. SUCURSALA JUDEŢEANĂ A.D.A.S, Timişoara
22. OVIDIU POP, Aiud
23. DAN CONSTANTIN PUCHIANU, Tîrgovişte
24. ROBERT MARIUS CAZANCIUC, com. Rîfov, jud. Prahova
25. DANIELA BERCEAN, sat Chendrea, com. Bălan, jud. Sălaj
26. VALENTIN ZELD, Oltenita
27. ANDREI PAPUC, Piatra Neamţ
28. VIRGIL GHEORGHE PUŞCAŞU, Cluj-Napoca
29. INSTITUTUL DE STUDII ŞI PROIECTĂRI ENERGETICE, filiala Timişoara
30. GABRIEL VALENTIN DOBRA, Tîrgovişte
31. PAULINA ROŞU, com. Beştepe, jud. Tulcea
32. DĂNUŢ IROD, Iaşi
33. VIOREL BARARU, sat Arborea, com. George Enescu, jud. Botoşani
34. CONSTANTIN C. MĂRUŞCA, Sighişoara
35. MATEI ŢUNDREA, Tîrgu Jiu
36. MENDEL FISCHMAN, Timişoara
37. ASOCIAŢIA SPORTIVĂ „INDUSTRIA LÎNII", Timişoara
38. IACOB PETRIŞOR, sat Sasca Mică, com. Cornu Luncii, jud. Suceava
39. LUCIA CĂMĂRĂŞAN, com. Roşia Montană
40. GEORGE-ROMULUS DAMALAN, Alexandria
41. VASILE N. LEŞANU, com. Dorna Arinî, jud. Suceava
42. ŞTEFAN I. MARINESCU, Buzoi, jud. Vîlcea
43. NIŢĂ TUDOR, Arad
44. ECATERINA A. LĂZĂRESCU, com. Scurtu Mare, jud. Teleorman
45. OCTAVIAN MUREŞAN, Oradea
46. VIOLETA DOINA DIMITRIU, Tecuci
47. GABRIELA-VIOLETA OTESCU, sat Cîlcîova, com. Bethausen, jud. Timiş
48. PETRU BĂDILIŢĂ, Rădăuţi
49. RĂZVAN ZAHARIA, Bucureşti
50. MARIA-LUIZA ANDREESCU, Slobozia

PREMIILE 76-150: 75 abonamente pe 6 luni de zile la MAGAZIN ISTORIC

1. CERCUL DE ISTORIE, Liceul Industrial nr. 1, Fălticeni
2. MINODORA AUGUSTA TEGLAŞ, com. Var, jud. Sălaj
3. OLIMPIU BOLDUŢ, Şimleu Silvaniei
4. MARIA OFRIM, Baia Mare
5. COMITETUL U.T.C., I.M.A., Timişoara
6. EMIL HOCIUNGESCU, Bucureşti
7. RADU GHEORGHE, Constanţa
8. DOINA C. DANDU, sat Cozmeşti, com. Stoinceni-Prăjescu, jud. Iaşi
9. VICTOR VERNESCU, Bucureşti
10. SORIN GH. FLENDESCU, sat Dezrobiţi, com. Frînceşti, jud. Vîlcea
11. ILIE MOISE, Reşiţa
12. ROMEO MĂNESCU, Baia Mare
13. IOAN FLORIN NAGY, Bistriţa
14. DORINA MOLDOVAN, Bistriţa
15. I.P.R.O.T.I.M., Timişoara
16. TEREZA MUREŞAN, Tîrgu Mureş
17. VICTOR I. VLEJU, com. Dorna Arini, jud. Suceava
18. MIHAI SĂVEANU, Satu Mare
19. AUGUSTIN SURDU, sat Corneşti, com. Adămuş, jud. Mureş
20. VIRGIL I. BOBOC, Paşcani
21. DANIELA-NICOLETA ERIMESCU, Bucureşti
22. IOAN STANCIU, com. Corolen, jud. Maramureş
23. ANA CLAUDIA VAIDA, sat Chendrea, com. Bălan, jud Sălaj
24. CLAUDIU BAHRIM, Huşi
25. GHEORGHE RAŢIU, com. Tîrnova, jud. Arad
26. IOAN MOLDOVAN, com. Jabeniţa, jud. Mureş
27. IOAN MANOLACHE, com. Dobroteşti, jud. Teleorman
28. MIHAI-DAN MODREA, Bucureşti
29. ÎNTREPRINDEREA MECANICĂ — SECTOR CONCEPŢII, Timişoara
30. ALINA MILOŞ, Lugoj
31. PETRE-ŞTEFAN PRUNESCU, Bucureşti
32. PARASCHIV MANCU, Timişoara
33. OVIDIU SZILAGHI, Baia Mare
34. ANCA PUŞCAŞ, Tîrgu Mureş
35. NICOLAE BOGLUŢ, com. Ucuriş, jud. Bihor
36. PETRE TOMA GRÜNFELD, Bucureşti
37. EMANOIL STERESCU, Curtea de Argeş
38. DANIELA MIRCEA, Bacău
39. IOAN OVESEA, Braşov
40. DUMITRU CIORNA, Baia Mare
41. MIHAELA D. NEAGOE, com. Leleasca, jud. Olt
42. VASILE BREAZDAU, Şimleu Silvaniei
43. FLAVIA DÎNSU, Bistriţa
44. VASILE NEMEŞ, Satu Mare
45. VASILE PRUNDAR, Braşov
46. DORINA MARILENA GH. HARABAGIU, Urziceni
47. CERCUL DE ISTORIE „DANUBIUS", Şcoala generală nr. 2. Drobeta-Turnu Severin
48. CĂTĂLIN ROTARU, Bîrlad
49. MIHAELA-CLAUDIA ŢOCA. Bistriţa
50. FLORICA SĂVOIU, Curtea de Argeş
51. CHIRIAC ELIADE, mun. Gh. Gheorghiu-Dej
52. IONEL CHIOREANU, Bucureşti
53. PETRE I. GEORGESCU, com. Şirineasa, jud. Vîlcea
54. ALEXANDRU LĂZĂRESCU. Bucureşti
55. ALEXANDRU ILIESCU, Brăila
56. IOAN MIHALCI, com. Teaca, jud. Bistriţa-Năsăud
57. NICOLAE IONAŞCU, Tîrgovişte
58. CONSTANTIN RĂDESCU, Sighişoara
59. THERESIA BOLOG, Reclean, jud. Bistriţa-Năsăud
60. AUREL PIROŞ, Arad
61. MIHAI FOMOV, Bucureşti
62. COSTACHE PINTILIE, Constanţa
63. IULCA ANDREIANU, Drobeta-Turnu Severin
64. COSTIN FRUNZA, Constanţa
65. GHEORGHE N. ŞERBU, sat Viforita, com. Aninoasa, jud. Dîmboviţa
66. FLOREA TĂUJAN, Bucureşti
67. ION N.A. SIMIONESCU, sat Ursei, com. Vişineşti, jud. Dîmboviţa
68. SABIN BUCUR, Cluj-Napoca
69. GLICHERIA ANITA, com. Jilava, Sectorul Agricol Ilfov
70. VICTOR SCOLEŢCHI, Rîmnicu Vîlcea
71. ALECU GHERASIM, Dorohoi
72. KATONA BÉLA, Sîntu Gheorghe
73. VICTORIA CONSTANTIN, Galaţi
74. MIHAI ARSENIE, Timişoara
75. ION STOICA, Buzău

POSTA MAGAZIN ISTORIC

Mulţumim tuturor cititorilor şi colaboratorilor noştri, atît din ţară cît şi din străinătate, care, cu prilejul Anului Nou 1989, ne-au adresat călduroase cuvinte de felicitare, exprimîndu-şi şi pe această cale dragostea lor statornică pentru istorie, preţuirea şi ataşamentul faţă de revistă.

Ne vom strădui în continuare să fim la înălţimea exigenţelor iubitorilor de istorie.

CRONICĂ EROICĂ

Se împlinesc în acest an 45 ani de la măreţul act istoric de la 23 August 1944, eveniment care a deschis o nouă eră în viaţa patriei şi poporului nostru. Participarea României la războiul antihitlerist a evidenţiat faptul că întregul nostru popor n-a precupeţit nimic pentru victoria finală.

În multe din scrisorile primite la redacţie, amintirea evenimentelor din urmă cu patru decenii şi jumătate este evocată atît de participanţii-veterani, cît şi de urmaşii acestora. Iată cîteva fragmente din aceste corespondenţe, din care vom continua să publicăm şi în numerele viitoare.

Locotenentul major (r) ALEX. C. BĂLAŞA, din Bucureşti, ne relatează cum în luna august 1944, împreună cu un grup de soldaţi, a salvat un tren cu bunuri ale oraşului Iaşi, cca. 20 de vagoane, ameninţate de incendiul declanşat de hitlerişti în gara Rebricea, de pe linia Vaslui-Tecuci.

AUGUSTIN SURDU, din satul Cornești, com. Adămuș, jud. Mureș, ne scrie despre cinstirea de care se bucură în localitatea sa amintirea ostaşilor români din Divizia 9 infanterie căzuţi eroic în bătăliile din 7-9 septembrie 1944, pentru eliberarea acelor locuri. În cimitirul comunei sînt îngropaţi 49 eroi. Dintre aceştia, numele a 27 sînt cunoscute. Le consemnăm şi noi: sergenţii Nicolae Stanciu, Ioan Bocanu, Nicolae Burcea, Ioan Bălan, Alexandru Boboc; caporalii: Gheorghe Vasile, Ioan Jarnea, Mihai Răileanu, Constantin Durca, Nicolae Anghel, Gheorghe Nedelcu; fruntaşii: Tănase Manea, Vasile Stan, Nicolae P. Stan; soldaţii: Petru Oprică, Marin Dobra, Vasile Iancu, Alexandru Dinu (Dima?), Alexandru Stoica, Tihon (Teofil?) Rusnacu, Constantin Solomon, Dumitru Marin, Marin Guţă, Paul Dinu, Nedelcu Plăviţă, Gheorghe L. Oprea, Grigore Şerban.

Despre cinstirea eroilor ne scrie şi MIRCEA PIETREANU, din Piteşti, informîndu-ne despre dezvelirea în com. Lunca Corbului, jud. Argeş a unui monument în memoria celor 182 fii ai comunei căzuţi în cele două războaie mondiale. Unele familii — ne scrie corespondentul nostru — au dat ţării cîte 2-3 fraţi eroi, cum sînt fraţii Grozdea: Dumitru — sergent, Marin — caporal, şi Ilie — soldat, căzuţi la chemarea patriei.

La festivitatea dezvelirii monumentului şi-a dat concursul şi corul „Veteranul" al Casei armatei din Piteşti.

LICEU GRĂNICERESC

Prof. VASILE SĂSĂRMAN, din Bistriţa: În toamna anului trecut s-au împlinit 125 ani de la înfiinţarea Liceului grăniceresc „George Coşbuc" din Năsăud (şi nu Brad, cum din eroare a apărut în nr. 10/1988, p.49 — n.r.), instituţie de cultură care a jucat un important rol în pregătirea şi formarea intelectualităţii din această parte de ţară.

În 1894, liceul a fost vizitat de Al. Odobescu, care într-o scrisoare către soţia sa nota, la 6/18 august 1894:

„Vineri 6/18 august 1894,

Ziua de ieri am întrebuinţat-o vizitînd liceul românesc din Năsăud care este o clădire foarte mare şi nouă de tot, prea frumoasă chiar pentru un

tîrguleţ care nu e mai mare decît Argeşul nostru. Am stat de vorbă cu directorul şi cu toţi profesorii cari m-au primit cu toate onorurile. Am dăruit bibliotecii liceului cele trei volume din operele mele cu atît mai mult că în anuarul imprimat al liceului am observat printre subiectele lecturii şi ale studiilor din clasele superioare şi bucăţi scrise de mine. În plus, le-am cerut să-mi trimită negreşit unul din cei mai buni bacalaureaţi ai acestui liceu pe care-i voi primi ca intern în şcoala mea".

În acel an, 1894, doi absolvenţi ai liceului au obţinut calificative strălucite: **Constantin C. Moisil** şi **Vasile Şuteu**. Ei au urmat cursurile institutului de învăţămînt condus de Odobescu.

Constantin C. Moisil (1876-1958) a fost unul dintre cunoscuţii numismaţi din ţara noastră, membru corespondent (1919) şi titular (1948) al Academiei Române, director al Arhivelor statului (1923-1938) şi preşedinte al Societăţii numismatice române (1933-1938). În 1918, la semicentenarul liceului năsăudean, din iniţiativa lui C.C. Moisil a fost bătută o medalie comemorativă, al cărei revers îl reproducem în imaginea alăturată.

Am răspuns, cu acest prilej, şi scrisorii cititorului VICTOR POP, din Cluj-Napoca.

COMPLETAREA COLECŢIEI

Mă numesc PETRE PRICIU, sînt tehnician agronom, şef de fermă la C.A.P. Fîntînele, jud. Teleorman. Pe această cale aduc mulţumirile mele redacţiei revistei pentru sprijinul pe care i-am primit în completarea colecţiei **Magazin istoric** — la care eu şi familia ţinem foarte mult —, publicîndu-mi cererea la **Poşta redacţiei** din nr. 8/1988.

Ţin să mulţumesc, de asemenea, celor care mi-au trimis numerele ce-mi lipseau, respectiv următorilor cititori ai revistei: Gh. Tîrcomnicu, din Alexandria, Manta Apostolescu, din com. Greaca, jud. Giurgiu, Gr. Clobanu, din Bucureşti, Cezar Bosoancă, din Moldova-Veche, Andrei Modolo, din Bucureşti, Anton Dode, din Călăraşi, Petre Roşianu, din Drobeta-Turnu Severin, Ion Panaitescu, din Bucureşti, Vasile Rech, din Oradea, Ion Martin, din com. Fîntînele, jud. Teleorman.

Mulţumirilor corespondentului nostru le adăugăm şi felicitările noastre, pentru frumosul lor gest, cititorilor care i-au ajutat să-şi completeze colecţia. Întrucît, acum, tovarăşul Petre Priciu are unele numere ale revistei în dublu exemplar, îl satisfacem cererea de a anunţa că oferă: nr. 6, 7/1967; 3/1968; 1/1969; 6/1970; 8/1971; 1, 4, 8-11/1976; 4/1977; 5, 7/1978; 9, 11/1979; 2, 4, 6, 7, 11/1980; 1, 6, 7, 11/1981; 2, 5/1982; 3, 4, 6, 7, 12/1983; 6, 7, 9, 12/1984; 2-4, 12/1985; 2-4, 8, 9, 11, 12/1986; 3, 7, 9/1987.

MEDALII

Lt. col. (r) TOADER TĂZLĂUANU, din Bucureşti, ne trimite, în completarea articolelor publicate în nr. 9 şi 11/1976, sub titlul Cronici în piatră ale independenţei fotografii ale unor medalii din colecţia personală, ce reprezintă monumentele respective. Medalia monumentului vînătorilor

din Ploiești, bătută în anul 1897, odată cu inaugurarea acestuia, este confecționată din aramă și argint și are diametrul de 65 mm. Medalia care reprezintă coloana de pe Col-

cicul Hora, din Tulcea, este din tiamă și are diametrul de 60 mm. Cea de a treia medalie (vezi foto) reprezintă monumentul în forma lui de azi, de fapt forma lui inițială, realizată în cinstea sărbătoririi centenarului independenței noastre de stat.

„JOCUL CU MINGEA" ÎN ROMÂNIA

Asistent universitar DOMINUȚ I. PĂDUREANU, de la Institutul de marină „Mircea cel Bătrîn", din Constanța, ne trimite un interesant document privind începutul „jocului cu mingea" în România. La Muzeul Unirii din Alba Iulia, în fondul „Unirea", între manuscrisele rămase de la Rubin Patiția — moț din Cîmpeni, avocat și om politic transilvănean — se află și cel cu numărul 4 853 intitulat „Avram Iancul".

„Tinerii tribuni ai mișcărilor naționale — scria Rubin Patiția — în timpul de după amiază se adunau în troașul [fînaț îngrădit] Onu Chitului și băteau lopta-pila [lopta era termenul local pentru minge, iar pila echivalentul său latin], în care joc erau mulți foarte dexteri. Noi copiii fugeam după loptă și o aduceam la domni. Iancu era între ei și însuși lua parte".

LA LACU SĂRAT

Pe marginea informațiilor publicate de noi în nr. 11/1987 referitoare la stațiunea Lacu Sărat, prof. IONEL ST. ALEXANDRU, din Brăila, ne trimite cîteva completări, din care reținem: La începutul sec. XX, stațiunea era cunoscută ca una dintre cele mai frecventate așezări balneare ale țării. Aici a lucrat în acea vreme, ca portar la un hotel, și celebrul scriitor de mai tîrziu Panait Istrati. Stațiunea a fost racordată cu orașul Brăila în anul 1910 printr-o linie de tramvai electric. Între anii 1902 și 1906 apăreau și două publicații locale : **Curierul Lacului Sărat** și **Cura.**

Curier școlar

MICI ISTORICI ȘI ARHEOLOGI

Nu veștl primite de la cititorii și prietenii noștri din școli, cărora le ținem la dispoziție această rubrică.

● **Astfel, IULIA CLAUDIA POPESCU, membră a echipajului pionieresc „Dacia Felix" de la Școala generală** Chendrea, **jud. Sălaj, după ce ne relatează că în școala sa sînt 33 abonați ai Magazinului istoric, ne anunță că în 1988 cercul de istorie al elevilor din Chendrea a împlinit 15 ani de activitate. Felicitări și noi succese în activitatea voastră, dragi prieteni!**

● **Din** Drobeta-Turnu Severin, **ȘTEFAN LEONESCU, președintele cercului de istorie „Danubius" de la Școala nr. 2, ne scrie: Și în școala noastră, Magazin istoric are numeroși prieteni și cititori pasionați. Avînd colecția completă a revistei, am participat și vom mai participa la concursurile organizate. Pionierii membri ai cercului nostru de istorie și-au concretizat pasiunea pentru studiul acesteia prin obținerea a două mențiuni la faza națională a olimpiadei de istorie (Buzău, 1988) și a trei premii la o ediție precedentă a concursului Magazin istoric.**

● **Participanți la concursurile noastre sînt și membrii cercului „Enigma" din cadrul Școlii generale din satul Măriței, com. Dărmănești, jud. Suceava, condus de prof.** Nicolai Cureliuc. **După cum se menționează în scrisoare, membrii cercului rezolvă probleme de perspicacitate, cuvinte încrucișate, întrebări din cadrul unor concursuri diverse.**

● **MONICA VASIESCU, de la Școala generală Făget, jud. Timiș, după ce ne mărturisește că îi place istoria și este o pasionată cititoare a revistei noastre, continuă:** Cercul nostru de istorie locală „Făget, vatră de cultură și civilizație" este condus de tovarășul profesor **Dumitru Tomoni.** Dintre activitățile desfășurate de membrii cercului nostru, amintesc participarea la săpăturile arheologice efectuate la cetatea medievală a Făgetului, sub conducerea dr. Radu Popa de la Institutul de arheologie din București. De asemenea, sub îndrumarea arheologului Alexandru Rădulescu, de la Muzeul Banatului din Timișoara, și a maiorului Dan Căpățînă, de la Muzeul Militar Central, din București, membrii cercului au scos la lumină un valoros tezaur de aproximativ 700 monede din aur, argint și bronz din sec. XVI-XVIII.

● **Din com. Măgura, jud. Teleorman, prof. FLOREA S. FLOREA, conducătorul cercului de istorie „Micii arheologi" de la Școala generală din localitate, ne relatează, de asemenea, despre activitatea îndrăgostiților de istorie pe care-i îndrumă. Înființat în 1971, cercul reunește elevi din clasele V-VIII care participă atît la întocmirea unor referate și comunicări pe diverse teme de istorie locală, cît și la colecționarea unor materiale istorice, etnografice, numismatice etc., care evocă trecutul localității. În cadrul școlii s-a constituit un punct muzeistic școlar, în ale cărui vitrine micii arheologi au depus cele mai reprezentative rezultate ale investigațiilor lor.**

Îi felicităm călduros pe toți cei care ne-au scris pentru frumoasele lor realizări, dorindu-le succes, atît la învățătură, cît și în activitatea din cadrul cercurilor de istorie.

Așteptăm, în continuare, noi veștl din partea prietenilor noștri din școli și facultăți, despre cercurile lor de istorie, despre colegii care se evidențiază în pasiunea lor pentru istorie, precum și despre modul în care este răspîndită revista noastră, despre difuzorii și popularizatorii ei.

CERERI ȘI OFERTE

GHEORGHE ZAMFIR, Piața Decebal, nr. 2, bl. P-4, ap. 6, Medgidia, **solicită: nr. 1, 2, 3, 7, 8/1982; 4/1983; 3/1985.**

ȘTEFAN NOBILESCU, Aleea Scoruilor, nr. 13, bl. 32, ap. 21, București, **oferă colecția completă.**

MANEL TĂSLĂUANU, com. Broșteni, jud. Suceava, **solicită: nr. 4-8/1967; 1-5/1968; 9/1969; 3/1970; 1/1983.**

GIANI DAN ȘERBAN, str. Principală, nr. 217, com. Poienarii Burchi, jud. Prahova, **solicită: nr. 3-8/1971; 6, 7/1981; 4, 8/1983; 10/1984; 8-11/1986; oferă: nr. 2/1971; 6/1979; 8/1981; 1-9/1988.**

ȘTEFAN JULEI, str. Dornelor, nr. 7, bl. 36, sc. B, ap. 5, Suceava, **solicită: nr. 7/1967; 1, 3, 5, 12/1968; 4/1972; 4, 5, 6/1974; oferă: nr. 2/1976; 2/1977; 8, 8/1980; 5, 12/1981; 11/1982; 4/1985; 12/1987.**

VICTOR DUMBRAVĂ, Aleea Ilioara, nr. 3, bl. PM 27, sc. C, ap. 88, București, **oferă colecția completă.**

GH. ANDERCO, com. Stuplacu de Barcău, str. Muncii, nr. 45, jud. Bihor **oferă colecția 1967-1983.**

GABRIEL SIMION, str. Săndulești, nr. 1, bl. Z-11, ap. 25, București, **solicită: nr. 1/1977; 12/1984; oferă; nr. 5/1969; 1, 2, 6/1970; 5, 12/1978; 7/1988.**

GHEORGHE VOLOC, cartier Hipodrom, bl. C-1, sc. 1, ap. 8, Brăila, **solicită: nr. 1/1971; 12/1977; 1/1979; 8/1972; oferă: numere disparate din 1967-1984.**

LEONTE PĂUNOIU, str. Intrarea Castor, nr. 1, bl. G7, sc. A, ap. 7, Ploiești, **solicită: nr. 1/1967; 4/1971; 1/1977; 11/1980; 2/1981; oferă nr. 2, 3, 4/1983; 3/1986.**

SUMARUL SUMARELOR 1988

Istoria României

Contemporană

		Nr.	Pag.
Lecția mereu vie a istoriei	— Alexandrescu I.	9(258)	2-3
Patria — universul împlinirilor noastre	— Antip C.	1(250)	39-41,47
Un om pentru istorie	— Ardeleanu I.	1(250)	7-12
23-31 august 1944: „Am fost dezarmați și capturați de trupele române"	— Avram V.	5(254)	10-11
Iubirea de țară	— Buduru V.	10(259)	2- 3
Sursă veșnic vie	— Buduru V. — Ștefan M.	1(250)	22-27
Rostul nostru în viața lumii	— Cândea V.	1(250)	42-47
Filme documentare consacrate Columnei în premieră mondială la București	— David Gh.	7(256)	16
Măreția istoriei românești	— Florea C.	8(257)	2- 5
Știința românească — amplă recunoaștere internațională	— Florescu M.	1(250)	17-21
Punte de înțelegere între popoare	— Glück E.	1(250)	44-45
Viu interes pentru România și istoria ei	— Gupta B.C.	3(252)	32
În România „soluția finală" hitleristă nu a putut fi aplicată	— Lustig O.	6(255) 7(256)	25-28,32 24-27,47
Un strănepot al lui Avram Iancu pe frontul antihitlerist	— Moisin A.	9(258)	30-31
Libertatea și dreptatea socială	— Mușat M.	1(250)	28-32
Congresul IX al P.C.R. — moment crucial în destinele dezvoltării socialiste a țării	— Mușat M.	7(256)	2- 3
Unitatea și independența națională	— Pascu Șt.	1(250)	33-38
Înaltele virtuți ale istoriei	— Ion Popescu-Putnri	1(250)	2- 6
Demnitate și prestigiu	— Popișteanu C.	1(250)	13-16,21
În slujba țelului suprem — lichidarea fascismului	— Preda E.	8(257) 9(258)	6-11 23-28
„Din România vin știri bune" (23 August 1944 în mărturii americane)	— Rădulescu I.	8(257)	12-13
1940-1944. Postul de radio de la Marele Stat Major	— Sbârcea G.	9(258)	29-30
„O operă cu valoare universală"	— Sîrbu C.	1(250)	14,16
Victor Slăvescu. Însemnări zilnice (1938-1939)	— Preda E.	10(259) 11(260) 12(261)	40-45 23-27 35-38
Itinerare istorice: Valea Oltului; Litoralul; Pe Mureș și pe Tîrnave; Serbări și datini folclorice românești; Vetre de glorie; Locuri ale Unirii	— Smărăndescu V.	4(253) 5(254) 6(255) 8(257) 10(259) 11(260)	55-57 52-53 46-47 61-62 38-39 34-35
Partidul Comunist Român — centrul vital al națiunii	— Surpat Gh.	2(251)	2- 5
11 iunie 1948. „Domnia poporului prin popor"	— Surpat Gh.	6(255)	21-24
Tradiția marilor valori	— Teodor P.	2(251)	6- 9
În București, acum 50 ani	— Ursu I. — Lăcustă I. — Popescu R.I.	2(251) 3(252) 4(253) 5(254) 6(255) 7(256) 8(257) 9(258) 10(259) 11(260) 12(261)	42-45 50-53 42-45 49-51 38-41 40-43 48-51 50-53 46-49 36-39 46-49
Treptele unității și independenței României	— Zaharia Gh.	5(254)	6-11

Modernă

Răscoala țăranilor din 1888	— Adăniloaie N.	3(252)	21-23
Ateneul român — istorie și cultură	— Alîtincă M.	2(251)	29-32
Ion Heliade Rădulescu	— Anghelescu M.	6(255) 7(256)	8-16 12-16
Presa unui încandescent miez de veac	— Antip C.	6(255)	8-16
Recunoașterea internațională a Marii Uniri	— Ardeleanu I.	12(261)	27-32,34
Amintiri din vremea revoluției de la 1848: Iancu Bălăceanu	— Penelea G.	8(257) 9(258) 10(259)	21-24 43-45 59-62
1866-1876. Independența — dorința unanimă a națiunii	— Berindei D.	9(258)	8-11,32
1882. Revoluția egipteană văzută de *Gazeta de Transilvania*	— Botoran C.	10(259) 3(252)	29-32 11-13
Gh. A. Polizu	— Cajal N. — Brătescu Gh.	3(252)	31
Revoluția de la 1848 și semnificația ei istorică	— Ceaușescu Ilie	5(254) 6(255)	2- 5 2- 7
Bălăcenii	— Cernovodeanu P.	2(251) 3(252) 4(253)	20-23 36-38 25-28
Gazeta de Transilvania	— Cornea P.	3(252)	7-10
Constantin Dobrescu-Argeș	— Dima R.	2(251) 3(252) 4(253) 5(254) 7(256) 8(257) 9(258)	46-48 24-26 22-24 30-32 36-38 45-47 54-56

		Nr.	Pag.
Patria mai presus de orice. Academia Română în 1918-1918	— Dobre Al.	10(259)	10-13,16
	— Ştefan M.	11(260)	9-12
	— Dragomir S.	12(261)	23-26
1848. Poporul întreg răspunde la chemarea ţării	— Teodor P.	5(254)	12-15
Vaticanul recunoaşte Marea Unire	— Dumitriu-Snagov I.	12(261)	28-32
1878. Ciprian Porumbescu înfruntă autorităţile habsburgice	— Economu R.	2(251)	15-19
Duiliu Zamfirescu în sprijinul unirii Transilvaniei cu România	— Florescu Gh.	11(260)	13-14
Sigiliul lui Ion Ghica	— Grecianu R.		
	— Guboglu M.	10(259)	26-27
Trei diplomaţi în misiune la Bucureşti	— Hîncu D.	6(255)	33-37
		7(256)	21-22,26
		8(257)	26-40
De pe Dealul Secului, la Alba Iulia (femeile şi Marea Unire)	— Ionică E.	12(261)	19-22
Dascălii patrioţi de la Colegiul „Sf. Sava"	— Izar N.	10(259)	17-18
Amintiri istorice	— Kretzulescu N.	2(251)	25-28
		3(252)	27-30
1848 în mărturii străine necunoscute (documente norvegiene, germane)	— Mureşanu C. — Mureşanu H. — Glück E. — Munteanu V. — Ivănescu D.	7(256)	10-11
Preşedintele Nicolae Ceauşescu despre lupta pentru unitate naţională a românilor	— Muşat M.	12(261)	2-4
Convorbiri cu Martha Bibescu	— Netzhammer R. — Dumitriu-Snagov I.	2(251)	58-60
Mişcarea socialistă şi răscoala ţăranilor din 1888	— Niculae V.	4(253)	18-21
Am semnat pergamentul Unirii	— Oanea L. — Demşea D.	12(261)	16-19
Transilvania şi conştiinţa naţională a românilor din sec. XVIII	— Platon Gh.	4(253)	2- 5
Unirea — unanim act de decizie al poporului român	— Ion Popescu-Puţuri	11(260)	2- 6,12
Consiliul Naţional Român Central		12(261)	5-10,33
Din trecutul astronomiei româneşti	— Rox. Al.	12(261)	15-22
1868. *Pronunciamentul* de la Blaj	— Stavinschi M.	11(260)	32,46
Socialiştii români: „Vrem unirea tuturor românilor"	— Ştefan M.	5(254)	16-18
Din vremea lui Cuza	— Unc Gh.	12(261)	11-14, 32
	— Văcărescu Th.C.	4(253)	29-32
	— Lăcustă I.	5(254)	23-26
		6(255)	17-20,31
		7(256)	17-20
N. Kretzulescu	—Xenopol A.D.	2(251)	26-28
		8(252)	27-30
1859. Deputaţii aclamă Unirea	—	1(250)	32-38

Medie

Daniel Philippide şi scrierea sa *Istoria României*	— Bănescu N. — Cioanei O.	8(257)	14-17
Comori de cultură şi artă românească la Biblioteca Naţională din Viena	— Buluţă Gh.	4(253)	9-11
Un portret necunoscut al lui Vlad Ţepeş la Stuttgart	— Cândea V.	2(251)	10-11
20 000 documente româneşti la Athos	— Cândea V.	4(253)	6-8,17
Constantin Brâncoveanu	— Cândea V.	9(258)	12-19
Nestinsa conştiinţă a unităţii de limbă şi neam	— Chiţimia I.C.	11(260)	15-16
Viaţa zilnică la români în sec. XVIII-XIX	— David Gh.	5(254)	27
Prin ctitorii brâncoveneşti	— David Gh.	9(258)	37-39
Răscoala lui Andreas Hofer şi ecourile ei în Banat	— Graf R.	11(260)	22
1766. „Fabrica" de postav de la Chiperesti	— Guboglu M.	5(254)	19-22
Viena 1782. Ienăchiţă Văcărescu — călătorie în slujba patriei	— Lăcustă I.	8(257)	28-32
Mihai Viteazul	— Lupaş I.	10(259)	4- 8
Vlad Ţepeş şi „castelul Piatra Craiului"	— McNally R.T. — Andreescu Şt.	8(257)	25-27,32
O zi la Curtea lui Brâncoveanu	— Panait P.I.	9(258)	20-22,36
Pagini din istoria învăţământului românesc din sec. XVIII-XIX	— Papacostea V.	3(252)	14-20
	— Răpeanu V.	4(253)	12-17
		10(259)	22-28
Scaunele de judecată cneziale	— Pascu Şt.	9(258)	4-5,32
		10(259)	14-16
		11(260)	7-8,12
1598. Domnitori români în *Theatrum Genealogicum*	— Păltănea P.	11(260)	33,46
Johannes Tröster despre români	— Plămădeală A.	9(258)	6-7
Lumina tiparului românesc	— Strempel G.	11(260)	18-21
Arta brâncovenească — naşterea unui stil	— Teodorescu R.	10(259)	19-25
Trei documente veneţiene despre C. Brâncoveanu	— Tarălungă E.	10(259)	24-25
1763. Românii năsăudeni înfruntă autorităţile imperiale	— Valea L.	8(257)	18-20

Veche

Monumentul cu frescă de la Tomis-Constanţa	— Lunaru V. — Chera L.	7(256)	4- 52
Aethicus Histricus — un enciclopedist străroman	— Nestor V.	2(251)	12-14,52
Pe urmele strămoşilor	— Ion Popescu-Puţuri	2(251)	33-35
		3(252)	33-35
		4(253)	33-35
		5(254)	33-35
		7(256)	33-35
		8(257)	33-35
		9(258)	33-35
		10(259)	33 35
Multimilenară dăinuire istorică	— Protase D.	3(252)	2- 6

Istorie Universală

Contemporană

		Nr.	Pag.
Stalingrad, 1943. Armata 6 a Wehrmachtului capitulează	— Adam W.	1(250)	56-59
1943. Amintirile unui diplomat italian	— Berlo A.	6(255)	48,62
Muzeul Palatului imperial din Beijing	— Budura A.	10(259)	55-58
1921. Băştinaşul este cel ce plăteşte (file din istoria Africii)	— Coquery-Vidrovitch C. — Dolghin F.	4(2 3)	51-54
1929-1987. De la un crah bursier la altul	— Coulonjou H.	5(254)	45-47,58
Congres internaţional de mongolistică	— Dolghin F.	4(253)	40
Cu flotila spre capitala nazistă	— Grigoriev V.V.	5(254)	38-44
Memorii de război	— Juin A.P., — Săraţeanu L.	6(255) 7(256) 8(257) 9(258)	53-56 56-60 57-60 39-42
Kursk, bătălia celor 50 de zile	— Katukov M.E.	7(256)	28-32
1947. Confesiunea unui procuror de la Nürnberg	— Kempner M.W.R. — Hinen D.	3(252) 4(253) 5(254)	39-44 46-50 59-61
Istorie şi artă la Wilanów	— Manea M.	3(253)	62
Corul refuză să cînte pentru nazişti *(Sunetul muzicii)*	— Matei A.	7(256)	50,62
Centenar Nehru	— Popişteanu C.	12(261)	39-40
1939-1945. Corespondenţă secretă	— Preda E.	1(250)	51-55
Casa Albă — Downing Street 10		2(251)	53-57
		2(252)	54-58
		4(253)	58-62
R.P.D. Coreeană. 1948-1988 — mesajul istoriei; Artă Kokuryo,			
Silla şi Koryo	— Rim Sang Djong	9(258)	46-49
Aprilie 1945. Asaltul asupra Berlinului	— Ryan C.	5(254)	40-44
3 mai 1945. Ţinta atacului — pachebotul „Cap Arcona"	— Schwarberg G.	6(255)	57-61
		7(256)	51-55,62
1945. File din cronica rezistenţei din Malaysia	— Singh G.	11(260)	53-56
		12(261)	55-58
1943. Bătălia de pe Sutjeska	— Strugar V.	11(260)	28-31
A doua pasiune a lui Cicerin	—	11(260)	40-42,45

Modernă

Thomas Paine — scriitorul a două revoluţii	— Andrews S.	7(2 6)	44 47
Abd-el-Kader, un erou al Algeriei	— Antip C.	10(259)	50-54
America Latină se întîlneşte cu Europa colonială	— Braudel F.	11(260)	57-61
		12(261)	59-61
1600-1750. Prin oraşele Europei Apusene	— Chaunu P.	9(258)	57-62
1745. Călătorie pe Amazon	— Condamine Ch.M. de la	1(250)	61-62
Johann Joachim Winckelmann	— Dolghin F.	5(254)	5 -58
Degringolada marilor imperii	— Erlanger Ph.	11(260)	47-51,56
	— Preda D.	12(261)	41-44
Solii Siamului la Paris (1686)	— Frette Fr.	5(254)	28-29,54
Isaac Newton	— Guillot R.P.	8(257)	52-56
Victor Place — arheolog	— Iliescu G.	5(254)	36
Cine l-a ucis pe ducele d'Enghien?	— Schumann M.	12(261)	50-52
Imagini din Sydney, la 1840	— Ward R. — Robertson J.	1(250)	48-50,55
1827. Bătălia de la Navarino	— Woodhouse C.M.	3(252)	59-62

Medie

Primul alfabet tipografic armean	— Abgarian G.	2(251)	40-41
Filipine — encomenderos şi sclavi	— Constantino R.	6(255)	42-45
Orsini contra Colonna (Italia, sec. XIII-XIV)	— Heers J.	11(260)	52
1253-1255. O călătorie în Imperiul mongol	— Rubrouck G. de	3(252)	45-49
	— Matei D.	4(253)	36-40
În imperiul african al lui Idris Alaoma	— Trilaud J.L.	8(257)	41-44
Cele trei caravele ale lui Columb străbat din nou mările	—	11(260)	60-61

Veche

Dragonul — un simbol de civilizaţie chineză	— Budura A.	7(256)	39
Urmaşii lui Priam la Lutetia (Paris)	— Demurger A.	2(251)	49-52
Din nou despre Mari (Siria)	— Ionescu C.	6(2)	49-52
Femeia în Mesopotamia	— Lafont B.	6(255)	50-51
Urartu — ţinutul dintre două mări	— Poladian-Ghinea M.	2(251)	36-39,41
Povestea Altamirei	— Vădeanu A.	8(257)	52,60

Interviurile noastre

AIESEE 1963-1988. Interviuri cu participanţi la reuniunea de la Bucureşti din 31 martie-2 aprilie 1988	— Dolghin F. — Ursu I. — Matei D.	10(258)	26-28,54
Prof. dr. Semavi Eyice: „Pasiune pentru istoria Românie!"	— Matei D.	11(260)	52
Prof. Claude-Albert Colliard: „Istoria unei îndelungate iubiri"	— Sîrbu C.	4(253)	41,50

CONTENTS (Romanian History) THE COUNTRY AND THE PEOPLE'S TRIBUTE: PRESIDENT NICOLAE CEAUŞESCU — A BRILLIANT BUILDER AND INTERPRETER OF HISTORY St. Pascu, C. Antip; ACADEMICIAN ELENA CEAUŞESCU, D. ENG. — A PROMINENT POLITICAL PERSONALITY, A WORLDWIDE KNOWN SCHOLAR S. Gâdea ● JANUARY 1859-JANUARY 1989: 130 YEARS SINCE THE UNION OF THE ROMANIAN PRINCIPALITIES MOLDAVIA AND WALACHIA R. Volnea, O. Onea, L. Boicu ● I. Popescu-Puţuri Confluences of Ancient Civilizations (XXX) ● I.M. Ştefan Romanian Priorities in the History of World Technique ● E. Preda 1938-1940. Victor Slăvescu's Diary (IV)

SOMMAIRE (Histoire roumaine) L'HOMMAGE DU PAYS ET DU PEUPLE: PRÉSIDENT NICOLAE CEAUŞESCU — BRILLANT BÂTISSEUR ET INTERPRÈTE DE L'HISTOIRE St. Pascu, C. Antip; LE DR. INGÉNIEUR ELENA CEAUŞESCU, MEMBRE DE L'ACADÉMIE ROUMAINE — ÉMINENTE PERSONNALITÉ POLITIQUE, SAVANT DE GRANDE RÉPUTATION INTERNATIONALE S. Gâdea ● JANVIER 1859-JANVIER 1989: 130 ANS DEPUIS L'UNION DES PRINCIPAUTÉS ROUMAINS LA MOLDAVIE ET LA VALACHIE R. Volnea, O. Onea, L. Boicu ● I. Popescu-Puţuri Confluences de civilisations anciennes (XXX) ● I.M. Ştefan Priorités roumaines dans l'histoire de la technique universelle ● E. Preda 1938-1940. Victor Slăvescu — Journal (IV)

СОДЕРЖАНИЕ (Румынская история) ПРИЗНАТЕЛЬНОСТЬ СТРАНЫ И НАРОДА: ПРЕЗИДЕНТ НИКОЛАЕ ЧАУШЕСКУ — БЛЕСТЯЩИЙ ЗОДЧИЙ И ТОЛКОВАТЕЛЬ ИСТОРИИ Шт. Паску, К. Антип; АКАДЕМИК ДОКТОР ИНЖЕНЕР ЕЛЕНА ЧАУШЕСКУ — ВЫДАЮЩИЙСЯ ПОЛИТИЧЕСКИЙ ДЕЯТЕЛЬ, УЧЕНЫЙ ШИРОКОГО МЕЖДУНАРОДНОГО ПРИЗНАНИЯ С. Гыдя ● ЯНВАРЬ 1859 г.-ЯНВАРЬ 1989 г.: 130-я ГОДОВЩИНА ВОССОЕДИНЕНИЯ РУМЫНСКИХ КНЯЖЕСТВ МУНТЕНИЯ И МОЛДОВА Р. Волня, О. Онп, Л. Бойку ● И. Попеску-Пуцурь Слияние древних цивилизаций (XXX) ● И.М. Штефан Румынские приоритеты в истории мировой техники ● Е. Преда 1938-1940. Виктор Слэвеску — дневник (IV)

INHALT (Rumänische Geschichte) DIE EHRBEZEIGUNG DES LANDES UND DES VOLKES: PRÄSIDENT NICOLAE CEAUŞESCU — GLÄNZENDER STIFTER UND AUSLEGER DER GESCHICHTE St. Pascu, C. Antip; AKADEMIEMITGLIED DOKTOR INGENIEUR ELENA CEAUŞESCU — EIN HERVORRAGENDER POLITIKER, EIN WISSENSCHAFTLER VON BREITEM INTERNATIONALEM ANSEHEN S. Gâdea ● JANUAR 1859-JANUAR 1989: 130 JAHRE SEIT DER VEREINIGUNG DER RUMÄNISCHEN FÜRSTENTÜMER WALACHEI UND MOLDAU R. Volnea, O. Onea, L. Boicu ● I. Popescu-Puţuri Konfluenzen antiker Zivilisationen (XXX) ● I.M. Ştefan Rumänische Prioritäten in der Geschichte der Welttechnik ● E. Preda 1938-1940. Victor Slăvescu — tägliche Aufzeichnungen (IV)

SUMARIO (Historia rumana) HOMENAJE DEL PAÍS Y DEL PUEBLO: EL PRESIDENTE NICOLAE CEAUŞESCU — BRILLANTE FUNDADOR E INTÉRPRETE DE LA HISTORIA St. Pascu, C. Antip; ACADÉMICO DOCTOR INGENIERO ELENA CEAUŞESCU — EMINENTE PERSONALIDAD POLÍTICA, SABIO DE AMPLIO RECONOCIMIENTO INTERNACIONAL S. Gâdea ● ENERO DE 1859-ENERO DE 1989: 130 AÑOS DESDE LA REALIZACIÓN DE LA UNIÓN DE LOS PRINCIPADOS RUMANOS VALAQUIA Y MOLDAVIA R. Volnea O. Onea, L. Boicu ● I. Popescu-Puţuri Confluencias de civilizaciones antiguas (XXX) ● I.M. Ştefan Prioridades rumanas en la historia de la técnica universal ● E. Preda 1938-1940. Victor Slăvescu — notas diarias (IV)

COPERTELE NOASTRE

①④ Detalii din fresca expusă la Muzeul Militar Central, înfăţişînd momente cruciale ale luptei poporului român pentru unitate naţional-statală

② *Hora Unirii*

③ Secvenţă din mozaicul expus la Muzeul Militar Central, ilustrînd momente din viaţa strămoşilor poporului nostru

Macheta artistică a planşelor ①②③④: arhitect Alexandra Popescu

magazin istoric

Bucureşti, Intrarea Ministerului nr. 2, parter — Sectorul 1, Oficiul poştal nr. 1, Căsuţa poştală 1-702, Cod 70 100. Telefon 150 200, interior 496 ; 917.

REDACŢIA : Gheorghe David, Florentina Dolghin, Ioan Lăcustă, Dorin Matei, Ioana Ursu Năstăşel, Marian Ştefan

TEHNOREDACTOR : Anton Tănase

CORECTURA : Georgeta Apreotesei, Constanţa Avram

PREZENTAREA ARTISTICĂ : Radu Ion Popescu

ABONAMENTE : ROMPRESFILATELIA — Sectorul export-import presă, Bucureşti, Calea Griviţei, nr. 64—66, P.O.BOX 12—201 ; telex : 10376 prsfir.

Apare lunar, se găseşte de vînzare la chioşcurile de difuzare a presei. Abonamentele se fac la oficiile P.T.T.R., factorii poştali şi difuzorii din întreprinderi, instituţii, şcoli etc., de la oraşe şi de la sate. Preţul unui număr — 6 lei, abonamentul pe 6 luni — 35 lei, pe un an — 70 lei.

Tiparul executat la Combinatul poligrafic „Casa Scînteii" — Bucureşti

42 627

magazin istoric